

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI

BASEL II' NİN KOBİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
VE
ALINACAK ÖNLEMLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

MURAT ALP

Tez Danışmanı

Prof.Dr.MUSTAFA AKSU

MAYIS,2009

İSTANBUL

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İşletme Anabilim Dalı İşletme Programı yüksek lisans öğrencisi Murat ALP tarafından hazırlanan "Basel II'nin Kobiler Üzerindeki Etkileri ve Alınacak Önlemler" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınay Tarihi : 21.05.2009

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

(İmza):

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Mustafa AKSU
Darığutan-HAL.Ü. İşletme ABD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Zeki AKSAN
HAL.Ü. Uluslararası Tic. ve İsl. ABD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Turgut ÖZKAN
HAL.Ü. İşletme ABD Öğr.Üyesi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
ÖZET.....	X
SUMMARY.....	XI
GİRİŞ.....	1
1. BASEL STANDARTLARIN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ VE GELİŞİMİ.....	3
1.1 Basel Komitesi Ve Tarihsel Gelişimi.....	3
1.1. Basel I - 1988 Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Ve Eksiklikleri.....	6
1.2. Basel Yeni Sermaye Düzenlemesi Birinci Taslağı.....	10
1.2.1. Birinci Taslakta Risk Değerlendirmeleri.....	10
1.2.2. Bankaların İçsel (Dâhili) Risk Değerlendirmeleri.....	12
1.3. Basel Sermaye Yeterliliği İkinci Taslağı (Basel II).....	13
1.3.1. Basel II Standartların Ortaya Çıkma Süreci.....	13
1.3.2. Yeni Düzenlemenin Amaçları (Basel II).....	15
1.3.3. Basel II'nin Kapsamı.....	17
1.3.4. Yeni Düzenlemenin Bankacılığa Getireceği Değişiklikler.....	28
1.3.5. Basel II Türkiye İçin Beklenen Yararları ve Olumsuz Yönleri.....	30
1.3.6. Basel II ve Türkiye'nin Avrupa Birliği Sürecindeki Hazırlıkları.....	31
2. BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİLER ÜZERİNDE FİNANSAL ETKİLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	32
2.1. KOBİ Tanımlanmasında Kullanılan Kriterler.....	32
2.1.1. KOBİ'lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri.....	32
2.1.2. KOBİ'lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri.....	32
2.2. Türkiye'de Geçerli Olan KOBİ Tanımları.....	33
2.3. Avrupa Birliği Açısından KOBİ Tanımları.....	33
2.4. Basel II'ye Göre KOBİ Tanımı Ve Portföy Sınıflandırılması.....	34
2.5. KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yeri.....	36
2.5.1. KOBİ'lerin Türkiye de Gelişim Süreci.....	37
2.5.2. KOBİ'lerin Ülke Ekonomisinde Yaratığı Katma Değer.....	38
2.6. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısına Göre KOBİ'lerde Kredilendirme Yaklaşımları.....	43
2.6.1. Kredilendirmede Geleneksel Yaklaşım.....	43
2.6.2. Kredilendirmede Basel II Yaklaşımı.....	44
2.7. Basel II Standartların KOBİ'lerin Teminat Yapılarına Etkisi.....	45
2.8. Basel II Standartlarına Göre KOBİlerin Derecelendirilmesi (Rating) Ve Derecelendirme Notunun KOBİ Kredilere Etkisi.....	48
2.8.1. Basel II' de Rating Sistemi.....	49
2.8.2. Rating'in Notu'nun Önemi ve Özellikleri.....	53
2.8.3. Basel II İçsel Derecelendirme Yaklaşımında KOBİ'ler Açısından Risk Ağırlıkları ve Örnek Uygulamalar.....	60
2.9. Basel II Standartların KOBİ'lerin Muhasebe Ve Finansal Raporlama Sistemi Üzerindeki Etkisi.....	64
2.9.1. Finansal Raporlama Açısından Değerlendirme.....	64
2.9.2. Muhasebe Yapısı Açısından Değerlendirme.....	66

3. BASEL II' YE GEÇİŞ SÜRECİNDE KOBİ'LER İÇİN SWOT ANALİZ VE KOBİLERİN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER	70
3.1. Basel II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'ler İçin Swot Analiz	70
3.1.1. Güçlü Yanları	70
3.1.2. Zayıf Yanları	70
3.1.3. Fırsatlar	71
3.1.4. Tehditler	72
3.2. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Kamu Otoriteleri Tarafından Yapılması Gerekenler	72
4. BASEL II'NİN FİRMALARA VE MUHASEBEYE ETKİSİ	93
4.1. Basel II nin Firmalara Etkisi	93
4.2. Basel II nin Reel Sektöre Getirdiği Değişiklikler	93
4.3. Finansman Maliyetleri Açısından Değerlendirme	94
SONUÇ	111
KAYNAKLAR	113

ÖNSÖZ

Çalışma boyunca değerli yardım ve katkıları ile beni yönlendiren danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa AKSU'ya, bütün sorularımı içtenlikle yanıtlayan Sayın Hocam Doç. Dr. Turgut ÖZKAN'a çalışmalarımda modelin hazırlanmasında yardımını esirgemeyen Sayın Engin DEMİRE'e, Yüksek Lisans eğitimine başlamamda bana destek veren ve bugünlere gelmemde büyük katkısı olan Sevgili Eşim NURHAYAT'a ve biricik kızım ECE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2009

Murat ALP

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No:
Şekil.1.1. Basel II İlkelerinde Sistem Oyuncuları	19
Şekil 2.1. Perakende/Kurumsal KOBİ Sınıflandırılması	35
Şekil 2.2. Kredilendirmede Geleneksel Yaklaşım	44
Şekil 2.3. Rating Sistemi	52
Şekil 2.4. Standart Yöntemde Fiyatlama	55
Şekil 2.5. Basel I ve Basel II de Kredi Fiyatlamada Rating Notun Etkisi	63

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No:
Tablo 1.1: 1988 Basel Standardı'na Göre SYR' nin Hesaplanması	8
Tablo 1.2. Basel 1988 ve 2001 Karşılaştırılması	16
Tablo 1.3. Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)	18
Tablo 1.4. Basel Komitesi'nin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları	20
Tablo 1.5. Ülke Notları ve Kredi Risk Ağırlıkları (Standart ve Alternatif	21
Tablo 1.6. Basel II Düzenlemesinin Getireceği Faydalar ve Maliyetler	28
TABLO 2.1. Türkiye'de Geçerli Olan KOBİ Tanımları	33
Tablo 2.2. Basel II'de KOBİ tanımının "Perakende – Kurumsal" kredi ayrımı	35
Tablo 2.4. Perakende Kredilerin Basel II Standardına Göre İncelme	36
Tablo 2.5. Reel Sektör Firmalarına İlişkin Temel Büyüklükler	41
Tablo 2.6. Rating Rakamların Anlamı	51
Tablo 2.7. Basel II Standart Yaklaşım KOBİ'lerin Risk Ağırlıkları	55
Tablo 2.8. KOBİ'leri Derecelendirme Notuna Göre Risk Ağırlıkları	55
Tablo 2.9. Basel II – Standart Yaklaşımında Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilebilecek Teminatlar	56
Tablo 2.10. İçsel Derecelendirme Yaklaşımında Risk Bileşenleri	60
Tablo 2.11. Rating Sınıfına Göre Temerrüt Düşme Olasılığı	61
Tablo 2.12. Rating Sınıfına Göre Temerrüt Anında Risk Bakiyelerini Hesaplatan Oranlar	61

Tablo 2.13. Rating Sınıflarına Göre Temerrüt Halinde Kayıp Yüzdeleri	61
Tablo 2.14. Teminat Türüne Göre Temerrüt Halinde Kayıp Yüzdeleri	61
Tablo 2.15. Basel I ve Basel II Yöntemine Göre Gerekli Sermaye Miktarı	62
Tablo 2.16. Rating Notuna Göre Hesaplanan Sermaye Miktarları	62
Tablo 2.17. Basel I ve Basel II Yöntemine Göre Gerekli Sermaye Miktarı	63
Tablo 4.1. Rating Sınıflarına Göre Temerrüde Düşme Olasılıkları	98

KISALTMALAR LİSTESİ

ABİGEM	:	Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	:	Basel Committee on Banking Supervision
CCSA	:	Uluslararası Kontrol Öz değerlendirme Uzmanı
CFSA	:	Uluslararası Mali Hizmetler Denetçisi
CGAP	:	Uluslar arası Kamu Denetçisi
CIA	:	Sertifikalı İç Denetçi
CISA	:	Sertifikalı Bilgi Sistemleri denetçisi
GİP	:	Gelişen İşletmeler Piyasası
ICBS	:	International Conference of Banking Supervisors
IMF	:	Uluslararası Para Fonu
KOBİ	:	Küçük ve orta Boy İşletmeler
KOBİDA	:	KOBİ Danışmanları Derneği
KOSGEB	:	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEKSA	:	Mesleki Eğitim ve Küçük sanayi destekleme Vakfı
NASDAQ	:	National Association of Securities Dealers Automated Quotations
OECD	:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
MOODY'S	:	Standards and Poor's Corp
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	:	Sermaye Yeterlilik Rasyosunun
TBB	:	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TESK	:	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	:	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TRAV	:	Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu

UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS : Uluslararası Muhasebe Standartları

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI

**BASEL II' NİN KOBİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
VE
ALINACAK ÖNLEMLER**

Hazırlayan
MURAT ALP

Tez Danışmanı

Prof.Dr.MUSTAFA AKSU

ÖZET

Basel II kriterlerinin amacı ve uygulanışı ile ilgili literatür araştırması yapıldıktan sonra bu bilgiler eşliğinde Türkiye’de faaliyet gösteren firmanın finansal verileri Basel kriterlerine göre değerlendirilmiş, derecelenen aynı firma benzer biçimde aynı finansal verilerle ile Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankasının kredi notu işlemlerine tabi tutulmuştur. Bu bilgiler ışığında kriterlerin kobiler üzerinde olası etkileri finansal veriler üzerinde incelenmiştir. Değerler örneklem olarak seçilen kamu bankasının kredi notları ile karşılaştırılmıştır.

Bankaların içsel derecelendirmeleri yapısal farklılıklar göstermiş olsa da burada amaç aynı bankanın aynı dönemlerde şu an uyguladığı sistem ile Basel kriterlerine göre uygulayacak olduğu yaklaşım sonuçlarını karşılaştırmak ve olası etkileri üzerinde alınacak önlemleri belirtmektir.

TURKISH REPUBLIC
HALIC UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION
BUSINESS ADMINISTRATION PROGRAM

EFFECTS OF BASEL II ON SME AND PRECAUTION TO BE TAKEN

Prepared
MURAT ALP

Thesis Advisor

Prof.Dr.MUSTAFA AKSU

SUMMARY

After we prepared literature overview on the aim of Basel II criteria's and applications, financial information's are evaluated according to Basel II criteria on a firm which have operations on Turkey and the same firm with the equal financial data's are evaluated in order to a public bank credit rating procedures which was also operated on Turkey. According to this knowledge effects of criteria's on SME's are analyzed on their financial data's. These values are compared on data's which was selected public bank credit rating values.

Although internal credit ratings of banks was shown structural differences, the aim is to compare between current system on same bank with the similar terms and system which will be applied on Basel criteria's and identify feasible effects of precaution to be taken.

GİRİŞ

Küreselleşmenin oluşturduğu finansal ortamda, yerel bankaların da uluslararası standartlarda hizmet sunmasını ve çeşitli uluslararası düzenlemeleri de uygulamasını gerekmektedir. Bu zorunluluk özellikle kredilendirme aşamasında kullanılan yetersiz kaldığı kabul edilen değerlendirme yöntemlerinden uzaklaşılmasını ve daha bilimsel, üzerinde uluslararası bir uzlaşma sağlanmış olan yeni kredi derecelendirme yöntemlerinin kullanılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu düzenlemeler arasında Basel Komitesi tarafından ortaya konulan Basel II Sermaye Uzlaşısı yer almaktadır. Türkiye’de bankacılık ve reel sektörü ilgilendiren Basel II Sermaye Uzlaşısının uygulanması, söz konusu uzlaşma metninin gerek bankacılık sektörüne, gerekse de reel sektöre önemli etkileri ortaya çıkaracaktır.

Basel II ilkelerinin bankacılık sektörünü yeniden yapılandırması amacıyla oluşturulmasıyla birlikte bankaların da risk yönetim ve değerlendirme yöntemleri de değişmektedir. Bu yöntemlerin değişmesi nedeniyle, bankalardan kredi kullanan Küçük ve Orta Boy İşletmelerin de bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. Basel II ile birlikte banka kredisi kullanmak isteyen KOBİ’lerin yerine getirmeleri gereken şartlar ağırlaşacak ve gerekli şartlar sağlanamadığı takdirde kredi fiyatı bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Kredi temininde yaşanan sorunlar, KOBİ’lerin daha fazla finansman sorunu çekmesine neden olacaktır. Bu sebeple KOBİ’lerin bankalarla birlikte yeni duruma en kısa sürede uyum sağlamak için bir takım çabalar içine girmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II Standartları sonucunda hangi sorunlar ile karşılaşacağı ve bu sorunlar karşısında KOBİ’lerin Basel II ve risk yönetimi hakkında bilgilendirmek ve bu sürecin reel sektöre ne gibi etkilerinin olacağını ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Basel Standartlarının ortaya çıkış süreçleri ve gelişimi incelenmiştir. İkinci bölümde, Basel II kriterlerinin KOBİ’ler üzerinde finansal etkileri ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Üçüncü bölümde, Basel II’ye geçiş sürecinde KOBİ’ler için Swot Analiz ve KOBİ’lerin alması gereken önlemler belirtilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Basel II’nin KOBİ’ler üzerindeki

etkileri ve alınacak önlemleri incelemek amacıyla bu standartların firmalara ve muhasebeye etkisi araştırılmıştır

1. BASEL STANDARTLARIN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ VE GELİŞİMİ

Genel olarak finansal sektöre, özelde de bu sektör içindeki ayrıcalıklı konumuna dolayısıyla bankacılığa risk kontrolü ve denetimi alanında, kamu kuruluşlarının uluslararası organizasyonların, bağımsız dış denetim kuruluşlarının uyguladıkları çeşitli yöntemler vardır. Bu yöntemler arasında yer yer farklılıklar olsa da belli konularda mutabakat sağlanarak uluslararası standartlar oluşturulmuştur. Bu çerçevede ilk değinilmesi gereken şüphesiz Bank for International Settlement (BIS)'in standartlarıdır. BIS, bankacılık faaliyetlerine ilişkin riskleri kendi faaliyet çerçevesinde ele alarak incelemiş ve bu konuda çalışmalar yapacak özel birimler oluşturmuştur (Active Araştırma,2000, s.18). Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision), BIS bünyesinde kurulan bu çalışma ve birimlerden en önemlisidir.

1.1Basel Komitesi Ve Tarihsel Gelişimi

Dünyanın en eski uluslararası finansal örgütü olarak kabul edilen Uluslararası Takas Bankası Bank for International Settlements (BIS), 17 Mayıs 1930'da İsviçre'nin Basel kentinde kurulmuştur. BIS, bugün biri Hong Kong diğeri Mexico City de bulunan iki temsilciliği, 50 ülkeden yaklaşık 550 personeli ile Dünyadaki merkez bankalarının bankası olarak uluslararası para ve finansal işbirliği konusunda faaliyette bulunan uluslararası merkezi bir kurumdur.

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision), İsviçre'nin Basel şehrinde 1974 yılının sonlarında G-10* ülkelerinin merkez bankaları tarafından kurulmuştur (Altıntaş, 2006, s.59). Bu tarihin oluşmasında 1974 Batı Almanya'daki Bankhaus Herstatt'ın iflası önemli etkindir. Komite ilk olarak Şubat 1975 tarihinde toplanmış ve o tarihten bu yana komite her yıl üç veya dört defa olmak üzere düzenli toplantılar ile çalışmalarını sürdürmektedir (Değirmenci, 2003, s.13). Basel Bankacılık Denetim komitesi, bankaların dünya çapında ortak standartlarda çalışmasını sağlamak amacıyla 1974 yılında İsviçre'nin Basel kentinde bulunan Uluslararası Takas Bankası (Bank Of International Settlements - BIS) bünyesinde kurulmuştur (Cüneyt,2006, s.1).

* G-10 Ülkeleri: Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri.

Komitenin üyeleri; ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, İsveç, İsviçre ve Lüksemburg'dur. Merkez bankaları tarafından bu konuda yetkili olmadığı ülkelerde de merkez bankasıyla birlikte denetlemeden sorumlu otorite tarafından temsil edilmektedir.

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi'nin resmi bir denetimsel yetkisi yoktur, olması da planlanmamıştır. Ancak, geniş denetim standartları ve kılavuz dökümanlar düzenleyerek bankalarla ilgili kuruluşlara tavsiye niteliğinde sunmaktadır ve her bir otoritenin kendi ulusal sistemine en iyi uyacak bir biçimde detaylı çalışmalarla uygulamaları tavsiye eder. Bünyesinde otuz kadar çalışma grubu bulunmaktadır. Komite, üye ülkelerin denetim tekniklerine eşgüdümleşmesine genel yaklaşımlara ve genel standartlara uyumu teşvik etmektedir. Komite, Uluslararası Takas Bankası (Bank of International Settlements: BIS, 2007)'da toplanan ülkeleri merkez bankası ve guvernörleri komitesine rapor verir ve ilgili guvernörlerin onayını ve desteklerini alır.

Basel Komite'si amaçlarını iki temel prensip üzerine oturtmuştur. Hiçbir yurt dışı sermayeli banka kuruluş denetimden kaçmamalıdır ve denetim komitesinin uygun ölçülerde olması gerekmektedir. Bu prensip belge olarak ilk defa 1975 yılında "Anlaşma" (Concordat) olarak yayınlanmış, Mayıs 1983'te "Bankaların Yabancı Kuruluşlarının Denetimi İçin Prensipler" (Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishment) olarak tamamlanmıştır. Bu belge bankaların yabancı şubeleri, iştirak ve ortakları konusunda ulusal ve uluslararası denetim otoritelerinin sorumluluklarının esaslarını belirlemektedir. Daha sonra, 1992 yılında anlaşmanın belirli prensipleri minimum standartlar olarak formüle edilmiş ve Temmuz 1992'de standartlar basılmıştır. Komite sürekli olarak bu standartların tam olarak pratikte uygulanması için çalışmaktadır. Kasım 1996'da komite karma çalışma grubu ve kıyı bankacılığı merkezlerinde denetimciler tarafından bir rapor açıklandı. Raporda; uluslararası bankaların sınır ötesi faaliyetlerinin etkin konsolide denetimi konusunda karşılaştıkları engellerin aşılması için öneriler yer almaktadır. Bu rapor, Haziran 1996 tarihinde Uluslararası Banka Denetimcileri Konferansı'na (International Conference of Banking Supervisors: ICBS) katılan yüz kırk ülke denetimcileri tarafından onaylanmıştır.

Basel Komitesi'nin ilgilendiği konulardan biri de sermaye yeterliliği konusudur. "Basel Sermaye Uzlaşısı" (Basel Capital Accord) olarak adlandırılan bir sermaye ölçüm sistemi, G-10 guvernörleri tarafından 1988 yılında onaylanmış ve bankalara

tebliğ edilmiştir. Bu sistem 1992 yılından itibaren %8 minimum sermaye yeterlilik oranının uygulanmasının temelinin oluşturmuştur.

G-10 ülkeleri başkanları Haziran 1996 tarihinde Lyon zirvesinde toplanmış ve yayımladıkları bir genelgeyle Komite'yi yeni pazarların denetim standartlarını geliştirme konusundaki çabalara katılmaya çağırmıştır. Nihayetinde, Komite 1997 yılında etkin bir denetimsel sistemin kapsamlı bir planını oluşturan "Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetimine İlişkin Temel Prensipler"i yayınlamıştır. Hem G-10 hem de G-10 harici ülkelere oluşan bir danışma ve dayanışma grubu, ülkeleri bu prensiplere uygulamaya teşvik etmiş, uygulamaların da değerlendirilmesi yapılmıştır. Uygulamayı ve denetlemeyi kolaylaştırmak için Basel komitesi Ekim 1999'da "Temel Prensipler Metodolojisi"ni geliştirmiştir (Özgün, 2001, s.52).

Sermaye yeterliliği, denetim dışında Komitenin ele aldığı ve döküman basımıyla nitelenen belli başlı konular şunlardır:

- Faiz riski yönetimine ilişkin prensipler,
- Banka şeffaflığının artırılması,
- Bankalarda iç denetim sistemleri,
- Kredi riski yönetimine ilişkin temel prensipler,
- Kredi muhasebesi,
- Kredi riskine ilişkin kamuoyu bilgilendirmesi ve ilgili konularda güvenilir uygulamalar,
- Yeni sermaye yeterliliği düzenlemesi.

Yukarıda da değinildiği gibi Komite, 1988'de Basel Sermaye Anlaşması (Basel I) olarak kabul edilen bir sermaye ölçüm sistemi ortaya koyarak 1992'nin sonuna kadar minimum %8'lik bir sermaye standardı ile kredi riskini ölçmede bir genel çerçeve sağlamıştır.

1988'den beri bu çerçeve yalnızca üye ülkeler değil uluslararası aktif bankacılık yapan diğer bütün ülkeler tarafından da giderek artan bir oranda benimsenmiştir. 1999'da Komite Revize edilmiş Sermaye Yeterliliği Genel Çerçevesi yayınlamıştır. Teklif edilen bu sermaye genel çerçevesinin 3 temel direği (bloğu) bulunmaktadır.

1. 1988 anlaşmasında ortaya konulan standartları düzelteren asgari sermaye ihtiyacı (Asgari sermaye yükümlülüğü)
2. Kurum içi değerlendirmelerin ve sermaye yeterliliğinin yeniden incelenmesinin gözetimi (Gözetim otoritesinin denetimi)
3. Gözetim çabalarını tamamlayıcı olarak piyasa disiplini güçlendiren

etkili açıklamalar (Piyasa disiplini)

Halen yürürlükte olan bu çerçeve Haziran 2004'de kapsamlı olarak yeniden gözden geçirilmiştir. En son hali ise Kasım 2005'de yayınlanmıştır.

Komitenin uluslar üstü denetim yetkisi olmayıp, düzenlemeleri zorunlu değil, tavsiye niteliğindedir. Son 20 yılda denetim gözetim otoritesi haline gelen BIS, sürekli yayınladığı çalışmalarla, bankacılık sektörünün de olduğu dünya finansal piyasaları tarafından kabul gören uluslararası düzenlemelerin mimarı konumundadır (Bolgün ve Akçay, 2003, s.13).

1.1. Basel I - 1988 Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Ve Eksiklikleri

Merkez Bankaları ve uluslararası finansal kuruluşların ortak faaliyet alanlarındaki esasları belirleyen BIS bünyesinde, 1988 yılında Bank of England'dan Peter Cook başkanlığında toplanan Basel Committee on Banking Supervision, "Basel Accord" olarak adlandırılan kararla bankaların sermaye yeterliliği konusunda uluslararası bir standart getirilmiştir. 1992 yılında yürürlüğe giren bu karar, bankaların sermayelerine tanım getirmiş, aktiflerini risk derecelerine göre dört gruba ayırmış ve sermayenin, risk ağırlıklı aktiflere oranının en az % 8 olması şartını koymuştur. Sermaye yeterliliğine ilişkin bu standartlar yürürlüğe girdiği süre içerisinde bankaların sermaye rasyolarında önemli gelişmelere sebep olmakla birlikte, bankalar mevcut düzenlemeleri dolanacak yollarda bulmuşlardır. Buna bankaların kredilerini menkul kıymetleştirmeleri veya bir yıldan daha kısa vadeli kredi açmak yoluyla daha düşük risk ağırlığına giren varlıklar oluşturmaları örnek olarak gösterilebilir (Active Araştırma, 2000, s.19).

Basel komite'nin 1988 tarihli ilk sermaye yeterliliği düzenlemesi bankaların iflas riskini ve mevduat sahipleri için oluşabilecek maliyeti en aza indirmeyi amaçlayan bir düzenlemedir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için uygun sermayenin belirlenmesine yönelik yöntem önermekte olan 1988 düzenlemesinin yetersiz olduğu gözlemlenmiş ve 1996 yılında yapılan bir değişiklikle bankalara piyasa risklerini kendi yöntemleri ile ölçmeleri için kendi sistemlerini kullanabilme imkânları getirilmiştir (TBB Araştırma Grubu, Ekim 2002, s.2).

1988 Basel Uzlaşısı uluslararası piyasalarda faal olan bankalar için önerilmiş bir yaklaşımdı. Bu yaklaşım, söz konusu bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve bir de buna karşılık gelen asgari sermaye büyüklüğünü saptamak

için yöntemler önermekteydi. 1988 Basel standardında, bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanaklılığını artırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankaların sermaye yeterliliği konusunda uluslararası bir standart getirilmiştir (Aras, 2005, s.4).

1988 Basel Uzlaşısı, ilk amaçladığı banka çevresinin ötesinde de kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırma yönünde olumlu katkı yapmıştır. Ancak zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler bu yaklaşımın bazı açılardan yetersiz kaldığı görüşünü kuvvetlendirmiştir (TBB Araştırma Grubu, Kasım 2002, s.2). Bu bağlamda ileri sürülen eleştiriler iki başlık altında özetlenebilir:

1. Risk Temelli Sermaye yaklaşımında tanımlanan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemesidir (Örneğin; kredi karşılıkları konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılanan riskin getirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da yetersiz kalmaktadır).

2. Kullanılan risk ölçütü yeterli değildir. Basel I kurallarında varlıkların riski değerlendirilirken kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır.

1988 Basel Uzlaşısı ülkelerin, bankaların ve şirketlerin risk ağırlıklarını değerlendirmede belli metotları açıklamış, bu metotların eksikleri olduğu, bankalar, ülkeler ve şirketler arasında yanlış değerlendirme ve haksız rekabet sağladığı hakkında çok eleştiri toplamıştır. 1988 Basel Uzlaşısı, ülke ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde OECD üyesi olup olmamasına bakmaktaydı. Burada üye ülkeler için risk ağırlığı sıfır olarak alınmaktadır. Örneğin her iki ülkenin de OECD üyesi olmaları sebebiyle hem ABD hem de Meksika hazine kâğıtlarının risk ağırlıkları sıfırdır. Bu değerlendirmede, OECD üyesi olan ülkeler doğrudan daha az riskli olarak görülmekteydi. Bu durum, OECD ülkesi olan ancak kredi riski açısından daha yüksek bulunan ülkeler açısından avantaj, buna karşılık, OECD üyesi olmayan ancak kredi değerliliği yüksek bulunan ülkeler için bir dezavantaj oluşturmaktaydı.

Basel I kriterleri banka yükümlülüklerini de kapsayarak geçerli kılınmıştır. OECD ülkelerindeki bankaların tüm alacaklarının ve OECD üyesi olmayan ülkelerinde bir yıldan kısa vadeli alacaklarının risk ağırlığı %20'dir. OECD üyesi olmayan ülkelerdeki bankaların bir yıldan uzun vadeli alacakların risk ağırlığı ise %100'dür.

Basel I, sermaye yeterliliği konusunda bir oran öngörmüştür. Bu oran uluslararası bankalar için minimum %8'dir. Ulusal otoriteler ise kendi bankacılık sistemlerindeki risk yapısını dikkate alarak sermaye yeterlilik oranını belirlemektedir. Böylece ulusal otoriteler yerel bankalar için daha yüksek oranlar belirleyebilmişlerdir (Değirmenci, 2003, s.23). Sermaye Yeterlilik Rasyosunun (SYR) 1988 Basel Standardı'na göre hesaplanmasını gösteren tablo faydalı olacaktır:

Tablo 1.1: 1988 Basel Standardı'na Göre SYR' nin Hesaplanması

A. Ana Sermaye	<ul style="list-style-type: none"> - Ödenmiş Sermaye - Yedek Akçeler - Dağıtılmamış Kârlar
B. Katkı Sermaye	<ul style="list-style-type: none"> - İhtiyari Rezervler - Yeniden Değerleme - Genel Karşılıklar - Sermaye Benzeri Krediler
C. Sermaye = (A+B)	
D. Sermayeden İndirilen Kalemler	<ul style="list-style-type: none"> - Şerefîyeler - Mali İştirakler
E. Sermaye Tabanı = (C-D)	
F. Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	<ul style="list-style-type: none"> - Risk Ağırlığı % 0 Olanlar - Risk Ağırlığı % 20 Olanlar - Risk Ağırlığı % 50 Olanlar - Risk Ağırlığı % 100 Olanlar
SYR = E/F ≥ % 8	

Kaynak : Nihal Değirmenci, a.g.e. , s. 23 (200533-9)

Kısaca, "TRAV", Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar İçin;

$$\text{SYR} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{TRAV}} \geq \% 8$$

1988 Basel I Standartları'nda firmalara verilen kredilerin risk ağırlığı, firmanın kredibilitesine bakılmaksızın % 100 olarak alınmaktaydı. Bu konu uygulamanın en eleştiri alan noktalarındandır. Çok riskli bir firmaya sağlanan kredi ile riski çok düşük bir firmaya verilen kredi için aynı sermaye ayrılmakta, hatta riski yüksek firmanın kar marjı daha yüksek olduğundan riskli firmalara kredi verilmesi, adeta teşvik edilmiş olmaktadır.

İlk olarak mevcut sermaye yeterliliği düzenlemesi, risklerin ölçülmesi konusunda hassas değildir. Diğer yandan, uygulamadaki düzenleme, finansal kurumları arbitraj ve muhtelif finansal oyunlar yapmaları konusunda fazlaca sınırlamamaktadır (Kevin, 2006, s.2).

- ✓ Bu kapsamda bazı ürünler geliştirilerek daha az sermaye ihtiyacı hesaplanması sağlanabilmiştir.
- ✓ Kaliteli aktiflerin elden çıkarılmasına yönelik teşvikler mevcuttur.
- ✓ Bankaların bilançolarının kalitesinde bozulmalar görülmüştür.

Ayrıca, Basel I kredi ve piyasa riski dışındaki diğer riskleri için herhangi bir düzenleme getirmemiştir.

Basel I'e yöneltilen diğer eleştirilerden bazıları şunlardır (Altıntaş, 2006, s.26):

- Sermaye yeterliliği standart oranı "risk bazlı" olmaktan ziyade "likidite bazlı"dır.
- Rasyo, bankaları iflasa götüren temel bir risk olan kredi kullanımında "yoğunlaşmayı" dikkate almamaktadır.
- Bütün firma kredilerine, teminata göre yapılan farklılaşma dışında, aynı risk ağırlığı öngörüldüğünden bankalar yüksek getirili, fakat yüksek riskli alanlara girmeye teşvik edilmektedir.
- Bankaların sadece sermaye yeterliliği oranını tutturmak için sermaye artırımına gitmeleri, getirisini dikkate almadan faaliyetlerini genişletmelerine sebep olmaktadır.
- Sermaye yeterliliği oranını yükseltmek için sabit kıymetler gibi duran varlıkların yüksek değerlendirilmesi için her türlü yönteme başvurulması nedeniyle, bu varlıkların gerçek değeriyle satışı halinde ortaya çıkacak büyük

zararlar, bankaların elini kolunu bağlar hale gelmiştir.

Yukarıda açıklanan sebeplerden dolayı Basel Komitesi 1988 Basel uzlaşısındaki görülen eksikleri, hataları gidermek ve zaman içinde dünyadaki bankacılık ve finans piyasalarında ki gelişmeleri de göz önüne almak suretiyle yeni arayışlara girmiş bunun çalışmalarını yapmıştır.

1.2. Basel Yeni Sermaye Düzenlemesi Birinci Taslağı

Yeni taslak, Basel Komitesinin 1988’de kabul ettiğı sermaye gereklerinin risk temeline dayandırılması yaklaşımını sürdürmektedir. Amaç, mevcut çerçeveyi değışen koşullara göre uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar göz önüne alınarak gözden geçirmektir.

Sermaye yeterliliğı çerçevesinin ikinci unsuru, “sermaye yeterliliğinin denetimi” sürecidir. Bu süreç, gözetim ve denetim yetkisinin bankaların sermaye durumunun genel risk profilleri ve stratejileri ile uyumlu olmasını sağlayacak biçimde denetim yapmasını gerektirmektedir. Bundan beklenen ise, gözetim ve denetim yetkisinin, bir bankanın sermayesinin riskini karşılamada yetersiz kalması durumunda erken müdahale edebilmesini sağlamaktır.

Gözetim ve denetim yetkilileri, bankaların asgari sermaye yeterliliğı oranından daha fazla bir sermaye bulundurmalarını talep edebileceklerdir. Bunun yanı sıra yeni çerçeve, banka yönetiminin bir iç sermaye değerlendirme süreci geliştirmesi ve bankanın risk profili ve çevresi ile doğru orantılı hedefler belirlemesi gerektiğine de işaret etmektedir. Bu içsel risk değerlendirme sürecinde, amaca ve kurallara uygunluğunu denetlemekten de yetkililerin sorumlu olması önerilmektedir (TBB Araştırma Grubu, Kasım 2002, s.1).

Konunun üçüncü unsuru “piyasa disiplini”dir. Bu başlık altında bir bankanın diğer piyasa katılımcıları tarafından durumunun değerlendirilebilmesi ele alınmaktadır. Böyle bir değerlendirmenin anlamlı olabilmesi için, bankaların gerekli bilgileri, zamanında açıklayacak saydamlıkta olmaları gerekmektedir. Bunun sağlanması ise düzenleyici yetkililerin sorumluluğunda olacaktır.

1.2.1. Birinci Taslakta Risk Değerlendirmeleri

Taslakta üç ana alandaki risklerin ağırlıklarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Ülke Risk Ağırlıkları, Bankaların Risk Ağırlıkları ve Şirketlerin Risk Ağırlıklarının değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

1.2.1.1. Ülke Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

1988 Basel Uzlaşısı, ülke ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde OECD üyesi olup olmamalarına bakmaktaydı. Aynı zamanda banka yükümlülükleri için de aynı yöntem geçerli kılınmıştı. Bu değerlendirmede OECD üyesi olan ülkeler doğrudan daha az riskli olarak görülmekteydi. Bu durum, OECD ülkesi olan ancak kredi riski aslında daha yüksek bulunan ülkeler açısından avantajlı, buna karşılık, OECD üyesi olmayan ancak kredi değerliliği yüksek bulunan ülkeler için bir dezavantaj oluşturmaktaydı.

Komite bu duruma çözüm getirebilmek için yeni düzenlemeler önermiştir. Buna göre, ülke ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının notlarının geçerli olması tavsiye edilmektedir. Buradaki değerlendirmenin, ülkenin uzun vadeli döviz borçlarına göre yapılması önerilmektedir. Komite, bu tür uluslararası değerlendirme süreçlerinde karşılaşılabilecek sorunları göz önüne alarak, bu şekilde değerlendirme yapabilecek başka kuruluşların da kredi değerlendirme sürecine dâhil edilmesini önermektedir. Örneğin, G-10 ülkelerinin ihracat sigorta kuruluşlarının bu tür değerlendirmeler yapabileceği tahmin edilmektedir.

Komite, değişik uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının çeşitli ve farklı değerlendirmeler yapabileceklerini ve bunların yeni sermaye yeterliliği düzenlemelerinde nasıl kullanılmaları gerektiği hususunda çalışmaların sürdürülmekte olduğunu ifade etmektedir.

Bu aşamada komite, aşağıdaki yaklaşımı önermektedir:

- ✓ 0 (sıfır) risk kategorisi, en yüksek kredi kalitesine sahip ülkelerle sınırlandırılmaktadır. Örneğin MOODY'S değerlendirilmesinde en az AA- alan ülkeler.
- ✓ A+ ile A- notu alan ülkeler %20 risk ağırlığına sahip olabilecekler.
- ✓ BBB+ ile BBB- arasında olan ülkeler %50 risk ağırlığı taşıyacaklar.
- ✓ BB+ ile B- arasındakiler ise %100 risk ağırlığına sahip olacaklardır. (Hiçbir değerlendirmesi olmayan ülkeler gibi.)
- ✓ B-'den aşağı notu olan ülkelerin ise risk değeri %150 olacaktır.

Bankaların, kendi ulusal paraları cinsinden kendi devletlerinden olan alacakları, ülke parası ile finanse edilmişse, Ulusal Gözetim ve Denetim yetkileri, bunlara yukarıda belirtilenden daha düşük risk ağırlığı uygulamasına izin verebilecektir.

Komite, bir ülkenin %100'den düşük bir risk ağırlığı alabilmesi için, saydam olması ve bunun göstergesi olarak da IMF'nin "Special Data Dissemination Standards" sürecine dâhil olması koşulunu önermektedir.

1.2.1.2. Bankaların Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

1988 Basel Uzlaşısı, OECD ülkelerinde bulunan banka yükümlülüklerinin ve OECD ülkesi olmayan ülkelerde bulunan bankaların kısa vadeli yükümlülüklerinin %20 risk ağırlığı ile değerlendirilmesini öngörmekteydi. OECD üyesi olmayan ülkelerdeki uzun vadeli yükümlülükler %100 riske sahiptiler. Uluslararası kredi değerlendirmelerine bağlı yeni düzenlemeler kabul edilirse, eski kurallar artık geçerli olamayacaktır. Bu konuda, Komite, iki opsiyon önermektedir:

- ✓ Bunlardan ilki, bankaların risk değerlendirmelerinin bağlı oldukları ülkenin risk değerlendirmesi ile ilişkilendirilmesidir. Bu çerçevede, bankaya uygulanan risk ağırlığı, bunun ülkeye uygulananından bir derece aşağıda olacaktır.
- ✓ İkinci alternatif, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşunun bankaya doğrudan verdiği risk notunun uygulanmasıdır. Bu durumda, bir bankanın, yerleşik olduğu ülkenin risk değerlendirme derecesine sahip olması söz konusu olabilecektir.

Çokuluslu kalkınma bankalarının ise risk değerlendirmeleri %20 olarak kalacaktır.

1.2.1.3. Şirketlerin Risk Ağırlıklarının Değerlendirilmesi

Yüksek kredi notlu şirketler (AA- ve üstü) hariç tüm şirket yükümlülükleri için önerilen kredi risk ağırlığının %100, bu tür şirketler için ise %20 ağırlık önerilmektedir. Buna karşılık, düşük kredi notla değerlendirilmiş olan şirketlerin kredi risk ağırlığı %150'yi bulacaktır.

1.2.2. Bankaların İçsel (Dâhili) Risk Değerlendirmeleri

BİS'in bankanın sermaye yapısının kendi risk profiline göre belirlenmesi esasının benimsemesinin doğal sonucu olarak, bu konunun bankanın kendisi tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiği önem kazanmaktadır.

Basel Komitesi'nin Haziran 1999'da yayımladığı ve tartışmaya açtığı metinde bu konu açıklığa kavuşturulmakta ve aşağıdaki somut öneriye dönüştürülmektedir.

- ✓ Genel ilke, Basel Komitesi'nin 1988 çerçevesinin gözden geçirilmesi ve bu yolla bir "standart" oluşturulmasıdır.
- ✓ Ancak, gelişmiş bankaların kendi iç risk değerlendirme modellerinin, daha ileri aşamada ise geliştirilecek portföy modellerinin bu tür bankaların sermaye gereksinimlerinin belirlenmesinde kullanılması öngörülmektedir.

Bu çerçevede, BIS Komitesi İçsel Değerleme Temelli Yaklaşım'ının her banka tarafından uygulanmasını beklemektedir. Bu uygulamanın gelişmiş bankalarda geçerli kılınması tavsiye edilirken, gelişmekte olan ülke bankaları açısından, bu konudaki son değerlendirme merciinin Gözetim ve Denetim yetkisi olması öngörülmektedir. Türk bankacılık sistemi açısından bu durum geçerli görülmektedir. Burada iki konuyu ayırt etmek gerekmektedir:

1. Bir bankanın kendi faaliyetlerini sağlıklı yürütebilmek için risk değerlendirmesi yapması.
2. Bir bankanın kendi risk değerlendirmesinin, Gözetim ve Denetim yetkisince o bankanın sermaye gereğini belirlemede esas alınması.

Kuşkusuz herhangi bir banka, kendi risk değerlendirmelerine dayanarak Gözetim ve Denetim yetkisinin gerekli kıldığı asgari sermayenin üzerinde sermaye miktarında karar kılabilir (Ekonomik Sermaye). Burada sorun, bir bankanın kendi risk değerlendirmesinin asgari sermaye gereği için asa alınıp alınmayacağı, yani Gözetim ve Denetim yetkisinin nezdindeki anlamıdır. Burada önerilen yaklaşım, "gelişmiş" bankalar dışında bu yola itibar edilmemesidir.

1.3. Basel Sermaye Yeterliliği İkinci Taslağı (Basel II)

1.3.1. Basel II Standartların Ortaya Çıkma Süreci

Dünya ekonomisi, 1980'li yıllarda başlayan ve 1990'lı yıllarda hızlanan bir küreselleşme sürecine girmiştir. Küreselleşmenin, özellikle gelişmiş ülkelerde uygulamaya konulan liberal iktisat politikaları ve bilişim/iletişim teknolojisi alanlarında kaydedilen ilerlemenin etkisiyle hızlandığı kabul edilmektedir. Liberal iktisat politikaları ve teknoloji alanında yaşanan atılımlar, reel sektör firmalarını daha rekabetçi bir yapıya zorladığı gibi finans sektörü üzerinde önemli etkisi de bulunmuştur (Saygılı ve diğerleri, 2004, s.3).

Bankalar hem küresel ekonominin yeni düzenine uyum sağlamaya çalışan reel sektörün finansman taleplerini karşılayabilmek hem de şiddetlenen rekabet ortamında rakiplerine karşı üstünlük sağlayabilmek için sundukları finansal

ürünlerde bir dizi yenilik gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, bankaların sunduğu finansal ürünler hem sayısal olarak çoğalmış hem de ve hem de daha önce arz edilen finansal ürünlere göre çok daha karmaşık bir hale gelmiştir. Aynı zamanda, finansal sektörde artan rekabet baskısı, farklı hizmetleri sunan finansal kuruluşlar ve/veya farklı finansal ürünler arasında var olan ayrıştırıcı çizgilerin belirsizleşmesine ve bunu sonucunda benzer finansal ürünlerin aynı finansal kuruluş çatısı altında birlikte sunulmasına yol açmıştır.

Bu gelişmeler, bankaların geleneksel bilanço yapılarını daha karmaşık hale getirmiştir. Finansal yeniliklerin artmasıyla beraber, bankaların sunduğu finansal hizmetlerin bir kısmı bankanın asli bilançosunda yansıtılmayan ürünlerden oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla, yakın zamanda ekonomilerinde bankalar, mevduat sahibi ile borçlu arasında aracılık yapan bir kuruluş olmaktan öteye daha karmaşık finans kuruluşları haline gelmiştir. Öte yandan bankalar veya finansal kuruluşlar sadece dışsal gelişmelerde etkilenmemektedir. Son dönemlerde giderek daha da dinamik hale gelen ve karmaşıklaşan finans sektöründe, önemli ölçüde mevduat sahibinden elde ettiği yabancı kaynaklarla reel sektöre fon sağlayan bankaların, sahip oldukları bu yabancı kaynakları yönetebilme “kalitesi” ve etkin risk yönetimi, finans sektörün istikrarı açısından kritik önem taşımaktadır*.

Bu nedenle, bankaların etkin risk yönetimlerinin kalitesiyle finansal sistemin istikrarlı olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kredi, piyasa, likidite ve diğer risklerin iyi yönetilmemesi halinde bankalarda oluşabilecek zafiyetlerin diğer sektörlere de sıçrama ihtimali, risk yönetimine özen gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Finansal sektörde ve tüm ekonomide istikrarın sürdürülebilir olması için, bankaların kendi risk algılamaları ve yönetme isteklerine ek olarak, asgari düzeyde uymak durumunda oldukları ve risk yönetimini daha güçlendirecek nitelikteki ihtiyati düzenlemelerin getirilmesi uluslar arası finans çevrelerinde ilke olarak benimsenmiştir.

Basel komitesi, kredi riski hesaplamaları konusundaki yetersizlikleri ortadan kaldırmak ve operasyonel riski de kredi riski hesaplamalarına ilave edecek şekilde. 1988 tarihli düzenlemenin yerini alacak bir çalışmanın ilk taslağını 1999 Haziran ayında yayınlamıştır. “Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı” olarak ifade edilen yeni düzenleme, daha hassas risk ölçümüne ulaşma amacı taşıyan bir düzenleme olarak

* http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.pdf s.2 (18.07.2008)

ortaya konmuştur. Tarafların bildirdiği görüşler çerçevesinde Ocak 2001 tarihinde düzenlemeye ilişkin ikinci taslak, Nisan 2003 tarihinde üçüncü taslak çalışması yayımlanmıştır.

Bankaların kredi riski taşıyan aktiflerini, yeni bir karşı taraf sınıflandırılmasına tabi tutan düzenleme ile karşı tarafın kredi değerliliğini ön plana çıkarılmış, ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve kamuyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek şeffaflık sağlama yolunda adımlar atılmıştır. Düzenlemenin taslaklar halinde farklı zamanlarda kamuoyunun bilgisine sunulması tartışılması sağlanmış ve en son Haziran 2004 son şekli verilerek “Basel II, 2. Sermaye Uzlaşısı” (Yeni Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı) adı altında kesinleşmiş metin olarak yayımlanmıştır (Babuşçu, 2007, s.263).

1.3.2. Yeni Düzenlemenin Amaçları (Basel II)

1988 tarihli düzenlemesindeki amaçlar korunmakla birlikte Basel komite Ocak 2001 tarihli yeni sermaye düzenlemesinde yapılacak revizyonun aşağıdaki gözetim ve denetim hedeflerini karşılamasını sağlamaya kararlıdır.

- ✓ Finansal sistemde güvenliği ve sağlamlığı teşvik etmeyi sürdürmeli ve böylece yeni sermaye çerçevesi sistemdeki sermayenin mevcut genel düzeyini en azından korumalıdır.
- ✓ Rekabet eşitliğini artırmaya devam etmelidir.
- ✓ Risklerin ele alınmasına yönelik daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturmalıdır ve
- ✓ Uluslararası faaliyet gösteren bankalar üzerinde yoğunlaşmalı, fakat temel ilkeler farklı karmaşıklık ve gelişmişlik düzeylerindeki bankalar için de geçerli olmalıdır.

Yeni düzenlemede temel olarak risk duyarlılığı daha fazla olan ve daha esnek bir yapının oluşturulması, sermaye gereği hesaplamasında risk duyarlılığının artırılması, düzenleyici yükümlülüklerde teşviklerin ve uyumluluğun artırılması amaçlanmıştır.

Tablo 1.2. Basel 1988 ve 2001 Karşılaştırılması

Eski düzenleme (Basel-1988)	Yeni Düzenleme (Basel-2001)
Tek tip risk ölçümüne odaklıdır.	Bankaların dahili risk yönetim metodolojilerine, denetimlere ve piyasa disiplinine dayalı bir yapı getirmektedir.
Tüm kuruluşlar için tek tip model uygulanmaktadır.	Daha esnek bir uygulama sağlamaktadır. (Daha iyi risk yönetimi için sermaye teşvikleri uygulanabilmektedir.)
Risk temeline dayalı sermaye gereği yapısı.	Riske daha fazla duyarlıdır.

Kaynak: Kaan Aksel, “Yeni Basel Anlaşması –Basel II” Active Bankacılık Dergisi, sayı:23, Mart-Nisan 2002, s.48.

Basel I ile Basel II in farklarını açıklamak gerekirse;

- i. Basel I' de yer alan, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan kulüp kuralı Basel-II ile birlikte kaldırılmaktadır.
- ii. Basel II de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir.
- iii. Basel II 'de yer alan bazı yöntemler; bağımsız derecelendirme şirketleri (örneğin Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemler - bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları da de dikkate alınmaktadır.
- iv. Basel-I'de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Basel-II'de ise bu risklere ilaveten; operasyonel risk sermaye yükümlülüğü de eklenmiştir.
- v. Basel II 'de operasyonel risk yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmaktadır. Örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar gibi- ve bankalardan bu riskleri için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.
- vi. Basel II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de ban-

kanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi (üst gözetim) ve değerlendirilmesi istenmektedir.

- vii. Basel II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II 'ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel I 'de yer almamaktadır.
- viii. Basel I bankaların gerçek risk seviyelerini yansıtmamaktadır. Çünkü Basel-I'de, bankaların maruz kaldığı kredi riski, bankanın aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayırması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %10, %50, ve %100 katsayılarıyla çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır ki, bu da bankaların risk duyarlılığını düşük kılmaktadır. Mevcut standartta farklı faaliyetlerde bulunan, farklı risklere maruz kalan tüm bankaların tek bir yöntemle göre sermaye yeterlilikleri hesaplanmaktaydı. Yani herkese tek beden elbise (one-size-fits-all) şeklinde tanımlanabilecek bir sermaye düzenlemesi anlayışı oluşmuştur (Yayla ve diğerleri, 2005, s.2).

Basel standardı, hâlihazırda küreselleşme ve finansal piyasaların entegrasyonu sonucu risk hacimlerinin artması nedeniyle sürekli geliştirilmektedir. Sadece kredi risklerini dikkate alan Basel-I'in yayınlanmasının ardından, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de oldukça önemli bir rol üstlendiği hususunun daha iyi anlaşılması ve sektörde ortaya çıkan gelişmeler paralelinde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından piyasa risklerinin sermaye yeterliliğine dâhil edilmesini içeren bir döküman üç yıllık bir çalışma neticesinde son hali verilerek 1996 yılında yayımlanmıştır.

1.3.3. Basel II'nin Kapsamı

Basel Yeni Sermaye Düzenlemesi'nin üç temel ayağı bulunmaktadır:

1. Asgari Sermaye Yeterliliği
2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi
3. Piyasa Disiplini (Kamuoyunu Bilgilendirme)

Yeni sermayenin uygulama kapsamına baktığımızda, önemli bir özelliği bankaların birbirlerine iştirakleriyle oluşan "banka gruplarını" da ayrıca ele almasıdır. Başka bir deyişle, yeni öneri bir grubu oluşturan bankaların hem ayrı ayrı

ve hem de grubun tümü olarak ele alınmasını ve sermaye gereklerinin buna göre tanımlanmasını gündeme getirmektedir.

Bankaların diğer mali alanlardaki (sigorta vs) ortaklıkları ile ticari şirketlerdeki ortaklıkları ise ayrıca göz önüne alınacaktır. Burada ilke, bu tür ortaklıklarla kurulan ilişkiler yoluyla bankaların yapay sermaye genişlemesine gitmelerini engellemektir.

Bu çerçeve içinde iki yol önerilmektedir. Bunlardan ilki banka gruplarını konsolide ederek ele almaktır. İkincisi ise, bir bankanın tüm bağlı kurumlardaki yatırımları ile önemli azınlık paylarının, defter değeriyle bankanın sermayesinden düşülerek ulaşılan yalıtılmış bankayı esas almaktadır. Bu yöntemlerden herhangi birisini seçmek için üç yıllık bir geçiş süreci önerilmektedir.

1.3.3.1. Asgari Sermaye Yeterliliği

Basel-II' nin birinci yapısal blok'unda hem sermaye yeterliliği tanımlanmış hem de bankaların asgari sermaye yeterliliği % 8 olarak belirlenmiştir (BIS, s.3). Ancak rasyonun paydasında önemli değişiklikler yapılmıştır. Kredi riski daha detaylı tanımlanmış, piyasa risklerinde değişiklik olmamış ve ilk defa faaliyet riski ilave edilmiştir.

Tablo 1.3. Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)

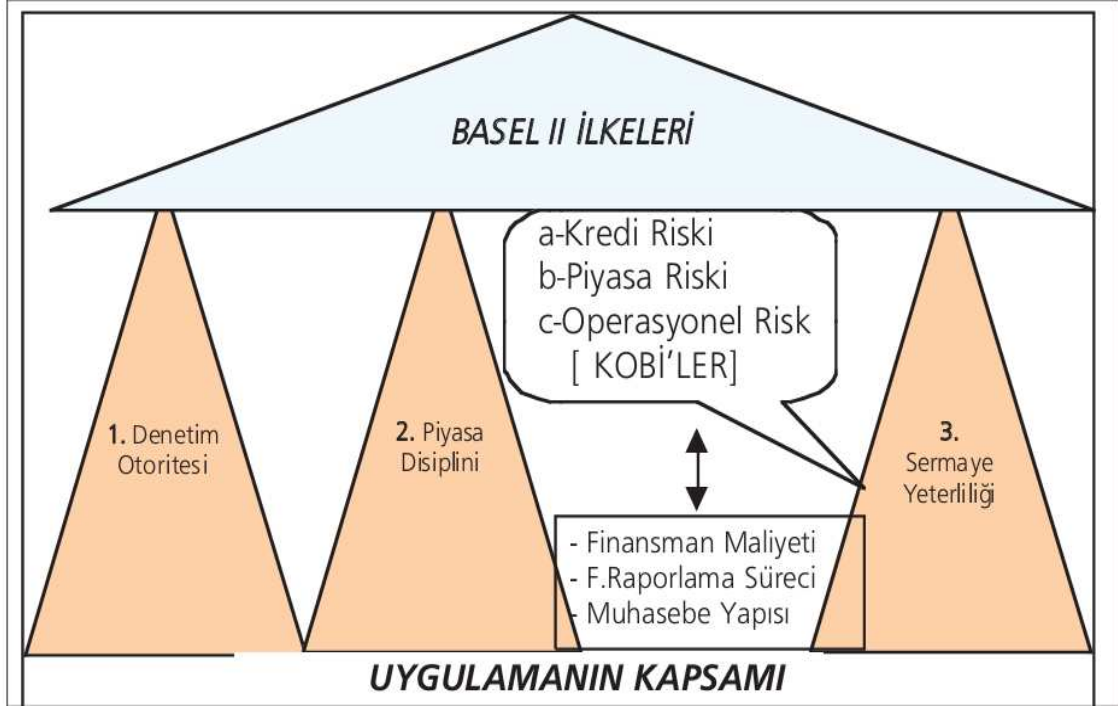
Sermaye Yeterlilik Rasyosu:	
$\frac{\text{Toplam Sermaye (aynı)}}{\text{(kredi + piyasa + faaliyet riski)}}$	$\geq \text{Banka Sermaye Katsayısı (en az \%8)}$

Kaynak: Basel II'nin Kapsamı Reel Sektöre Etkileri, Garanti Bankası Yayınları

Kaynak : Basel II' nin Kapsamı Reel Sektöre Etkileri, Garanti Bankası Yayınları.

Yeni düzenleme asgari sermaye oranının hesaplanmasına ilişkin bir dizi seçenek getirmiştir. Basel II uzlaşısına göre risk ölçümlerinde kullanılacak alternatif yöntemler basit yaklaşımlardan gelişmiş yöntemlere doğru uzanmaktadır.

Şekil.1.1. Basel II İlkelerinde Sistem Oyuncuları

Kaynak: Uyar, Süleyman ve Aygören, Hakan, Basel II İlkelerinin KOBİ'lere Olası Etkileri: **Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme**, Mali Çözüm Dergisi, İ.S.M.M.M.O. Yayını, Sayı 77, s.56

Yapının denetim otoritesi kısmında, faaliyetler ve sistemin işleyişi açısından yetkili bir üst otorite tarafından bankaların denetlenmesi gerekir. Bu denetim otoritesi Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurulu'dur (BDDK). Denetim sürecinde özellikle bankaların risk yönetim sistemleri değerlendirilmekte, her bankanın uygun bir risk kontrol sistemi kurması ve uygulaması istenmektedir. Türkiye'de, bankacılık sisteminin denetlenmesine ilişkin kurulan BDDK, bankacılık risk yönetim sistemine ilişkin çıkarılan 4389 sayılı yasa, BDDK bünyesinde oluşturulan Risk Yönetim ve Gözetim Teknikleri Dairesi Basel II ilkelerinin uygulanmasını kolaylaştırabilir.

Sistemin piyasa disiplini kısmında bankaların piyasayı ve ilgilileri bilgilendirme konusunda güvenilir ve şeffaf olması istenmektedir.

Basel II ilkelerine göre sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında sadece kredi riski değil, bunun yanında piyasa riski ve operasyonel riskler de dikkate alınmaktadır. Operasyonel risk; işletme içinde çalışanlar, uygulanan sistemle ve kontrol süreçlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle işletme varlıklarının zarar görmesi veya mevcut bir fırsattan yararlanamamadır. Operasyonel riskler değerlendirilirken politik riskler, ekonomik riskler, yasa riskler, pazar riskleri ve finansal riskler de dikkate alınmalıdır (Uyar ve Aygören, 2006, s.56).

Tablo 1.4. Basel Komitesi'nin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları

	Risk Ölçüm Yöntemleri		
Kredi Riski	Standart Yaklaşım	Dahili Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	
		Temel Yaklaşım	İleri Yaklaşım
Piyasa Riski	Standart Yaklaşım	Dahili Modeller Yaklaşımı	
Faaliyet Riski (Operasyonel Risk)	Temel Gösterge Yaklaşımı	Standart Yaklaşım	Dahili Ölçüm Yaklaşımı

Kaynak: TBB Araştırma Grubu Çalışmaları, “Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, s.4.

1.3.3.1.1. Kredi Riski Yaklaşımları ve Önerileri

Kredi riski için iki farklı yaklaşım önerilmektedir; standart yaklaşım ve dahili derecelendirmelere dayalı yaklaşımlar:

1.3.3.1.1.1. Standart Yaklaşım:

Standart yaklaşım; 1988 tarihli düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı ancak risk hassasiyeti daha yüksektir. Bireysel risk ağırlıkları hali hazırda borçlunun dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası bir derecelendirme kuruluşunun (daha katı) kriterlerine göre belirlenecektir.

Standart yaklaşımda risk ağırlıkları farklı kategorilere göre belirlenmiştir:

1. Ülkelerin risk ağırlıkları.
2. Bankaların risk ağırlıkları (bankalar için iki ayrı seçenek bulunmaktadır).
 - ✓ Bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir. (Bankalar I)
 - ✓ Risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayalıdır. (Bankalar II)
3. Şirket risk ağırlıkları.
4. Gayrimenkul teminatlının risk ağırlıkları.

Tablo 1.5. Ülke Notları ve Kredi Risk Ağırlıkları (Standart ve Alternatif Standart Yaklaşım)

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke	Bankalar I	Bankalar II	Şirket
AAA'dan AA-ye	0%	20%	20%	20%
A+'dan A-ye	20%	50%	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	50%
BBB+'dan BBB-ye	50%	100%	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-ye kadar %100
BB+'dan B-ye	100%	100%	%100 (Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı için %150
B-'den aşağı	150%	150%	150%	150%
Derecelendirilmemiş	100%	100%	%50 %20 (kısa vade)	100%
Gayrimenkul Teminatl Krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

Kaynak: TBB Araştırma Grubu, “**Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi**”, s.4.

Derecelendirme kuruluşlarının dereceleri ile firma iflasları arasında yüksek korelasyon olması, komitenin bu derecelerin kullanılması yöntemini benimsemesinde önemli bir etkidir.

Bu yaklaşımda KOBİ kredilerinin tabi olacağı sermaye yükümlülüğü herhangi bir derecelendirme notu ile ilişkilendirilmemekte, aynı portföyde yer alan tüm KOBİ kredileri aynı sermaye yükümlülüğüne tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede, perakende portföyde sınıflandırılan KOBİ kredileri % 75 kurumsal portföyde sınıflandırılan KOBİ kredileri ise % 100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır .

Uluslararası risk değerlendirme kuruluşlarının sahip olması gereken kriterler:

Yeni düzenlemeye göre bir uluslararası değerlendirme kuruluşunun değerlendirmelerinin esas alınabilmesi için aşağıdaki altı ölçütü sağlaması gerekmektedir*.

- ✓ Tarafsızlık
- ✓ Bağımsızlık
- ✓ Saydamlık
- ✓ Kredibilite
- ✓ Uluslararası erişim
- ✓ Yeterli kaynağa sahip olmak.

1.3.3.1.1.2. Dahili (İçsel) Derecelendirmeye Dayalı Temel Yada İleri Yaklaşım (İDY)

Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımın kullanımı Komite'nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak denetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır. Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitesini kendi dahili yöntemleriyle belirleme izni verilecektir. İDY bankaların kendi oluşturdukları derecelendirme sistemlerine bağlı hesaplama yöntemi geliştirerek kredi risklerini belirledikleri bir yaklaşımdır. Diğer bir deyişle bankalar sermaye yükümlülüğünü belirlemek için firmalara verdikleri kendi ratinglerini kullanacaklardır.

Basel-II' de İDY varlıklar farklı derecelendirme kriterleri ve farklı risk oluşumları sebebiyle gruplandırılmışlardır. Bu gruplar kurumsal riskler, kamudan alacaklar, banka riskleri, perakende riskler, cari hesap şeklindeki bireysel kredilere ait riskler, menkul kıymetlerden alacaklar bulunmaktadır (Babuşcuoğlu, 2007, s.277).

İDY kapsamında ele alınan her bir risk kategorisi 3 anahtar öge vardır. Bu öğeler: Risk Unsurları, Risk Ağırlıkları ve Asgari gerekliliklerdir.

1.3.3.1.2. Operasyonel Risk (Faaliyet Riski) Yaklaşım ve Önerileri

Basel Komitesi'nin 1988 tarihli Sermaye Uzlaşısı'nda diğer risk türlerini de kapsayacak şekilde sadece kredi riski, sermaye gereklerinin hesaplanmasında dikkate alınıyordu. Daha sonraları Komite, piyasa riski ve operasyonel riski ayrı birer

* www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/BIS.doc (20/10/2008)

disiplin olarak ele aldı.

Aslında sermaye yeterliliğinin ilk düzenlemesi olan Basel I ile tüm riskler kapsam dahiline alınmaya çalışılmış ve bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Nitekim mevcut sermaye yeterliliği düzenlemesinde, kredi riski içinde operasyonel risk ile ilgili unsurlar da yer almaktadır, ancak Basel II ile getirilmek istenen çok daha açık, anlaşılır tanımlamalar ve ölçüm metotlarıdır (Kevin, 2006, s.3).

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız içsel süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan kayıp riskidir. Basel II uzlaşısına göre kredi riski ve piyasa riski kapsamına girmeyen her türlü risk operasyonel risk olarak kabul edilmektedir (Fontnouvelle ve diğerleri, s.3). Operasyonel risk kavramı 2007 yılında uygulamaya konulacağı için; SYR' ye de 2007 yılında dahil edilecektir.

Yetersiz ve hatalı işlemler, sistemler ve kişilerden veya dış olaylardan kaynaklanan zarar riski olarak tanımlanan operasyonel riskin yönetimindeki en kritik aşama bu risk türünün uygun bir şekilde tanımlanması ve ölçümüdür. Operasyonel riskle ilgili zarar potansiyelinin tahmini ve zararın gerçekleşme olasılığının tespiti güç olduğundan bu risk türünün tamamı sayısallaştırılmamakta ve bu nedenle tam olarak ölçümü de gerçekleştirilememektedir.

Sayısallaştırılan kısım açısından ise, operasyonel riskten kaynaklanan zararın büyüklüğü ve sıklığına ilişkin bilgileri içeren yeterli miktar ve kalitede bir veri bankası oluşturmak oldukça zordur (Boyacıoğlu, 2002, s.87). Basel Komitesi operasyonel riskin sayısallaştırılabilen kısmı için tahsis edilecek sermayenin hesaplanmasında önerdiği “Temel Gösterge Yaklaşımı”, “Standartlaştırılmış Yaklaşım”, “İçsel Ölçüm Yaklaşımı” olarak adlandırılan bu yaklaşım türleri aşağıda açıklanmıştır.

1.3.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

Bankanın tüm faaliyeti için tek bir gösterge kullanılmaktadır. Söz konusu yaklaşımda, seçilen temel bir gösterge, bir katsayı ile çarpılmaktadır. Örneğin; yıllık bütüt gelir temel gösterge olarak seçilirse, bununla çarpılacak katsayı şu anda %15’ler düzeyindedir. Çarpım sonucunda bulunan meblağ gerekli sermaye miktarını göstermektedir (Pezier, 2002, s.2). Temel gösterge yaklaşımı, bankalar arasında evrensel boyutta yaygın olarak kullanılan ve uygulaması oldukça kolay bir yaklaşımdır. Ancak bu yaklaşım daha çok küçük ve ulusal bankaların kullanımına uygundur. Basel Komitesi, uluslararası alanda faaliyet gösteren ve önemli boyutta

operasyonel riske maruz kalan büyük bankalar için daha karmaşık yaklaşımlar kullanmalarını önermektedir. Temel Gösterge Yaklaşımı ile sermaye yeterliliği aşağıda gösterilen formülle belirlenmektedir:

$$\square (GI 1 \dots n X \alpha)$$

$$C \text{ b/a} = \frac{\text{-----}}{N}$$

Cb/a = Temel gösterge yaklaşımına göre bulundurulacak sermaye

GI = Son üç yıla ait pozitif yıllık brüt gelir* ortalaması

n = Son üç yılda brüt gelirin pozitif olduğu yılların sayısı

α = Komite' nin % 15 olarak belirlediği sermaye yeterliliği katsayısı

Temel Gösterge Yaklaşımı'na göre brüt geliri 200.000 TL olan bir banka ele alınacak olursa, sermaye yeterliliği 200.000 TL x % 15 = 30.000 TL olacaktır. Hesaplanan sermaye yeterliliği tutarının 12.5 ile çarpılması sonucu operasyonel riskin esas tutarı bulunacaktır. Operasyonel riskin esas tutarı, 30.000 TL x 12.5 = 375.000 TL olacaktır.

1.3.3.1.2.2. Standartlaştırılmış Yaklaşım

Temel Gösterge Yaklaşımının daha karmaşık bir şekli olan Standartlaştırılmış Yaklaşım, banka faaliyetlerini bir dizi standartlaştırılmış faaliyet birimlerine ve faaliyet kollarına ayırmakta, daha sonra bu alanlarda bankanın faaliyetinin büyüklüğü ve hacmini yansıtan genel bir gösterge kullanmaktadır. Bu gösterge ile her bir faaliyet koluna ilişkin operasyonel risk miktarının yaklaşık olarak temsil edilmesi amaçlanmaktadır.

Her faaliyet kolu için sermaye bulundurma yükümlülüğü, brüt gelirin o faaliyet koluna tahsis edilen bir faktörle çarpılması sonucu bulunur. Beta ile gösterilen faktör, belirli bir faaliyet kolundaki operasyonel risk kayıp deneyimi ile o faaliyet kolu için toplam brüt gelir seviyesi arasında sektör çapında mevcut ilişkiyi gösteren bir katsayıdır¹. Betanın değeri her faaliyet kolu için değişmektedir. Yani brüt gelir, kuruluşun tüm faaliyetleri için değil, her faaliyet kolu için ayrıca ölçülmektedir. Standart Yaklaşım' a göre toplam sermaye bulundurma yükümlülüğü aşağıdaki formülle belirlenmektedir:

* Ele alınan brüt gelir, net faiz geliri ile net faiz dışı gelirlerin toplamıdır.

¹ [http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1249Basel%20II%20Cevirisi- \(Erişim; 11.04. 2007\) 16_19.pdf,s.193](http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1249Basel%20II%20Cevirisi- (Erişim; 11.04. 2007) 16_19.pdf,s.193).

$$\square_{\text{yıl1-3}} \max \square (G1 \text{ 1-8} \times \beta1\text{-8})$$

$$Cs/a = \text{-----}$$

3

Cs/a = Standart Yaklaşım'a göre sermaye bulundurma yükümlülüğü

G11-8= Sekiz faaliyet kolunun her biri için , belirli bir yılda yıllık brüt gelir

B1-8 = Sekiz faaliyet kolunun her biri için , gereken sermaye seviyesinin brüt gelir düzeyine bağlayan ve Komite tarafından sabit bir oran

1.3.3.1.2.3. İçsel (Dahili) Ölçüm Yaklaşımı

Gereken sermayenin hesaplanmasında bankaların kendi zarar rakamlarının kullanılmasını esas almaktadır. Bu yaklaşımla bankalara gerekli sermayenin hesaplanmasında kendi içsel zarar verilerini kullanabilme imkânı sunulmuştur. Bu şekilde bankalar içsel zarar verilerini bir araya getirmeye teşvik edilmektedir. Ancak bankacılık sektörü hâlihazırda bu yaklaşımın uygulanmasına yönelik gerekli verileri toplama aşamasındadır. Şu anda bu yaklaşımı kullanarak sermaye tahsisini hesaplamak için sektörde yeterli veri mevcut değildir.

Bu yaklaşımı kullanmak denetim denetim otoritesinin iznine tabidir (Özdemir, 2004, s.33). Her bir alt grup ve operasyonel risk çeşidi için beklenen zarar EI, PE ve LGE 'nin çarpımı kadardır. Tüm gruplar için hesaplanan beklenen zararlar toplamının bir katsayı ile çarpılması yoluyla, bankanın operasyonel riski için ayırması gereken sermaye tutarı hesaplanmaktadır*. Formülle gösterilmek istenirse:

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \square [EI * PE * LGE] * Y$$

EI = Operasyonel risk için Yüklenim göstergesi (exposure Incator)

PE = Kayıp oluşma olasılığı (Probability of event)

LGE = Olasılık gerçekleştiğinde oluşan kayıp (Loss given event)

Basel Komitesi, ikinci istişare paketi çerçevesinde bankaların operasyonel riske ilişkin sermaye tahsisleri ve maruz kaldıkları operasyonel zararlarla ilgili veri toplamak amacıyla bir araştırma gerçekleştirildi. Bu araştırmada 30 bankadan 1998–2000 yıllarına ilişkin verileri talep edildi söz konusu veriler 8 standart faaliyet kolu altında operasyonel risk içeren 7 farklı zarar türü kapsamında değerlendirildi (BIS, 2002, s.8). Bu zarar türleri. :

- ✓ Şirket içi suistimal,
- ✓ Şirket dışı suistimal,

* BIS, The New Basel Capital Accord, 2001, www.bis.org (211007-s.33) erişim; 11.03.2007

- ✓ Personel uygulamaları ve iş ortamı güvenliği,
- ✓ Müşteri, ürün ve iş uygulamaları,
- ✓ Fiziksel varlıklarda hasar,
- ✓ Sistemin çökmesi ve işe ara verilmesi,
- ✓ Ulaşım, iletişim ve uygulama yönetimi.

Olarak belirlendi. Komite daha sonraki tarihli bir belgede, 2001 yılı verilerine ulaşmak üzere bu konudaki çalışmalarına devam ettiğini açıkladı. Yeni araştırmada öncekinden farklı olarak operasyonel risk içeren 7 olay türü 20 alt kategoriye ayrıldı. Bunun dışında 6 adet riske maruz kalma göstergesi (işçi sayısı, toplam aktifler gibi) hakkında da bilgi istendi.

- ✓ Yapılan çalışmalar sonucunda Komite, faaliyet riskinin ortalama olarak, yeni yapı altında gerekecek toplam sermaye gereğinin yaklaşık %20'sini oluşturacağını tahmin etmektedir.
- ✓ Büyük ve karmaşık yapıdaki bankaların faaliyet risklerinin ölçülmesi için hem ara hem de ileri yaklaşımları uygulamak için gerekli koşulları sağlamaları beklenmektedir. Eğer bunu gerçekleştiremezlerse, ayrılması zorunlu sermaye miktarı ciddi olarak artacaktır.
- ✓ Banka yönetim kurulu ve üst yönetimi dahili faaliyet riski yönetim sistemlerinden sorumlu olacak ve söz konusu sistemler denetim otoritesinin incelemesine tabi olacaktır
- ✓ Operasyonel riski azaltıcı tekniklerin, sigortalanma gibi, her banka kendisine ne kadar uygun olacağı belirlemeli ve Basel II'nin önerdiği tekniklerden birini seçmelidir.
- ✓ Bankaların çoğu faaliyet riski yönetim fonksiyonları, teknikleri ve politikalarını dahili ölçüm yaklaşımına adapte edebilmek için yatırım yapmak durumunda kalacaklardır.

Bağımsız denetim tarafından da faaliyet riskinin dahili ölçüm metodolojisi ve yönetim işlevi değerlendirilecektir (TBB Araştırma Grubu, Ekim 2002, s.8).

Komite, faaliyet riskine yönelik ortak veri toplanması ve paylaşımı konusunda bankacılık sektörünü teşvik etmektedir.

1.3.3.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi

Denetimde amaç, bankaların doğru bir şekilde değerlendirilmiş risklerine karşılık tutmaları gereken sermayeyi belirleyecek birer dahili yöntemle sahip olduklarından emin olabilmektir. Denetimciler bankaların riskleri oranında sermaye tutmaları

konusunda sorumlu durumdadırlar. Dahili yöntemlerin kullanılması gerektiğinde denetime ve müdahaleye konu olabileceklerdir.

Yeni düzenlemede gözetim ve denetim süreci için belirlenen ilkeler aşağıdadır:

1. Bankalar sermaye seviyelerini koruyacak stratejiler geliştirmek ve risk profilleri ile sermaye yeterliliklerini ilişkilendiren bir süreç geliştirmekle yükümlüdürler.

2. Denetim otoritesi bu süreç ve stratejileri incelemeli, değerlendirmeli, izlemeli ve gerektiğinde müdahale etmelidir.

3. Denetim otoritesi bankaların asgari sermaye yeterliliğine sahip olmasını sağlamalıdır.

4. Denetim otoritesi sermaye yeterliliği asgari oranın altına inmeden önce erken müdahalede bulunmalıdır.

Denetim otoritesinin gerektiğinde devreye sokabileceği bir takım tedbirler alınabilir, bu tedbirler* :

1. Bankanın izlenmesi,
2. Bankanın yoğun denetime tabi tutulması,
3. Temettü ödemesiyle ilgili kısıtlamalar,
4. Bankadan acil eylem planının istenmesi,
5. Sermaye-risk profil yapısının değiştirilmesinin istenmesi,
6. Sermaye artırımının talep edilmesi,
7. Periyodik sınırlamalar

Bu önerilerin uygulanmasında, pek çok durumda denetimcilerle bankalar arasında diyaloga gerek duyulacaktır. Ayrıca, denetimcilerin de konuyla ilgili eğitim almaları gereken durumlar ortaya çıkabilecektir. Komite ve BİS'in Finansal İstikrar Enstitüsü danışmanlık konusunda yardımcı olabileceklerdir.

1.3.3.3. Piyasa Disiplini

Yeni yapıda piyasa disiplini bankaların daha şeffaf bir yapı sergilemeleri ile sağlanacaktır. Piyasa katılımcılarının bankaların risk yapıları ve sermaye yeterliliği pozisyonları konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri için şeffaf bir yapı

* Murat Mazıbas, Aslı Balcı, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, "Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Üçüncü Yapısal Blok- Denetim Otoritesinin İncelenmesi", <http://www.bddk.gov.tr/turkce/Basel/Basel/Pillar3.pdf>, s. 1 (207330 – s.103), erişim 10.02.2007, 2004

gerekmektedir. Yeni yapı bankaların kamuoyuna açıklamalarında kullanılmak üzere sermaye yeterliliğinin hesaplanması ve risklerin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere bir kaç alanda gereken şartları ve önerileri ortaya koymaktadır. Kredi riski, kredi riskini azaltılması teknikleri ve aktif menkul kıymetleştirmelerinin denetimsel kabulü için gereken daha detaylı şartlarla beraber, ana grup şeffaflık/açıklama standartları tüm bankalar için geçerli olmaktadır.

1.3.4. Yeni Düzenlemenin Bankacılığa Getireceği Değişiklikler

Yeni sermaye düzenlemesi ile bankalara yeni maliyetler yüklenmekle birlikte daha etkin risk yönetimi ve uluslararası piyasalarda daha güvenli ve etkin bankacılık faaliyetlerinin sürdürülmesi amaçlanmaktadır.

Tablo 1.6. Basel II Düzenlemesinin Getireceği Faydalar ve Maliyetler

Yeni Sermaye Düzenlemesinin Beklenen Etkileri-Faydaları	Getireceği Maliyetler
Sermaye ihtiyacı azalacaktır.	Kamuoyu bilgilendirme ihtiyacı ve Maliyeti artacaktır.
Risk yönetimi daha iyi olacaktır.	Gerekli sistemlerin kurulması ve işlevi için bir maliyet söz konusu olacaktır.
Düzenleyici otorite ile daha iyi ilişkiler Geliştirilecektir.	Gerekli verilerin toplanmasının maliyeti Devam edecektir.
Piyasa ve kredi değerlendirme kurumları arasındaki ilişki iyileşecektir.	Sistemlerin ve personelin çalışması için Gerekli maliyetler devam edecektir.

Kaynak: Ateş A. (2003). **Bankalara Üstlenilen Riskler ve Türk Bankacılık Sisteminin Basel Kriterlerine Uyum**, (Yüksek Lisans tezi), Marmara Üniversitesi, s. 144

Yeni anlaşmanın şartlarına uyum sağlamak pek çok çalışma grubunun çok fazla proje çalışmalarını aynı anda yürütmesini zorunlu kılacaktır. Sistem kurulum, veri toplanması, işlem kontrol uygulamaları ve test/kontrol mekanizmaları geliştirilmelidir. Banka üst yönetimleri, artan risk yönetimi yatırımlarını cazip kılmak için, bu yatırımlar sayesinde azalacak sermaye yeterliliği zorunluluklarını göz önüne almak zorunda kalacaklardır. Bunların yanında, temel olarak aşağıdaki konular üzerinde daha çok önemle durulacaktır.

Yeni anlaşmanın dünya bankacılığına getireceği en önemli yenilik, bankaların risk yönetimi konusunda çok daha koordineli bir çalışma içinde bulunma zorunluluğu ve hangi metotların kullanılacağı, sistem ve çalışma prensipleri gibi konularda risk yönetim birimlerinin alacağı sorumluluklardır. Yeni Anlaşma Metnini; veri seti kalitesinde yapılacak düzeltmeler, finansal bilgilerin doğru ve zamanında yatırımcı, üst denetçi, yönetim kurulu ve hissedarlara ulaştırma gibi banka yönetiminde temel prensiplere getirdiği yaklaşımlar inkâr edilemez.

Dünyadaki birçok bankanın da üyesi olduğu IIF (Institute of International Finance) tarafından yeni düzenlemenin global piyasalara etkisi üzerine yapılan değerlendirmelere göre (TBB Araştırma Grubu, Ekim 2002, s.11-13);

- ✓ Borçlu-kredi kalitesine verilen önemin artması kurallara uygun bir kredi kültürünün yerleşmesini sağlayacaktır.
- ✓ Uluslararası bilgi kaynaklarına olan güvenin artması yerel sermaye piyasalarının genişlemesine ve derinleşmesine olanak verecektir.
- ✓ Piyasa disiplini, şeffaflık ve rekabetin artmasına, daha etkin hale gelmesine neden olacaktır.
- ✓ Müşteri ilişkileri ile ürün fiyatlamasında köklü değişiklikler olacaktır.
- ✓ Yeni düzenlemenin en önemli etkisi; bankaların kendi sermaye pozisyonlarını yeniden gözden geçirmeleri gerekliliğidir
- ✓ Diğer yandan, bankalar daha kapsamlı kamuoyu bilgilendirmesi yapmak durumunda kalacaklardır.
- ✓ Hem düzenleyiciler hem de bankalar yani sermaye düzenlemesini uygulamak ve denetlemek için önemli lojistik ve ekonomik kaynaklara ihtiyaç duyacaklardır.
- ✓ Öncelikle Türkiye gibi OECD üyesi olma avantajını kaybedecek olan ülkelerde bankaların sermaye gereklerinin artması beklenmektedir.
- ✓ Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimseyen bankaların önemli avantajlar elde edeceği görüşü dikkate alındığında gelişmekte olan ülkelerde, bankaların zayıf yönetim ve sermaye yapısı nedeniyle, dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımların kullanılmasının gelişmiş ülkelerin bankalarında beklenen aynı olumlu etkiyi vermeyeceği düşünülmektedir.
- ✓ Gelişmekte olan piyasalarda bankaların standart yaklaşımı uygulamalarının muhtemel olduğu varsayılırsa bu piyasalarda faaliyet gösteren ve yeterli güvenilirliğe sahip derecelendirme kuruluşunun

sayısının oldukça az olduğu bilinmektedir.

- ✓ Standart yaklaşımda kısa vadeli krediler için (3 aydan kısa) öngörülen yararların oldukça sınırlı kaldığı düşünülmektedir.

1.3.5. Basel II Türkiye İçin Beklenen Yararları ve Olumsuz Yönleri

Yararları: Olumlu ve olumsuz etkileri birlikte değerlendirildiğinde Basel-II'nin dünya ile bütünleşme çabasında olan Türkiye açısından daha sağlam ve daha etkili bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olduğunu söylemek mümkündür. Bir takım maliyetleri de beraberinde getirecek olan Basel II'de beklenen faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür (BDDK, 2008, s.3):

- Bankalarda risk yönetiminin etkililiğinin artması,
- Bankaların aracılık işlevlerini daha etkili biçimde yerine getirmesi,
- Bankaların sermaye düzeylerinin karşı karşıya kaldıkları risklere paralel olması,
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması,
- Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetim yapılarında iyileşme,
- Üst denetimle olan ilişkilerin iyileştirilmesi (Aksel, 2004, s.2),

Olumsuz etkileri: Basel II hükümlerini uygulamamanın, ortaya çıkması muhtemel olumsuz etkileri ortadan kaldırmayacağı, aksine Basel-II'ye makul bir sürede geçmemenin ilave bir takım maliyetlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu maliyetler şu şekilde sıralanabilir (BDDK, 2005, s.3):

- Basel-II, teknik seviyesinin yüksek olması sebebiyle insan kaynağına ve bilgi işlem alt yapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını da gerektirmektedir.
- Basel-II ile birlikte ortaya çıkacak etkilerin bir kısmı, Türkiye bankalarının Basel-II kurallarına tabi tutulup tutulmamasından bağımsız olarak da ortaya çıkabilecektir. Örneğin, Türkiye Hazinesine veya bankalarımıza fon sağlayıcısı konumunda olan veya bankalarımız ile işlem yapan yabancı bankaların Basel-II kurallarına tabi olması, Basel-II'nin bir takım sonuçlarının ortaya çıkmasına sebep olacaktır.
- Sürekli veri toplama ve nitelikli eleman yetiştirme masrafları (Aksel, 2004, s.2)

- Derecelendirmeye tabi tutulacak işletmelerin , mali tabloların şeffaflığını sağlamaya yardım edecek denetim uygulamalarından dolayı katlanacağı maliyetlerin artması (Çelik, 2001,s.52).

Göründüğü gibi sıralanan maliyetler çoğu teknoloji tedarigi, personel istihdamı ve eğitim konularında yoğunlaşmaktadır. Yapılan bir çalışmada Avusturya'da ileri düzey yaklaşımların uygulanabilmesi için banka başına ortalama olarak 50 ila 100 milyon Avusturya doları arasında bir miktarın Basel II'ye geçişte harcanması beklenmektedir (Yayla ve diğerleri, 2005,s.19).

1.3.6. Basel II ve Türkiye'nin Avrupa Birliği Sürecindeki Hazırlıkları

Avrupa Birliği, Basel II hükümlerinin 2007 yılında tüm banklar ve menkul kıymet şirketlerince uygulanmasını öngörmüş ancak, gelişmiş içsel değerlendirme yöntemi için tarihi 01.01.2009 olarak belirlenmiştir.

Dolayısıyla Türkiye açısından, Basel II'ye hazırlık süreci Avrupa Birliği Standartlarına uyum çerçevesinde de ele alınmakta olup BDDK bu konuda gerekli hazırlık ve çalışmaları sektörün katılımıyla birlikte yürütmektedir. Bu çalışmalar sonucunda BDDK AB paralelinde bir yol haritası belirlemiş olup sektörü bu çerçevede yönlendirmektedir. Söz konusu yol haritası aşağıdaki gibidir*.

- 10 Şubat 2007'ye kadar Kredi Riski, Operasyonel Risk ve Piyasa Riskine ilişkin düzenlemeler,
- Mart 2007'ye Kadar Sermaye yeterliliği düzenlemeleri Ağustos 2007'ye Kadar Basel I ile paralel uygulamanın Başlatılması,
- Eylül 2007'de kredi ve operasyonel Riskler için gelişmiş yaklaşımlara ilişkin düzenlemelerin yayınlanması,
- Ocak 2009'da hazır olan bankalara gelişmiş yaklaşımları uygulama onaylarının verilmesi.

* http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125830052005_sunum.pdf, 2008-08-09

2. BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİLER ÜZERİNDE FİNANSAL ETKİLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Basel II'nin işletmeler üzerinde bir dizi etki yaratması muhtemeldir. Bankalar, kurumsal şirketler, KOBİ'ler, denetim otoriteleri ve derecelendirme kuruluşları bu süreçte kendi paylarına düşen çalışmaları yapacaklardır.

2.1. KOBİ Tanımlanmasında Kullanılan Kriterler

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin tanımlanması ve büyüklük kriterleri tartışmalı bir konudur. Büyüklük ölçüsü olarak hangi kriterlerin alınacağı ve bunların miktarı konusunda Türkiye'de çeşitli görüşler bulunmaktadır. KOBİ'lerin tanımı konusunda yaşanan karmaşa sağlıklı bir envanter çalışmasının yapılmasına da engel teşkil etmektedir. İşte bütün bu nedenlerden dolayı KOBİ tanımı ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir.

KOBİ'lerin tanımlanmasında karşılaşılan bu zorluklar çeşitli olgular baz alınarak aşılmaktadır. Bu olgular temelde nitel ve nicel olgulardır.

2.1.1. KOBİ'lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri

- İş bölümü ve uzmanlaşma,
- İşletmenin girişimcinin sorumluluğunda olması ve girişimcinin işletmede filen çalışmış olması,
- Sermayenin işletme sahiplerince karşılanması
- Sermaye piyasasında finansman bulma imkanının olmayışı ve Pazar payının küçük olması (Çakır, 2007, s.95)
- İşveren işçi arasındaki ilişki ve makine donanım kullanım durumu
- Bağımsız mülkiyet ve bağımsız yönetim

2.1.2. KOBİ'lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri

- Çalışan personel sayısı,
- Aktif ve Pasif toplamı,
- Pazar payı (sektör olarak),
- Ödenen vergi miktarı ve katma değer,
- Stok değeri, kapasite ve sipariş sayısı,
- Beli bir zamanda kullanılan hammadde ve enerji miktarı,
- Ödenen toplam ücretler,
- Satış miktarı ve satış cirosu

Yukarıda sayılan nitel ve nicel ölçütleri çoğaltmak mümkündür fakat KOBİ tanımlanmasında kullanılacak ölçütlerin fazla karışıklığa yol açmayacak şekilde makul ve ayırt edici özeliğe sahip olması gerekir. Burada amaç işletme büyüklüğünü en iyi şekilde ortaya koyacak bir veya birkaç ölçütün kullanılması gerekir. Türkiye açısından, Basel II açısından ve Avrupa Birliği açısından KOBİ tanımını aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

2.2. Türkiye’de Geçerli Olan KOBİ Tanımları

Basel II’nin KOBİ’lere etkilerini incelerken ve öncelikle KOBİ tanımını yapmak gerekmektedir. Türkiye mevzuatı ve uygulamalarına bakıldığında standart bir KOBİ tanımı bulunmamakla birlikte farklı kurumlarca kullanılan tanımlamalar şu şekildedir:

TABLO 2.1. Türkiye’de Geçerli Olan KOBİ Tanımları

Kurum	Sektör	Çalışan Sayısı	Sabit Yatırım Tutarı	Grup İlişkisi
KOSGEB	İmalat Sanayi	≤ 150 kişi		
Eximbank	İmalat Sanayi	≤ 250 kişi	< 1.500.000 YTL	
Hazine Müsteşarlığı	İmalat Sanayi	≤ 250 kişi	< 950.000 YTL	< %25
	Tarım, Turizm, Sağlık			
	Eğitim, Madencilik			
Dış Ticaret Müsteşarlığı	İmalat Sanayi	≤ 200 kişi	< 2.000.000 \$	
DİE		< 100 kişi		
DPT		< 100 kişi		
Kredi Garanti Fonu		< 250 kişi		

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/Istatistikler/Default.aspx>

2.3. Avrupa Birliği Açısından KOBİ Tanımları

1 Ocak 2005 tarihinde Türkiye’nin de kabul ettiği ve yürürlüğe giren (Avrupa Birliği) AB Massricht Kriterlerinde KOBİ tanımı, işçi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık derecesinden oluşan kriterleri kapsamaktadır.* Buna göre KOBİ’ler:

- 250’den az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 50 milyon Avro’yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net aktif değeri itibarıyla 43 milyon Avro’yu geçmeyen,
- Bağımsızlık kriterlerine uygun olan,

* AB uyum sürecinde imzalanan Massricht Kriterleri

İşletmeler olarak tanımlanmaktadır (Gürdamar, 2007, s.13).

2.4. Basel II'ye Göre KOBİ Tanımı Ve Portföy Sınıflandırılması

BDDK'nın Basel II'nin uygulamaya başlanmasından önce Türkiye'de KOBİ'lerin hangi tanıma bağlı kalarak belirleneceği konusuna açıklık getirmesi beklenmektedir.

Basel II'deki tanımlamalar kullanılırsa Türkiye'de faaliyet gösteren firmaların büyük kısmının KOBİ kapsamına gireceği unutulmamalıdır.

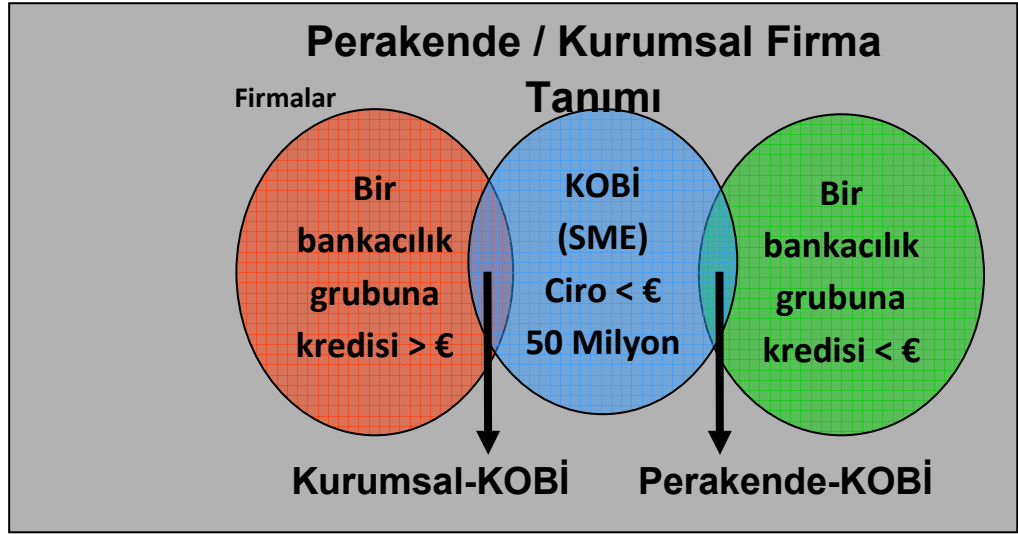
Basel II'de, Türkiye'de çeşitli kurumlar tarafından yapılan KOBİ tanımlamalarından farklı olarak, ciro kıstası kullanılmaktadır. Toplam cirosu 50 milyon Avro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır.

Basel II'de KOBİ'lere yönelik en kritik konu KOBİ tanımıdır. Bu tanım kapsamında ilk husus KOBİ kredilerinin bankalar tarafından hangi portföy içerisinde değerlendirileceği konusudur. Bu aşamada şirketlere verilen krediler çeşitli özelliklerine göre farklı portföylere dahil edilir. Bu portföyler temel olarak “kurumsal portföy” ve “perakende portföy” dür.

Perakende Portföy (KOBİ): Temel olarak bireysel krediler ile belli şartları taşıyan KOBİ kredilerini içermektedir. KOBİ kredilerinin perakende portföyde sınıflanabilmesi için söz konusu KOBİ'nin yer aldığı konsolide şirketler grubuna kullandırılan toplam kredi tutarının 1 milyon Avro'dan az olması ve söz konusu toplam kredinin perakende portföyün önemli bir bölümünü kapsamaması gerekmektedir.

Kurumsal Portföy (KOBİ): Büyük ölçekli şirketlere verilen krediler ile KOBİ'lere verilen kredilerden perakende portföy içerisinde sınıflandırılmayanları kapsamaktadır. Bir bankadaki toplam kredisi (Nakit + Gayrinakit) 1 Milyon Avro'nun altında kalan KOBİ'ler “perakende portföy” içinde tanımlanırken ilgili bankadaki kredi miktarı 1 Milyon Avro'nun üstünde olan KOBİ'ler ise “kurumsal portföy” içinde tanımlanmaktadır. Kurumsal portföy, kendi içinde özel amaçlı krediler ve diğer KOBİ kredileri diye ikiye ayırmak mümkündür. Özel amaçlı krediler: proje finansmanı, duran varlık finansmanı, mal/emtia finansmanı, gelir getiren gayrimenkul finansmanı ve ticari amaçlı gayrimenkul finansmanı olarak ayrılır.

Şekil 2.1. Perakende/Kurumsal KOBİ Sınıflandırılması

Bu sınıflamadaki en önemli nokta KOBİ niteliğinde olan bir firma bir bankadan toplam riskin 1 Milyon EUR üzerinde olması nedeni ile Kurumsal KOBİ sınıfına girerken diğer bir bankada 1 Milyon EUR altında kredi kullanması nedeni ile Perakende KOBİ sınıfına girmesidir (Sezgin, 2004, s.98).

Basel II’de KOBİ tanımına bağlı olarak “perakende – kurumsal” kredi ayrımı şu şekildedir:

Tablo 2.2. Basel II’de KOBİ tanımının “Perakende – Kurumsal” kredi ayrımı

Kredi Tutarı (EUR)	Yıllık Satış Ciro su (EUR)	Sınıflandırma
> 1.000.000	> 50.000.000	Kurumsal
> 1.000.000	< 50.000.000	Kurumsal - (KOBİ)
< 1.000.000	> 50.000.000	Kurumsal
< 1.000.000	< 50.000.000	Kurumsal - (KOBİ)

Basel II ile bankalar perakende ve kurumsal portföy olmak üzere iki kredi grubu oluşturacaklardır.

Perakende Krediler: İkamet amaçlı gayrimenkullerin ipoteği ile teminatlandırılmış olanların dışında kalan her türlü bireysel kredi ile toplam kredi tutarı 1 Milyon Avro’yu aşmayan KOBİ’lere kullanılan krediler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu tür krediler %75 risk ağırlığına tabi olacaklardır.

Tablo 2.3. Perakende Kredi Açısında Kredi Tutarı ve Rating Notu İçin Örnek**Örnek:**

Firmanın Rating Notu	Risk Sınıfı	Kredi Tutarı	Bankanın Firma İçin Ayırması Gereken Ekonomik Sermaye
AA+	20%	1.000.000 Eur	$(1.000.000 \times (\%20)) \times (\%12,5) = 25.000$ Eur
A	50%	1.000.000 Eur	$(1.000.000 \times (\%50)) \times (\%12,5) = 65.500$ Eur
BB+	100%	1.000.000 Eur	$(1.000.000 \times (\%100)) \times (\%12,5) = 125.000$ Eur
B -	150%	1.000.000 Eur	$(1.000.000 \times (\%150)) \times (\%12,5) = 187.500$ Eur

	A Firması	B Firması
X Bankası'ndan Kullanılan Kredi Toplamı	700.000 YTL	3.000.000 YTL
Firma Derecelendirmesi	Yok	Yok
Firma Cirosu	900.000 YTL	980.000 YTL
Kullanılacak Kredi	150.000 YTL	150.000 YTL
Teminat	İkamet amaçlı G.Menkul ipoteği	Çek/Senet veya Ortak Kefaleti veya Grup Şirketi Kefaleti

Basel II' ye göre inceleme yapılacak olursa:

Tablo 2.4. Perakende Kredilerin Basel II Standardına Göre İnceleme

	A Firması	B Firması
Ciro	< 50 mio EUR olduğundan KOBİ	< 50 mio EUR olduğundan KOBİ
Toplam Kredi Bakiyesi	< 1 mio EUR olduğundan Perakende Portföy	> 1 mio EUR olduğundan Kurumsal Portföy
Risk Ağırlığı	Perakende Portföy olduğundan %75	Derecelendirme olmadığından %100
Teminat	İpotek, risk azaltıcı unsur	Teminat kabul edilmeyecek

$$\text{Kredi riski} = (\text{Kredi tutarı} - \text{Teminat tutarı}) \times \text{Risk Ağırlığı}$$

2.5. KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yeri

KOBİ'ler, ülkelerin sosyal ve iktisadi yapı özellikleri içinde endüstrileşme, sağlıklı kentleşme, optimum dağıtım ve ticaret uygulamaları içinde büyük önem arz etmektedir. Ülkelerin içerisinde bölgeler arası dengesizliğin giderilmesinden, üretim kaynaklarının etkin olarak kullanılmasına kadar ekonominin vazgeçilmez bir unsuru olan bu işletmeler, bu özelliklerinden dolayı bütün ülkelerin politika ve stratejilerinin oluşumunda etken olmaktadır.

KOBİ'ler, ülke ekonomisine yatırım, üretim, istihdam, ihracat ve ödedikleri vergiler açısından katkıda bulunurken, coğrafi dağılımları itibarıyla ülkenin bütün bölgelerine dağılmış olmaları dolayısıyla bölgesel kalkınmada da son derece önemli rol oynarlar*. KOBİ'ler her ülke için sosyal ve iktisadi bir çok problemin kaynağı olan iç göçün önlenmesinde, sağlıklı şehirleşmenin önüne geçilmesinde, olgun bir rekabet ortamının sağlanmasında, toplumun içerisinde sosyal barışın sağlanması ve korunmasında ve kalifiye eleman yetiştirilmesinde de önemli katkılar sağlamaktadır.

2.5.1. KOBİ'lerin Türkiye de Gelişim Süreci

KOBİ'ler konusunda ilk yaklaşımlar, İzmir İktisat Kongresi'nde yapılanmaya başlanmıştır. 1 Haziran 1942'ye kadar yürürlükte kalan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 28 Mayıs 1927 ' de kabul edilen “ Endüstriye Teşvik Kanunu”nun ilk kez küçük ve orta ölçekli işletmeler konusunda tanımlama yapıldığı görülmektedir² (KOSGEB, s.84).

1960 yılında sonra beş yıllık kalkınma planları uygulama başlanmıştır. Bu beş yıllık kalkınma planı 1963 ile 1967 yıllarını kapsamaktadır. Bu yıllarda özel teşebbüs ve yabancı sermaye teşvik edilmiştir. İkinci beş yıllık kalkınma planında (1968-1972) “Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi” (KÜSGEM) Gaziantep'te faaliyete geçirilmiştir (Bağrıaçık, s.84).

1973 ile 1977 yılları arasında uygulanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, önceki kalkınma planlarında alınan önlemler rağmen küçük sanayi sorunları devam ettiği görülmüştür. 1977 yılında küçük sanayi, sanatkâr ve esnafın çalışmakta olduğu işyerlerinin şehirlerde dağınık halde bulunmasından doğan zararlar nedeniyle küçük sanayi sitelerinin kuruluşuna ağırlık verilmiştir (Yalçın, s.109).

Türkiye'de KOBİ'lerin gelişimi bugün ekonominin temel taşı oluşturmuş KOBİ'ler, Avrupa'da olduğu gibi son yıllarda Türkiye'de de önemsenmeye başladı. Daha önceleri izlenen ve KOBİ'lerce üretilebilecek ya da üretilen ürünlerin kamu iktisadi teşekküllerince üretilmesi sonucu yıllar boyu KOBİ'ler Türkiye'de gereken ilgiyi görememiş ve gelişme sağlayamamıştı. Ancak 1980'li yıllarda özellikle Avrupa'da KOBİ'lere verilen önemin artması, 1983 yılının AB tarafından KOBİ yılı ilan edilişi Türkiye'de de etkisini gösterdi, bunun yanı sıra geliştirilen ihracata dayalı

* http://www.memleket.com.tr/news_detail.php?id=12797&uniq_id=1219039598008-08-12 (21/10/2008)

² <http://www.kosgeb.gov.tr/Finansman/duyuru.aspx?dID=4> (erişim: 12.04.2009)

kalkınma modelinde yaşanan bazı tıkanıklıkları açmak için de KOBİ'lere verilen önem giderek arttı. Daha sonraları ise başta KOSGEB olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar KOBİ'lere destek çalışmalarını hızlandırdılar*.

2.5.2. KOBİ'lerin Ülke Ekonomisinde Yaratığı Katma Değer

Türkiye'de olduğu kadar hemen hemen tüm dünya ülkelerinde KOBİ'ler, ; sayısal miktar, istihdam hacmi, üretim değeri, gelişmeye olan katkıları, mülkiyetin tabana yayılması, ekonomik açıdan serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin sosyal bakımdan toplumsal istikrarın temel unsurudur.

Ülke Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri Sadece Türkiye'de değil özellikle Avrupa'da da işletmelerin % 95'inden fazlasını KOBİ'ler oluşturuyor (TBB, 2005, s.1). Bunun doğal sonucu olarak da istihdamın ezici büyüklükteki bir oranını da KOBİ'ler oluşturuyor.

KOBİ'ler özellikle Türkiye ekonomisinin lokomotifi durumundadır. Bugün Türkiye'deki firmaların %99'u KOBİ kapsamında bulunmaktadır. Buna karşılık KOBİ'lerin Gayri Safi Milli Hâsıla'ya katkısı ise %40 civarındadır (Aktüel Dergisi, a.g.m.). Burada ortaya çıkan verimlilik yüzdesi ise %65 seviyesindedir. Durum böyle olunca KOBİ'lerin Türkiye ekonomisine ne kadar büyük bir katkı sundukları ortaya çıkmakta ve gelecek 10 yıl içerisinde bu katkının giderek artması beklenmektedir. KOBİ'lerin ülke ekonomisinde yarattığı katma değeri ve bu katma değeri artırmaya yönelik birkaç tespitte bulunacak olunursa:

- KOBİ'ler istihdam yaratma kapasitesi nedeniyle işsizliği önemli ölçüde azaltmaktadır fakat bunlar dikkate alınmadan hazırlanan yasal düzenlemeler birçok sorunu beraberinde getirebilir. Bunun yanında emek yoğun olan bu işletmeler sanayileşme yolundaki adımları desteklenmeli ve rekabet edebilme seviyelerine getirmeye yönelik bir takım çalışmalara da ihtiyaç olduğu gerçektir.
- KOBİ'ler Türk ekonomisinde gelişmeyi hızlandırmak için girişimcilik faktörünün bir üretim elemanı olarak devreye girmesini ve böylece toplumun yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkarılmasını sağlayan birimler. Bu tür girişimlerin sekteye uğramaması için hükümetlerce gerekli yasal alt yapının oluşturulması gerekir,

* http://www.ekonometri.com.tr/kategori.php?link=devam&grup=11&kat_id=0&sayfa_id=124

- KOBİ'ler yapısı itibariyle esnek üretim sistemleri olduğu için buna yönelik teknolojik alt yapının temin edilmesi kolay ve hızlı olması gerekir,
- KOBİ'ler bölgesel kalkınmada önemli rol oynarlar dolayısıyla uygulanacak teşvik politikaları bu yönden olmalıdır,
- KOBİ'ler bir ölçüde eğitim fonksiyonlarını üstlenirler. Bunlar, çalışan nüfus ve meslek fonksiyonu yeterince veya hiç almamış gençler için birer okul fonksiyonu görmektedirler*. Bu yönüyle KOBİ'ler, eğitim ve iş dünyasının bir arada yürümesi konusunda bir köprü görevi sağlar.

Yukarıda maddeleri çoğaltmak mümkündür ancak bütün bu özelliklerine rağmen KOBİ'lerin Türkiye ekonomisinde yarattığı katma değer sınırlı kalmaktadır. Çünkü işletmelerin %99'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır fakat ülke ekonomisinde Gayri Safi Yurtiçi Hâsılatın sadece %40'ını oluşturmaktadır. Bu rakamların KOBİ'lerin sanayileşmediğini* ve gelecekte küreselleşen dünya ekonomisinde rekabet edebilme şansı az olduğu bir gerçektir.

KOBİ'leri yüksek katma değer yaratan işletmeler haline getirebilmek ve Avrupa'daki gibi ileri düzey teknoloji kullanan, yeni ve yaratıcı fikirler ortaya koyan işletmelere haline getirebilmek de uygun bir strateji olabilir (Çakır, 2007,s.103).

2.5.3. Türkiye de KOBİ'lerin Finansal Yapıları ve Finansman Sorunlar

KOBİ'lerin işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu finansman sorunlarının temelinde KOBİ'lerin öz sermaye yapıları yatmaktadır (Oktay, 2002, s.2). Öte yandan finans kuruluşlarının KOBİ'lere yaklaşımı, genel piyasa şartları da soruna etki yapmaktadır.

2.5.3.1. KOBİ'lerin Sermaye Yapıları

Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerimizin, bugün karşı karşıya kaldığı birçok sorunun gerisinde sermaye faktörü yatmaktadır. Bu tespit bugün de aynı şekliyle devam etmektedir (Bulmuş ve Oktay, 1990, s.4). Küçük sermayelerle başlanan girişimler sürekli büyüyen sorunlarla devam etmektedir.

* http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html (ekodialog makale arşivi(erişim, 12.04.2009)

* http://www.ekonometri.com.tr/kategori.php?link=devam&grup=11&kat_id=0&sayfa_id=124 (Erişim 12.04.2009)

KOBİ'lerin sorunlarını ele alırken ilk belirtilmesi gereken husus enformasyonun öz sermayeyi eritmesidir. Aşırı artan girdi fiyatlarının maliyetleri yükseltmesine karşın bunu fiyatlarına yansıtmayan KOBİ'lerin, zaten yetersiz olan öz sermayeleri zaman içinde erimektedir. KOBİ'lerin ortak özelliklerinden biri olan öz kaynak yetersizliği özellikle konjüktürel dalgalamanın olduğu dönemlerde kendini hissetmektedir. KOBİ'lerin sermaye yapılarının zayıflığı ilk olarak işletmelerin kuruluşunda ortaya çıkmakta ve pek çok KOBİ için süreklilik kazandığından işletmenin daha sonra ki faaliyetlerinin tümünü etkilemektedir. Dış kaynakların bulunmasından karşılaşılan güçlükler ile birleştiğinde yeni yatırımların yapılmasını, ileri teknoloji sağlanmasını engellemektedir (Sarıkaya, 2004,s.4).

Girişimcilerin ellerindeki küçük sermayeler ile işletmeler oluşturmakta, bu öz sermayeleri de hem yatırım hem de pazarda yer almak için yapılacak pazarlama çalışmaları için yeterli olmamaktadır (Oktay, 2002, s.4). KOBİ'ler piyasa koşulları nedeni ile vadeli satışlarını da öz sermayeleri ile finanse etmek zorunda kalmaktadırlar. Daha kuruluş aşamasında başlayan bu öz sermaye sorunu KOBİ'leri yaşamları boyunca olumsuz etkilemektedir.

KOBİ'lerin hemen hepsine sahip yöneticiler teknik kökenli olduğundan, finansman ve muhasebe konusunda çok az bilgiye sahiptirler. Bu tür bilgileri, uzman kişilerden sağlama istek ve imkânları da sınırlıdır (Özgen ve Dağ, 1997, s.5).

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Ekonomik Durum Tespiti Anket Çalışması sonuçlarına göre (İSO, 2001, s.5);

Varlıkları içinde öz kaynak oranı % 71 den fazla olan işletmelerin sayısı :

- küçük ölçekli işletmelerde % 51,2
- orta ölçekli işletmelerde % 37,8
- büyük ölçekli işletmelerde % 22,2

Varlıkları içinde öz kaynak oranı % 90 dan fazla olan işletmelerin sayısı:

- küçük ölçekli işletmelerde % 29,9
- orta ölçekli işletmelerde % 16,9
- büyük ölçekli işletmelerde % 8,7

Görüldüğü gibi küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük bölümü hayatiyetlerini öz kaynaklarıyla devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Öz kaynak kullanımını düşük, yabancı kaynak kullanımını yüksek olan işletmelerin geçmiş dönemlerde yüksek faiz oranlarıyla borç yüklerini karşılaması oldukça zordu. Enflasyonun düşüş ile birlikte inen faiz oranları ile biraz nefes alma imkânının bulan

işyerleri, yeni bir parasal kriz ile birlikte yükselen kredi faiz oranları nedeniyle tekrar mali zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Yavaşlayan enflasyon ortamında, yükselen kredi faiz oranları ile işletmelerin mali yapıları bozulurken, kârlılık oranlarının biraz daha küçüldüğü görülmektedir (İSO, 2001, s.6).

Öte yandan T.C. Merkez Bankası Reel Sektör Firmalarına İlişkin Temel Büyüklükler (Ortalamalar) Aralık 2004 tarihi itibariyle firmaların finansman kaynak kullanım oranları aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmiştir:

Tablo 2.5. Reel Sektör Firmalarına İlişkin Temel Büyüklükler

ÖLÇEK DAĞILIMI		<i>Çalışan (kişi)</i>	<i>Net satışlar (Bin TL)</i>	<i>Aktif top. (Bin TL)</i>	<i>Öz kaynak (Bin TL)</i>	<i>Yab. kay. (Bin TL)</i>
<i>İstihd. Göre</i>	<i>Küçük (çalışan sayısı <50)</i>	22	14.341	8.376	2.110	6.266
	<i>Orta (50 ≤çalışan sayısı ≤500)</i>	168	70.828	30.948	12.348	18.600
	<i>Büyük (çalışan sayısı>500)</i>	1.443	280.48 0	264.125	115.657	148.486
<i>Net Sat. Göre</i>	<i>Küçük (NS≤11.797,1)</i>	50	3.588	6.886	1.861	5.025
	<i>Orta (11.797,1<NS<67.412.0)</i>	214	26.823	27.657	9.950	17.707
	<i>Büyük (NS≥67.412.0)</i>	885	470.99 6	235.653	103.072	132.581
TOPLAM		171	53.385	33.710	13.441	20.269

Kaynak: TCMB, 2004, Kendi Hesaplamalarımız; (Not: Aralık 2003 itibariyle)

Bu veriler üzerinde reel sektörün pasif yapısı incelendiğinde, çalışma kapsamına alınan 7505 firma toplamında yabancı kaynakların toplam pasifin % 60,1'ini oluşturduğu, bu kaynaklar içerisinde banka kredilerinin payının ise % 34* olduğu görülmektedir. Dolayısıyla banka kredilerinin toplam pasife oranı % 20,5'i olarak gerçekleşmektedir*. Ayrıca firmaların mali sistem aracılığıyla kullandığı kredilerin toplam pasif içerisinde % 30 civarında bir büyüklüğe sahip olduğu, bunun yanında öz kaynakların ve ticari borçlarında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

TC. Merkez Bankasının yapmış olduğu bu çalışma sadece KOBİ'leri değil Reel sektörü de kapsamaktadır. Dolayısı ile İSO'nun yapmış olduğu çalışma, KOBİ'lerin sermaye yapısını incelemesi açısından daha net bilgi vermektedir. Her iki çalışmada

* http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel-II/1275Basel_II_SME.pdf (Erişim 11.04.2009)

* TCMB tarafından yayınlanan bilgilerde işletme ölçeği bazında farklılaştırılmış yer alamamaktadır.

çıkan sonuca göre; KOBİ'lerin öz kaynağa dayalı bir sermaye yapısı ile çalışma arzusu içinde olduğu görülmektedir. Bu da aslında KOBİ'lerin sermaye ve para piyasasında finansman olarak riske girmediğini veya bu alandaki girişimlerinde çeşitli sorunların olduğunu göstermektedir.

2.5.3.2. Finans Kuruluşların KOBİ'lere Yaklaşımı

Uzun vadeli kredi kullandıran finans kuruluşları genellikle dış kaynakların (Dünya Bankası, Eximbank, Avrupa Yatırım Bankası vb. kaynaklar) kullandırılışında aracılık etmektedir. Kredi kullanan finans kurumları, devlet kuruluşlarıyla sınırlı kalmaktadır. KOBİ'lerin gereksinim duydukları kısa vadeli kaynak için ise finans kuruluşları kendi kaynaklarını kullandırma konusunda istekli davranmamaktadır. Muhtelif Bankaların KOBİ'lere yönelik kısa süreli işletme kredisi çalışması olmaktadır. Bu kredilerde de KOBİ'ler vade, limit, faiz oranı sorunu yaşamaktadır. En önemli sorunları da bu krediyi alabilmek için kendilerinden istenen teminatlarda olmaktadır (Oktay, 2002, s.5).

Finans kuruluşları, riskli gördükleri KOBİ'ler ile kredi ilişkisine girmek için yüksek teminatlar istemektedir. Bu da KOBİ'leri kısır döngüye sokmaktadır. Eğer bir işletme kazandıklarını sermayesine ekleyip, taşınmaz edinmemişse kredi alma şansı azalmakta, beklide hiç kalmamaktadır. Ayrıca yaşanan krizlerde finans kuruluşlarının yaptıkları ilk iş, kredi kullandırışını durdurmak ve mevcut kredilerin geri çağırılması olmaktadır. Bu durumda da KOBİ'ler nakit akış planlarından olmayan bir durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. İşte böyle bir takım sorunlar KOBİ'lerin hem teminat bulmada hem bu teminatı iyi şekilde değerlendirmede ilgili kredi kuruluşu arasında sorun yaşanmakta ve sektörün geleceği açısından tehlike oluşturacak bir durum yaratmaktadır. Bu anlamda Basel II de belirtilen teminatların türü ve miktarı KOBİ'ler açısından yol gösterici bir rol oynamakta ve buda sektörün geleceği ve finansal kuruluşlarla yaşanan sorunların kaynağını gidermede önemli bir düzenleme olduğu bir gerçektir.

2.5.3.3. KOBİ'lerin finansman Sorunları

Bilindiği gibi, KOBİ'lerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri finansman sorunudur. Finansman güçlüğü KOBİ'ler için çoğu kez daha kuruluş aşamasında başlamakta ve yaşamları boyunca da faaliyetlerini ve gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunların büyük bir kısmı, işletme yöneticilerinin yönetsel yeteneklerinin, özellikle de finansal yönetim konusundaki bilgi ve deneyimlerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. KOBİ'lerin hemen hepsinde, sahip/yöneticiler

teknik kökenli olduğundan, finansman ve muhasebe konusunda çok az bilgiye sahiptirler. Bu tür bilgileri, uzman kişilerden sağlama istek ve imkânları da sınırlıdır.

KOBİ'lerin kaynak sorunu, pazar payını artırmada en büyük engeldir. Öte yandan eskiyen teknolojinin yenilenmesi ve verimliliğin artırılması konusunda gerekli olan kaynakta KOBİ'leri sıkıntıya düşürmektedir. Dolayısıyla KOBİ'ler bu sıkıntıları gidermek için ya iç kaynak (öz kaynaklar) ya da dış kaynakla (yabancı kaynak) gidermek zorundalar.

KOBİ'lerin iç kaynak bulmada karşılaşacağı sıkıntı dış kaynak bulmada karşılaşacağı sıkıntıya nazaran daha azdır. Çünkü iç kaynak ortaklarca sermaye artırımı veya çeşitli değer artışların sermaye ye eklenmesiyle giderilebilir. Ancak dış kaynakta satıcı veya finansal kuruluşa çeşitli teminatlar ve taahhütlerde bulunması gerekebilir. Bu anlamda düşünüldüğünde bunun yanındaki Basel II düzenlemesi de bu tür sıkıntıları daha da artıracığı özellikle sermaye ağırlığı yabancı kaynağa dayalı KOBİ'ler için yeni teminatlar ve yeni maliyetler (denetim, derecelendirme, organizasyon vs.) gerektirebilir. Bunun yanında yeterli organizasyon ve yönetim eksikliği KOBİ'lerin yurtdışında ve yurtiçinde pazarlamada çeşitli sorunlar yaşayacaktır hatta engellemektedir (Akyüz, 2008, s.97).

2.6. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısına Göre KOBİ'lerde Kredilendirme Yaklaşımları

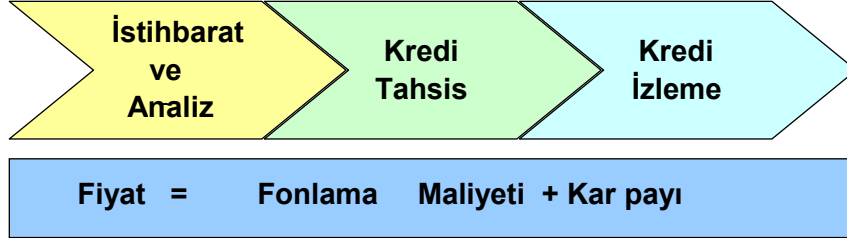
Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın KOBİ'lere etkileri konusunda üzerinde durulan en önemli konu kredilendirmedir. Bankacılık sektörü ile reel sektör arasındaki kredi ilişkilerinde köklü değişiklikler yapılacağı düşünülen Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın uygulamaya geçmesiyle birlikte, kredilendirmede “Geleneksel Yaklaşım” dan “Basel II yaklaşımı”na geçilecektir.

2.6.1. Kredilendirmede Geleneksel Yaklaşım

Bankacılık sisteminde, halihazırda uygulanan geleneksel yaklaşımda temel amaç “iyi kredi” verebilmektir. Bu anlayış içerisinde her firma, mali faktörler, subjektif faktörler ve genel ekonomik yapı açısından uzmanlarca incelenir ve istihbaratı yapılır. Çalışma sonunda hazırlanan istihbarat raporunda kredibilitesi olduğuna inanılan firmalara kredi tahsis edilir. Her firma özelinde kredi miktarı, vadesi ve istenilecek kefalet ve maddi teminatlar belirlenir ve kredinin geri dönüşü izlenir. Dolayısıyla bu yapı risk odaklı olmaktan uzaktır ve fiyatlama ve bankanın maliyet hesabının üzerine belirli oranlarda kâr marjı eklenerek yapılmaktadır. Bu süreç içerisinde kredi uzmanlarının görüşleri esas alınmakta olduğundan sonuçları

sübjektif yorumlar nedeniyle birbirinden farklı olmakta, yani bir uzman için iyi olan bir firma, başka bir uzman için kötü olabilmektedir. Bu durum aşağıdaki tablo ile özetlenebilir:

Şekil 2.2. Kredilendirmede Geleneksel Yaklaşım

Kaynak : TBB Risk Yönetimi ve Basel II KOBİ'lere Etkileri (İstanbul, 2005), s. 10

2.6.2. Kredilendirmede Basel II Yaklaşımı

Basel II ile birlikte “iyi kredi”nin sübjektif yöntemlerle belirlenmesi sürecinden, kredinin çeşitli unsurları ile ne kadar riskli olduğunun belirlenmesi sürecine ve buna göre fiyatlama yapılmasına doğru bir geçiş yaşanmaya başlanmıştır. Yeni yaklaşımda “iyi” veya “kötü” kredi değil, “riskli” veya “az riskli” kredi vardır, bir kredinin riskli olması onun “kötü” olduğu anlamına gelmez. Önemli olan kredinin riskinin iyi analiz edilmesi ve doğru fiyatlandırılmasıdır.

Basel II çerçevesinde risklerin bankalarca daha iyi ölçülebilmesinin, riske dayalı fiyatlamayı da beraberinde getirmesi beklenmektedir. Riske dayalı fiyatlama, bankanın fiyatı aldığı riske göre belirlemesi, daha çok risk aldığı ürünleri daha pahalıya satarken, daha düşük riskli ürünleri daha ucuza satması olarak yorumlanabilir (Basel II KOBİler üzerindeki etkileri, Ekonomi formu, sayfa 50, s.50). Sonuç olarak:

- “İyi” veya “Kötü” kredi değil, “Çok Riskli” veya “Az Riskli” kredi vardır,
- Risklerin ölçülmesinde riske dayalı fiyatlamayı getiri,
- Kredi kullananın risklilik seviyesi: Firma derecesi (Rating) ile ölçülür,
- Kredi işleminin risklilik seviyesi: işlem çeşidi, vade, teminat ve para birimi dikkate alınır.

2.7. Basel II Standartların KOBİ'lerin Teminat Yapılarına Etkisi

Basel I uzlaşısında kabul edilen teminatlardan farklılaşmalar olmakla birlikte, Basel II'de teminat yaklaşımında önemli değişiklikler bulunmaktadır. Teminatlarla ilgili getirilen önemli değişiklikler; ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çeki ve senetleri teminat gösterilebilecek değerler arasında kaldırılmış olmasıdır (Aras, 2005, s.21). Türkiye'de KOBİ'lerin nispeten daha rahatlıkla temin edebilecekleri bu teminatların kapsam dışı kalması ve teminat olarak alınsa bile bankaların maruz kaldıkları risk hesaplamalarında herhangi bir risk azaltıcı etkilerinin olmaması KOBİ'leri zorlayacak olan en önemli konulardan biridir.

KOBİ'lerin kendilerini yeni düzenleme karşısında yeni teminat yapısına uyum sağlamaya hazırlamaları gerekmektedir. Özellikle yeni kurulan KOBİ'lerin henüz hiçbir teminat gösterilecek varlığı olmayan projelerinde bu sıkıntı daha çok yaşanabilir. Kredilendirmenin hiçbir şekilde teminatsız olamayacağı faktörü dikkate alındığında yeni teminat yapısına uyum büyük bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. KOBİ'lerin yeni teminat yapısına uyum sağlamada hızlı olmaları durumunda ise daha düşük maliyetli kredi kullanabilme imkanı yakalanacaktır³.

Basel II standartlarında yapılan bu düzenleme KOBİ'ler açısından teminat yapısında önemli değişiklikler meydana getirdiği yukarıda vurgulanmıştır. Basel II standartları çerçevesinde öngörülen bu teminatların neler olduğu özetlenecek olursa:

- Nakit, mevduat veya mevduat sertifikaları
- Altın,
- Borçlanma senetleri (derecelendirme notuna göre),
- Ana endeksteği hisse senetleri(İMKB 100),
- Yatırım fonları,
- Ana endeks dışında, ancak organize piyasalarda işlem gören senetler,
- Ana endeks dışında, ancak organize piyasalarda işlem gören senetleri de kapsamakta olan fonlar,
- Gayrimenkul ipoteği gibi, yeni teminatlar önemli ölçüde değişiklik meydana getirecektir.

³ [Http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf](http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf), Basel II Kobiler Üzerindeki Etkileri, Ekonomi Formu, Sayfa 50

Burada dikkat çeken en önemli husus Türkiye’de yaygın olarak kullanılan ve daha öncede bahsettiğimiz, mevcut uzlaşıda dikkate alınmayan çek/senet gibi teminatlardır. Çek/senetler Türkiye’de uzun yıllar boyu kabul gören teminatlar arasındadır*. Bu bağlamda çek ve senetlerin Türkiye’de uzun süre daha bankalarca teminat olarak kabul göreceği bir gerçektir.

KOBİ’ler kredilendirmede önemli bir teminat grubu olan gerçek müşteri çek ve senetlerinin, gerek son yıllarda kayıt dışı ekonomi ile ilgili olarak gösterilen mücadele çerçevesinde kullanılabilirliğinin azalması gerekse Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte teminat kapsamı dışında kalması alternatif teminat unsuru olarak ipoteğin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Ancak Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’nda gayrimenkul ipoteğinin çeşitli şart ve sınıflamalara tabi tutulması söz konusudur. Bu şart ve sınıflamalarla, kredilerin risk ağırlıklarını değiştirmektedir.

İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı karşı kullanılan krediler için risk ağırlığı %35 iken, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı karşı kullanılan krediler için risk ağırlığı %100’dür. Ancak belirli koşulların (gelişmiş ve uzun süredir devam eden bir gayrimenkul piyasasının bulunması, ipotek karşılığı kullanılacak kredinin ipotek alınacak gayrimenkulün piyasa değerinin %50’sini geçmemesi) sağlanması halinde bu oran %50’ye inebilecektir. Türkiye’de gayrimenkul sermayesinin oldukça fazla olması, gayrimenkul ipoteğinin bankaların itibar ettiği önemli bir teminat unsuru olması ve ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteklerinin ticari gayrimenkul ipoteklerine göre daha avantajlı olmaları sebebiyle, ipotekte ikincil piyasa son derece iyi bir şekilde organize edilmeli ve buna ilişkin kanuni düzenlemelerin (mortgage, ipoteğe dayalı menkul kıymet, ipoteğe dayalı fon konularında) bir an önce yapılması gereklidir.

Bu tür düzenlemelerin yanında ek olarak Temmuz 1991 tarihinde kurulmuş, KOBİ’lerin teminat yapısı ile ilgili sorunun çözümüne katkıda bulunabilecek kurumlardan önemli birisi Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.’dir. KOBİ’lerin bankalardan kullanacağı krediler için ortaya çıkan teminat yetersizliği probleminin çözümüne kefalet vererek katkıda bulunmak, bu sayede işletmelerin banka kredisine ulaşmalarını kolaylaştırmak, KOBİ’lerin kullandığı kredi hacmini

* Reha Uz, Risk yönetimi ve Basel II’nin Finans ve Reel Sektöre Etkileri, www.tbb.org.tr/turkce/konferans/20nisan/risk.ppt (19.09.08) reha uz 20 nisan 2005 istanbul risk yönetimi ve Basel u finans ve reel sektöre etkileri.

büyütmek uzun vadeli kredi kullanma imkanlarını artırmak amacıyla kurulmuştur. İlk faaliyetine 1994 yılında Halk Bankası ile başlamış olup ortakları olan kurumlar, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV), Mesleki Eğitim ve Küçük sanayi destekleme Vakfı (MEKSA), küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Halk Bankasıdır*. KOBİ'lerin kredilendirmesinde önemli bir yeri olan Kredi Garanti Fonu'nun kaynak kapasitesinin ve etkinliğinin artırılması yönünde çabalar gösterilerek daha çok sayıda KOBİ'ye ulaşmaları sağlanabilir. Bunun başarılabilmesi için de reasürans sistemi yaklaşımıyla, yurtdışı kredi garanti fonları ile riskin paylaşılıp yeni kaynaklar yaratılması sağlanabilir.

Basel II standartlarında getirilen bütün bu teminat yapılarındaki düzenlemeler, Basel Komitesi'nde daha netliğe kavuşturulmamış ve tartışmaya açık bir konu haline gelmiştir.

Kurumsallaşma

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısıyla birlikte ortaya çıkan yeni kredilendirme yaklaşımında, bankalar ve derecelendirme kuruluşları KOBİ'lerin finansal performansları kadar yönetim performansları ile de ilgilenecekler. Finansal performansı ve yönetim performansı iye olan KOBİ'ler derecelendirme kuruluşları ve bankalardan daha yüksek derecelendirme notu alarak daha düşük maliyetli kredi imkanına sahip olabileceklerdir. Avantajlı koşullarda kredi imkanı sağlamada bir nevi gereklilik olarak değerlendirilebilecek iyi yönetim uygulamaları, KOBİ'lerin kurumsallaşma yönünde adım atmalarında itici faktör olacaktır. Ancak sadece Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı değil, yeni Bankalar Kanunu ve TTK taslağında da kurumsal yönetime ilişkin hükümlerin bulunması KOBİ'lerde bir yapısal dönüşümün yaşanmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye'deki çoğu KOBİ'nin kurumsal yönetim kültüründen uzak olması, yapısal dönüşümün gerçekleşmesinin çok da kolay olmayacağını göstermektedir. Yapısal dönüşümün gerçekleşmesinde istekli olup bunu başarabilenler, diğerlerinden birkaç adım önde gidecekler, başaramayanların ise sistemde yaşamaları güçleşecektir.

* Kredi Garanti Fonu A.Ş., www.kgf.com.tr (10.09.08)

Kurumsallaşma yönünde girişimde bulunmak isteyen KOBİ'ler, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nın Temmuz 2003'de ilk defa, Şubat 2005'de de revize edip tekrar yayınladığı “**SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri**”nden Kılavuz olarak faydalanabilirler. SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri'nin hazırlık sürecinde birçok ülkenin düzenlemeleri incelenmiş ve en başta “OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri (1999 yılında yayınlandı)” olmak üzere, dünyada benimsenmiş ve tavsiye edilen genel esaslar ile Türkiye'nin kendine özgü koşulları dikkate alınmıştır. Halka açık şirketler için hazırlanmış olan ilkelerin Türkiye'deki diğer işletmeler tarafından da uygulama alanı olabileceği düşünülmektedir.

Girişimci yapılanmayı terk edip kurumsal yapılanmadan yana tercihini kullanmak isteyen KOBİ'ler; öncelikle, SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri'nin neler olduğu ve önemi hakkında bilgi edinmeli, bu çerçevede eksikliklerini tespit etmeli ve daha sonrasında nasıl uyum sağlayabileceklerini sorgulayıp bir “**uyum stratejisi ve planı**” hazırlamalıdır. Bütün bunların gerçekleştirilmesi, zor ve sancılı bir süreçtir. KOBİ'ler bu süreci dış kaynak kullanımı veya nitelikli insan kaynağı yatırımı yaparak başarıyla atlatırlar.

KOBİ'lerin, kurumsallaşma çerçevesinde atması gereken adımlar Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte gelen bir zorunluluk olarak değil, bir fırsat olarak görülmelidir. Kurumsallaşmanın mikro anlamda KOBİ'lere makro anlamda da ülke ekonomisine sağlayacağı birçok yararlar vardır. Belirli ölçüde kurumsallaşmayı gerçekleştirebilen KOBİ'ler, rakiplerine göre daha avantajlı koşullarda kredi kullanmanın yanı sıra, ekonomik kriz ortamlarının yaşanması durumunda bu süreci de daha rahatlıkla atlatırlar. Ayrıca AB'ne üyelik sürecinde, KOBİ'lerin AB üyesi ülkelerdeki KOBİ'lerle işbirliği yaparak ortak projeler geliştirmeleri ve bu çerçevede yabancı sermaye yatırımlarını Türkiye'ye çekmeleri açısından da bir fayda sağlayacaktır. Ekonominin kurumsal anlamda orta direği olarak nitelendirilen KOBİ'lerin, kurumsallaşma yolunda yapacakları her iyileşme veya gelişme, ekonomide orta direğin güçlenmesine önemli katkı sağlayacaktır. Bu da ekonomideki istikrarın sigortası olacaktır.

2.8. Basel II Standartlarına Göre KOBİlerin Derecelendirilmesi (Rating) Ve Derecelendirme Notunun KOBİ Kredilere Etkisi

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın KOBİ'lere etkileri konusunda üzerinde durulması gereken önemli konulardan biride derecelendirme (rating) konusudur.

Derecelendirme, kredi müşterisinin kredibilitesinin sayısal olarak ölçülebilmesidir. Kredi müşterisine verilebilecek kredinin risk seviyesini gösterir ve kredi fiyatlamasındaki temel parametrelerden biridir. Derecelendirmede amaç, kredi müşterisinin risklerinin mümkün olduğunca objektif kriterlere dayandırılarak değerlendirilip ölçülebilmesidir. Rating çoğunlukla harflerle ve sayılarla ifade edilir. Kredi notu, bir firmaya veya bireye kredi tahsis edilirken, taşıdığınız riskin matematiksel olarak ifadesidir (Babuşcuoğlu, 2007, s132)

2.8.1. Basel II' de Rating Sistemi

Derecelendirme, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte bankaların kredilendirme faaliyetlerinde beklenen önemli değişikliklerinde biridir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nda yer alan hükümler dikkate alındığında derecelendirme dış kaynaklı ve iç kaynaklı derecelendirme olmak üzere ikiye ayrılır.

- ***Dış Kaynaklı Derecelendirme*** : Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde Türkiye'de kurulan ve SPK tarafından yetkilendirilen derecelendirme kuruluşları (Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.) ile Türkiye'de derecelendirme faaliyetinde bulunması SPK tarafından kabul edilen uluslararası derecelendirme kuruluşlarının (Standards and Poor's Corp., Moody's Investor Service Inc., Fitch Ratings Ltd) KOBİ'lerin derecelendirmeye tabi tutması söz konusu olacaktır. Basel II ile birlikte KOBİ'ler ve işletmeler derecelendirilmesi için, bu şirketlere benzer bağımsız derecelendirme şirketleri kurulabilecektir (Uyar ve Aygören, 2006, s.59).
- ***İç Kaynaklı Derecelendirme***: Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın uygulama sürecinde bankaların kendi bünyelerinde oluşturacakları bir sistemle KOBİ'leri derecelendirmeye tabi tutması söz konusudur. Burada İç kaynaklı derecelendirme dış kaynaklı derecelendirmede (KOBİ'lerin derecelendirmesi açısından) daha önemli olduğuna işaret eden çeşitli görüşlerde mevcuttur (Ekonomi Forumu, s.53). Bankaların kendi bünyelerinde derecelendirme yapabilmeleri için, öncelikle KOBİ'ler hakkındaki niceliksel (finansal veriler, ihracat ve ithalat payları, Pazar payları gibi) ve niteliksel (yönetici ve ortakların geçmişi, iş ilişkileri,

şirketin yönetim ve iç kontrol yapısı, faaliyet alanları, rekabet durumu ve etkinliği gibi) sorulara sağlıklı ve yeterli tarihsel uzunlukta cevap veren veri toplama sistemlerini kurması gerekir. Veri toplama sistemlerinin kurulmasından sonra içsel derecelendirmenin yapılabileceği sistemlerin (istatistiksel metodolojiler-yapay sinir ağları bulanık mantığın kullanıldığı) de oluşturması gerekir. Türkiye’de bu yönde çalışmanın yapılması gerekir. Bu tür çalışmaları yapmayan bankaların gelecekte sıkıntı yaşayacağı kesindir. Bu yönde çalışma yapmayan bankaların sadece dış kaynaklı derecelendirmede yararlanacaklar buda yüksek maliyet (yüksek oranda faiz uygulaması) demektir. Bunun sonucunda da; KOBİ’lerin bu tip bankalardan kaçmaları ve içsel derecelendirme sisitemlerini oluşturmuş bankalara yönelmeleri söz konusu olacaktır. Ayrıca bu sorunu ciddiye almış ancak teknolojik alt yapı yatırımını tamamlayamamış küçük bankaların da başlangıçta bazı sıkıntıları yaşaması beklenmektedir.

Bütün bunlara ilave olarak, bu yöntemin uygulanmasında bankalar tarafından gösterilecek “ objektif olabilme” yaklaşımı bankaların KOBİ’ler ile olan ilişkilerinde önem kazanacaktır. Bu noktada da düzenleyici ve denetleyici otoritelerin (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu- BDDK gibi) içsel derecelendirme sistemlerinin işleyişini ve uygunluğunu denetleyip onay vermesi gerekir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’nın uygulamaya geçmesiyle birlikte KOBİ’ler açısından avantajlı koşullarda kredi kullanmanın en etkili yolu iyi bir derecelendirme notuna sahip olmaktır. Derecelendirme sonucunda aldıkları notlar, ters orantılı olarak kredi maliyetlerini etkileyecektir. Bu amaçla KOBİ’lerin derecelendirme kuruluşları ve bankalar tarafından kullanılacak derecelendirme sistemleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve sistemlerin gereklerini yerine getirme konusunda çaba göstermeleri (Uluslar arası standartlar da güvenilir mali tabloların hazırlanması, kurumsal yönetim sistemlerin benimsenmesi ve uygulanması, kurumsal yönetim ilkeleri ve öz sermaye yapılarını güçlendirilmesi gibi)

gerekir. Özellikle öz sermaye yapısının güçlendirilmesi yönünden çaba gösterilmesiyle genel anlamda Türkiye'deki işletmelerin güçlenmesinde sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak sistemin uygulamaya geçişiyle birlikte bir takım zorlukların hem bankalar hem de KOBİ'ler açısından yaşanması muhtemeldir. Ancak bu zorlukların çözümü de sistem zamanı geldikçe kendi içinde bulacaktır. Sistemin özellikle KOBİ'leri hem finansal hem de yönetsel açıdan ciddi bir şekilde disipline edeceği de düşünülmektedir.

Rating sistemi; İDY'nin temelini oluşturur. Basel II uygulamasına geçilmesiyle birlikte ratingin önemi artacaktır. Genel olarak rating firmaların yükümlülüklerini yerine getirmeme olasılıklarını gösterir (Sezgin, 2004,s.22). Basell II de düzenlenen rating rakamlarının anlamına bakılacak olursa:

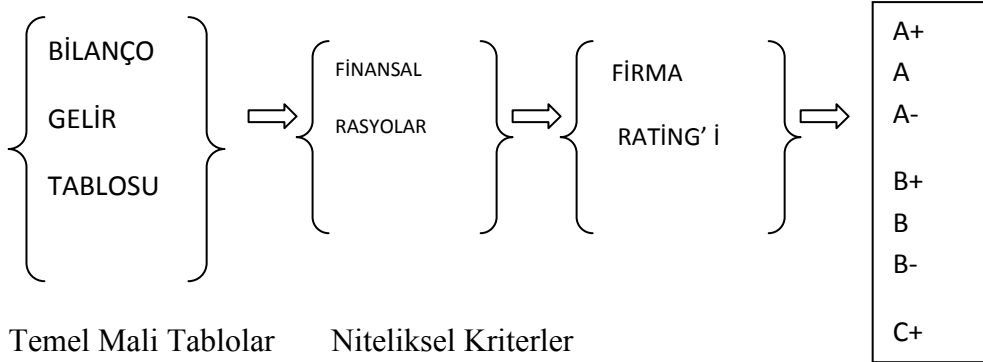
Tablo 2.6. Rating Rakamların Anlamı

A+	Firmaların finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin yüksek olduğunu gösterir.
A	
A-	
B+	Firmanın finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin yeterli olduğunu gösterir.
B	
B-	
C+	Firmanın iş hacmi, ekonomik ve finansal koşullar gibi faktörlere bağlı olarak yükümlülüklerini yerine getirme durumunun değişebileceğini ve ödemelerini tahsil edememe durumunda finansal durumun bozulabileceğini gösterir.
C	
C-	
D	Firmanın bir ya da birden fazla yükümlülüğünü yerine getirmede Başarısız olduğunu gösterir.

Kaynak: Babuşçuoğlu, 2003, s.42

Rating rakamsal olarak ifade edilirken firmalarda edinilen bilgilerden yararlanır. Bu bilgilerin temelini işletmenin temel mali (Bilânço ve Gelir Tablosu) tablolarıdır.

Şekil 2.3. Rating Sistemi

Kaynak : (Sezgin,2006,s.23)

Firmanın bilançosu ve gelir tablosu değerlendirilirken oluşturulan oranlar ve miktarlar firmanın değerlemesinde büyük önem taşımaktadır. Mali tabloları oluşturan finansal veriler genellikle gruplanır. Bu gruplamalar kural niteliğinde olmayıp bazı örneklerine aşağıda yer verilmiştir (Çakır, 2007,s.134).

- Büyüklük
- Karlılık
- Likidite
- Borç ödeme kapasitesi
- Faaliyet devir hızı
- Reel büyüme oranları
- Mali yapı oranları

Bu gruplara ilişkin bazı oran ve verilere ilişkin örnekler;

- Büyüklük
- Net Satışlar
- Öz Kaynaklar
- Dönem kârı/ Öz kaynaklar
- Likidite Rasyoları
- Karlılık Rasyoları
- Finansal Yapı Rasyoları
- FVÖK/ Net Kâr
- Reel Büyüme Oranları
- Faaliyet Oranları
- Net İşletme Sermayesi

- Net Satışlar/ Stoklar

Burada önemli olan bankaların işletmelere (KOBİ) kredi kullandırırken, işletmenin finansal durumunu iyi tespit edecek kriterler iyi seçmelidir ve bu anlamda teknolojik bir alt yapı oluşturarak verilerin güncellenmesi ve takip edilmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir. Aksi takdirde toplanan verilerin bu rakamsal ifadelerle örtüşmeyeceği ve bankaların kredi politikaları açısından ileriki zamanlarda sorunların ortaya çıkacağı kaçığı kesindir. Ayrıca finansal yapı oranları yanında; firmanın iç kontrol sistemi, yatırım politikası, pazar stratejisi, sektördeki konumu, faaliyet süresi, iş becerileri vs. gibi niteliksel verilerinde rating notunun verilmesinde kullanılan ölçütlerdir. Basel II bu anlamda hem niteliksel hem de nicel verilerin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini önemle arz ettiği konulardan biridir.

2.8.2. Rating'in Notu'nun Önemi ve Özellikleri

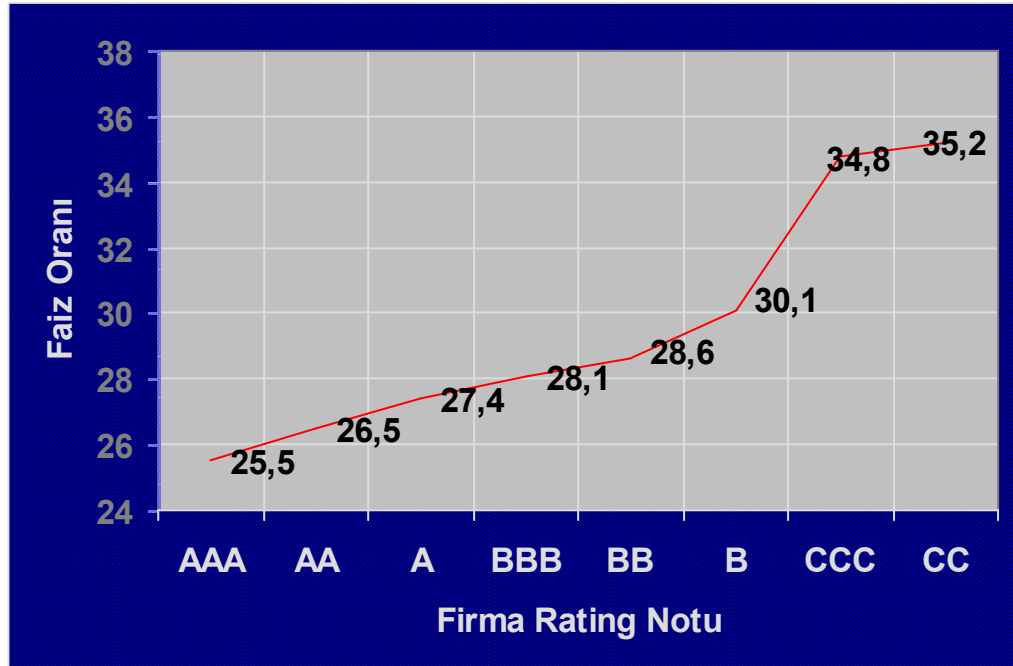
Rating, şirketi bir bütün olarak analiz etmeye yardımcı olan bir işlemdir. Rating sonunda elde edilen veriler yatırımcı ile diğer kullanıcılarca (finans kurumları vs.) paylaşılmakta, buda bu bilgilerin kısa sürede ulaşılmasının önemini ortaya koymaktadır. Rating sisteminin önemini kısaca değinecek olunursa:

- Rating işlemi güvenilir ve tarafsız bir yaklaşımla yapılır,
- Rating'in tam ve gerçekçi bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için karşılaştırmalı analiz yapılması gerekir,
- Menkul kıymetlerin alınıp satılması veya muhafaza edilmesine ilişkin kararın alınmasında risk faktörünün değerlendirmesi açısından kolay bir referanstır,
- Yatırımcıya güven ve rahatlama verir,
- Bankalar açısından toplam kredi portföyünün riskini kolayca ortaya koyar,
- Belirsizlikleri ortadan kaldırır ve olasılık hesaplamaya yardımcı olur.

Bu maddeleri çoğaltmak mümkündür ama işin özünde derecelendirmede beklenen nedir gibi sorulara verilecek cevap derecelendirmenin önemini ortaya çıkaracaktır. Öte yandan firma rating notunun faiz oranlarını doğrudan etkilemektedir. Çünkü; rating notu daha önce bahsetmiş olduğumuz nicel ve niteliksel faktörlerden yararlanılarak elde edildiğinin, bunda firma açısından maliyetleri ortaya koyduğunu ve ona göre faiz maliyetleri ortaya çıktığını

belirtmiştik. Şimdi firma rating notu faiz oranını nasıl etkilediğini kısaca açıklayalım:

Grafik 2.1.

Kaynak: <http://www.tobb.org.tr/bilgiedinme/index.php>

Derecelendirme firmanın riskliliğinin belirlendiği noktadır. Burada iyi derecelendirme notu almış firmalar için daha düşük kredi fiyatları mümkündür. Finansal faktörlerin yanında niteliksel faktörler de (risklerin farkında' lığı, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/hizmet gelişimi, Pazar /konumu rekabet, müşteriler/tedarikçiler vs.) iyi bir derecelendirme notu almak için önemlidir.

2.8.3. Basel II Standart Yaklaşımında KOBİ'ler Açısında Risk Ağırlıkları ve Örnek Uygulamalar

Daha önce bahsedildiği gibi, Basel II ile perakende ve kurumsal KOBİ tanımı getirilmiştir. Bu tanıma göre risk ağırlıkları belirlenmiştir (Tablo 2.5) . Basel I'e göre geleneksel yöntemlere ve teminata göre fiyatlanan krediler, Basel II de standart yaklaşımın kullanıldığı durumda kredi değerliliklerine ve risk ağırlıklarına göre fiyatlanmaktadır (Şekil 2.4 ve Tablo 2.8).

Şekil 2.4. Standart Yöntemde Fiyatlama

$$\text{STANDART YÖNTEM} = (\text{KREDİ TUTARI} - \text{TEMİNAT}) \times \text{RİSK AĞIRLIĞI}$$

Tablo 2.5. Basel II Standart Yaklaşım KOBİ'lerin Risk Ağırlıkları

Sınıflandırma	Yıllık Ciro	Kredi Tutarı	Risk Ağırlıkları
Kurumsal KOBİ	> 50 Mil. Avro	> 1 Mil. Avro	Derecelendirme Notuna Göre Ağırlıklandırılır
Perakende KOBİ *	< 50 Mil. Avro	< 1 Mil. Avro	Standart % 75
* Birbiriyle aynı risk grubunda olan küçük işletmeler veya şahıslar tek bir işletme olarak kabul edilmektedir. Bu tür firmalara verilen kredinin tutarı toplam perakende kredi portföyünün % 2'sini geçemez.			

Kaynak: <http://www.bis.org/statistics/bankstats.htm>

Grafik 2.1'den anlaşılacağı üzere, firmaların ratingleri düştükçe, uygulanan risk ağırlıkları artmaktadır. Bu etkinin düşük derecelendirme notuna sahip firmalara kredi maliyetlerinde artış olarak yansıtacağı açıktır. Bununla birlikte, Türkiye' de hemen hiçbir KOBİ'nin dış derecelendirme kuruluşu tarafından verilmiş bir kredi notu bulunmamaktadır⁴. Rating almamış, yani iyi derecelendirmemiş bir kurumsal firmanın kredi riski ise % 100 olarak kabul edilmektedir. Böyle bir durumda %100 risk ağırlığına sahip kurumsal firmalara kredi veren bankaların risk ağırlıkları aktiflerinde artış olacaktır. Bu durumda bankalar daha fazla sermaye bulundurma zorunlulukları ile karşı karşıya kalacakları için bu tür firmaları portföylerine almak istemeyeceklerdir.

Tablo 2.8. KOBİ'leri Derecelendirme Notuna Göre Risk Ağırlıkları

Kurumsal Krediler *					
Kredi Değerliliği	AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BB-	BB-'nin altı	Derecelendirilmemiş
Risk	%20	%50	%100	%150	%100

⁴ [Http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayil/hbyilmaz31.pdf](http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayil/hbyilmaz31.pdf), Basel II Kobiler Üzerindeki Etkileri, Ekonomi Formu, Sayfa 30

Ağırlığı					
Perakende Krediler					
Risk Ağırlığı	%75				
* kurumsal krediler; proje finansmanı, duran varlık finansmanı, emtia ve gelir getiren gayri menkul finansmanı, özel amaçlı krediler ve diğer krediler olarak ayrılmaktadır (Ayha, s.30).					

Kaynak ; <http://www.bis.org/statistics/bankstats.htm>

Türkiye'nin 2008 başı itibariyle uygulamayı taahhüt ettiği standart yöntemde, perakende portföy tanımı içerisine giren firmaya yani, bir bankadan aldığı kredi toplamı 1 milyon Avro'nun altında bulunan bir firmaya kredi veren bankanın risk ağırlığı %75 olacaktır (tablo 2.8 ve tablo 2.9). Bu durumda, kurumsal firmaya göre perakende portföye giren bir firmaya kredi vermenin daha avantajlı olduğu bir tablo ortaya çıkmaktadır. Örneğin; perakende krediler kapsamındaki bir firmaya kredi veren bankanın, yani 1 milyon Avro'ya kadar bir firmaya verilen kredinin bankanın risk ağırlığı aktiflerini sadece 750.000 Avro artırırken, kurumsal portföy kapsamındaki bir firmaya verirken, 1 milyon Avro tutarındaki kredi bankanın risk ağırlıklı aktiflerini 1 milyon Avro artıracaktır. Bu durumda, bankaların eğiliminin, ağırlıklı olarak perakende portföy kapsamındaki firmalara kredi vermek yönünde olması beklenebilir.

Tablo 2.9. Basel II – Standart Yaklaşımında Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilebilecek Teminatlar

Teminat Türü	Basel Risk Ağırlığı	Basel II Risk Ağırlığı (%)
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Ana Endeks (İMKB 100) Hisse Senetler	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Yatırım Fonları	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine

		Göre
Ana Endeks Dışında, Organize Borsalarda İşlem Gören Sen.	100	Ratinge Göre
Ana Endeks Dışında, Organize Borsalarda İşlem Gören Sen. Barındıran Fonlar	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine Göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkamet amaçlı %35 Ticari amaçlı %100
Belli Şartları Taşıyan Garanti (A- ve Üzeri Ratinge Sahip Fir.)	100	Ratinge Göre

Kaynak: <http://www.bis.org/statistics/bankstats.htm>

Teminatlarla ilgili getirilen önemli değişiklik; ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri teminat gösterilebilecek değerler arasından kaldırılmış olmasıdır. Basel II standart yöntemde herhangi bir teminatın bulunmadığı durumda krediler için uygulanacak risk ağırlığı %100 dür. Öte yandan perakende ve kurumsal portföy tanımının dışında ipotek karşılığı kullanılan kredilerde, eğer ipotek konusu gayrimenkul ikamet amaçlı kullanılıyorsa bu durumda, kullanılacak kredi %35 risk ağırlığı ile değerlendirilmektedir. Ticari amaçlı kullanılan gayrimenkul ipoteklerinde risk ağırlığı % 100 iken ikamet amaçlı kullanılan gayrimenkul ipoteklerinde risk ağırlığı % 35’dir (BIS, 2007, s.53). Yukarıda anlatılanlar bir örnek ile açıklanmak istenirse;

Örnek :

X LTD. ŞTİ.

A Bankası’nda kullanılan kredi toplamı : 800.000 TL (<1 milyon Avro)

Firma Derecelendirmesi : Yok

Firma Cirosu : 20.000.000 TL (< 50 milyon Avro)

Kullanılacak kredi : 150.000 TL, nakit

Teminat : İkamet amaçlı Gayrimenkul ipoteği

Y.LTD.ŞTİ.

A Bankası’nda kullanılan kredi toplamı : 3.000.000 TL (>1 milyon Avro)

Firma Derecelendirmesi : Yok

Firma Cirosu : 10.000.000 TL (< 50 milyon Avro)

Kullanılacak kredi : 150.000 TL, nakit
 Teminat : Çek/Senet, Ortak kefalet veya Grup Şirketi kef.

Basel II ye göre toplam ciroları <50 milyon Avro olduğu için iki firma da (X ve Y) KOBİ sayılır

Şimdi burada Basel II’de toplam kredi bakiyeye rine göre ;

X firması 800.000 TL (<1 milyon Avro) \implies *perakende portföy*

Y firması 3.000.000 TL (>1 milyon Avro) \implies *kurumsal portföy*

X firması perakende portföy % 75 risk Ağırlığı (Basel II göre teminat risk azaltıcı olduğu için % 35 alınacaktır)

Y firması kurumsal portföy derecelendirme olmadığı için %100 risk ağırlığı (Basel II ye göre Y firmasının teminatı kabul edilmeyecek ve dolayısıyla %100 kalacaktır)

Bankanın ayırması gereken sermaye:

X firması ; $150.000 \times \%35 \times \%8 = 4.200$ TL

Y firması; $150.000 \times \%100 \times \%8 = 12.000$ TL olacaktır.

Burada, X firması Y firmasına göre daha düşük maliyette kredi kullanır çünkü kredi riski Y firmasına göre düşüktür.

Sonuç olarak; yıllık cirosu 50 milyon Avro’yu geçmeyen bir işletme bir bankadan 1 milyon Avro’nun üzerinde kredi kullanırsa, o bankada “Kurumsal –KOBİ” olarak, diğer bir bankadan da 1 milyon Avro’nun altında kredi kullanırsa, o bankadan da “Perakende-KOBİ” olarak, dikkate alınacak ve farklı risk ağırlıklarına tabi tutulacaktır. Böyle bir durum kredi kullanım açısından birden fazla banka ile çalışan işletmeler, kredi kullanım maliyetleri sürekli değişiklik gösterecektir.

Rating iyileştikçe kredi maliyeti düşecektir çünkü; bu rating notu verilecek kredinin faiz oranını belirlemektedir⁵. Basel II uygulamasıyla birlikte kredi kullanımında daha şeffaf olan, rating notu yüksek ve güvenilir şirketler her zaman tercih edilecektir.

Örnek Çalışmalar

Örnek 1: XYZ bankasındaki toplam riski 250.000 TL olan bir firmanın cirosu 10.000.000 TL’dir. MOODY’S tarafından C ratingi verilmiş olan firmanın 25.000

⁵ Aytulun, Arif, Basel II, http://tmud.org.tr/download/basel_IIkriterleri.ppt s.142 (erişim 25.12.2008)

TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Kredinin teminatına şahıs kefaleti alındığı varsayılmaktadır.

Cirosu 50 milyon Avro'nun ve toplam riski 1 milyon Avro'nun altında olan firma, Basel II KOBİ tanımına göre, "Perakende KOBİ" portföyünde değerlendirilecektir. Firmanın ratingi C, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise % 150'dir.ancak bilindiği üzere perakende KOBİ nitelikli firmalar, standart yaklaşımla yapılan hesaplamalarda ratinge bakılmaksızın standart % 75 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ayrıca kredinin teminatı, Basel II Standart Yaklaşım'a göre risk azaltıcı bir etki göstermemektedir.

(TL) Olarak	Basel II-Standart Yöntem'e Göre	Basel I'e Göre
Ayrılması Gereken Sermaye Tutarı	$25.000 \times 0.75 \times 0.08 = 1500$	2000

Örnek 2: XYZ bankasındaki toplam riski 2.500.000 TL olan bir firmanın cirosu 65.000.000 TL dir. MOODY'S tarafından C ratingi verilmiş olan firmanın 25.000 TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Kredinin teminatına şahıs kefaleti alındığı varsayılmaktadır.

Cirosu 50 milyon Avro'nun altında ve toplam riski 1 milyon Avro'nun üstünde olan firman, Basel II KOBİ tanımına göre "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilecektir. Firmanın ratingi C, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise % 150'dir. Ayrıca kredinin teminatı, Basel II Standart Yaklaşım'a göre risk azaltıcı bir etki göstermemektedir.

(TL) olarak	Basel II-Standart Yöntem'e Göre	Basel I'e Göre
Ayrılması Gereken Sermaye Tutarı	$25.000 \times 1.50 \times 0.08 = 3000$	2000

Bir ve ikinci örnekler mukayese edildiğinde, perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmaların standart yaklaşımla yapılan hesaplamalar sonucunda avantajlı konuma geldiği görülmektedir. Aynı şartlar altında kredi kullanan iki firmadan kurumsal KOBİ portföyünde izlenen firma, düşük rating nedeniyle daha fazla, perakende KOBİ firması ise daha az sermaye tutulmasına neden olmaktadır.

Türkiye’de perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmaların bilançolarının genellikle çok güçlü olmadığı, dolayısıyla derecelendirildiğinde düşük derecelendirme notlarını haiz olduğu düşünüldüğünde perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmalar standart yaklaşıma göre avantajlı bir konuma gelmektedir.

2.8.3. Basel II İçsel Derecelendirme Yaklaşımında KOBİ’ler Açısında Risk Ağırlıkları ve Örnek Uygulamalar

Basel II içsel derecelendirme yöntemine göre, bankalar risk ağırlıklarını belirlenmesi için, firmaları kendileri değerleyerek derecelendirme yapacaklardır. Bu yöntemde de standart yöntemde olduğu gibi, perakende portföy içerisinde yer alan KOBİ’ler bankalara getirecekleri risk ağırlıkları açısından kurumsal KOBİ portföy işletmelerine göre daha avantajlı durumda olacaklardır.⁶ İçsel derecelendirme yaklaşımına göre risk bileşenleri şöyledir:

Tablo 2.10. İçsel Derecelendirme Yaklaşımında Risk Bileşenleri

İçsel Derecelendirme Yaklaşımında Risk Bileşenleri
1. Temerrüt Olasılığı (Bankanın firmaya verdiği dereceye göre hesaplanır)
2. Kayıp Oranı (Temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilmeyen oran)
3. Kredinin Vadesi
4. Kredi Tutarı

Risk bileşenleri sonucu aşağıdaki formülü elde etmek mümkündür⁷

$$EL^8 = PD \times LGD \times EAD \quad UL \longrightarrow \text{(Beklenmeyen Zarar, Sermaye Gereksinimi)}$$

EL= Beklenen zarar

PD = Temerrüde Düşen Firma Adedi/ Toplam Firma Adedi \longrightarrow Geçmiş 5 yıllık veri

LGD = Temerrüde Uğrayan Kredilerden Tahsil Edilmeyen Kısım \rightarrow Geçmiş 7 yıllık veri

EAD = Temerrüt Halinin Oluştugu Tarihteki Risk Bakiyesi \longrightarrow Geçmiş 5 yıllık veri

⁶ <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf,s21>, (Erişim;10.03.2009)

⁷ <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf,s22>, (Erişim;10.03.2009)

⁸ Üç bileşen çarpımı sonucu bulunan rakamdır, aynı zamanda provizyon demektir. Söz konusu hesaplamaların yapılabilmesi için, bankaların, en az 3 yıldır rating sistemi kullanıyor olması gerekir.

İçsel derecelendirme yaklaşımında risk ağırlıkları aktiflerin hesaplanmasında temel göstergeler ya da risk bileşenleri; bankanın verdiği kredi derecesine göre hesaplanan temerrüt olasılığı, temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilmeyen oran, kredinin vadesi ve kredinin miktarı olarak belirlenmiştir. Bu yöntemde daha etkili bir risk değerlemesinin yapılabilmesi olanaklı olacaktır. Kredi müşterisinin riski ve kredi işleminin riski ayrı ayrı hesaplanmakta ve maruz kalınan risk bu çerçevede belirlenmektedir.

İçsel derecelendirme yaklaşımında kurumsal portföy içerisinde yer alan KOBİ'ler, net satışlarının tutarına göre bankalar için farklı sermaye gereksimine ihtiyaç doğuracaklardır. Bu yöntemde, firmanın net satışları azaldıkça bankanın ihtiyaç duyacağı sermaye gereksinimi azalmaktadır. Sermaye gereksinimi 5 ile 50 milyon Avro arasında değişen net satışlara göre değişmekte; firmanın satışları 50 milyon Avro'nun altına olması halinde sermaye yükümlülüğü daha düşük hesaplanmaktadır. Bu durumda KOBİ'ler büyük ölçekli firmalardan daha avantajlı durumda olabilmektedirler. Şimdi bütün bu anlatılanları bir örnekle açıklayalım:

Tablo 2.11. Rating Sınıfına Göre Temerrüde Düşme Olasılığı

RATING	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C	D
PD ⁹	0.0003	0.01	0.03	0.04	0.05	0.06	0.07	0.09	0.13	1

Tablo 2.12. Rating Sınıfına Göre Temerrüt Anında Risk Bakiyelerini

Hesaplanan Oranlar

RATING	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C	D
EAD	0.01	0.03	0.05	0.07	0.09	0.11	0.13	0.15	0.17	0.30

Tablo 2.13. Rating Sınıflarına Göre Temerrüt Halinde Kayıp Yüzdeleri

RATING	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
LGD*	0.21	0.25	0.28	0.35	0.38	0.40	0.45	0.50	0.55

* Teminatsız krediler için varsayılan LGD oranları

Tablo 2.14. Teminat Türüne Göre Temerrüt Halinde Kayıp Yüzdeleri

Teminat Türü	Nakit	Menkul	Konut	Ticari	GMÇS
--------------	-------	--------	-------	--------	------

⁹ Yukarıda yer alan parametreler endikatif bir biçimde olup, sadece Basel II Sermaye Uzlaşısında yer alan içsel derecelendirme yönteminin KOBİ nitelikli firmalara olan etkisini göstermek amacıyla belirli varsayımlar kullanılarak oluşturulmuştur.

		Kıymet	G.Menkul	G.Menkul	
LGD	0.05	0.29	0.38	0.42	0.40

Örnek 1:

XYZ Bankasındaki toplam riski 450.000 TL olan bir firmanın cirosu 12.500.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AA, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 80.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ikamet ettiği gayrimenkul ipotek edilmiştir. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir.

AA ratingli firma için $PD = 0.01$

Bu kredi için $LGD = 0.10^{10}$

AA rating firma için $EAD = 80.000 \times (1 + 0.03) = 82.400$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Sermaye Uzlaşısı gereğine göre bu firma "**Perakende KOBİ**" olarak nitelendirilmektedir.

Tablo 2.15. Basel I ve Basel II Yöntemine Göre Gerekli Sermaye Miktarı

	Basel II IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL)	822	3.200

Birinci örnekte yer alan firmanın diğer tüm bilgilerinin aynı olduğu varsayılarak, tüm rating sınıfları bazında ayrılması gereken sermaye tutarı, aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır.

Tablo 2.16. Rating Notuna Göre Hesaplanan Sermaye Miktarları

RATİNG	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
Ayrılması Gereken Sermaye—IRB	48	822	1.918	2.949	3.765	4.530	5.712	7.377	9.691

Örnek 2:

XYZ Bankasındaki toplam riski 3.500.000 TL olan bir firmanın cirosu 16.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AA, firmanın

¹⁰ IRB örneğinde, kredi için kullanılan LGD parametreleri, firmanın derecelendirme notu ve teminat yapısı dikkate alınarak hesaplanmıştır. Teminatlardan yapılan tahsilatlar, teminat için temin edilen LGD aracılığıyla hesaplanırken, firmadan yapılan tahsilatlar, firmanın ratingine karşı gelen LGD parametresi kullanılarak hesaplanmış ve kredi için tek bir LGD oranına ulaşılmıştır.

kullandığı kredi tutarı ise 80.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ikamet ettiği gayrimenkul ipotek edilmiştir. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir.

AA ratingli firma için $PD = 0.01$

Bu kredi için $LGD = 0.10$

AA rating firma için $EAD = 80.000 \times (1 + 0.03) = 82.400$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun üzerindedir. Basel II Sermaye Uzlaşısı gereğine göre bu firma "**Kurumsal KOBİ**" olarak nitelendirilmektedir.

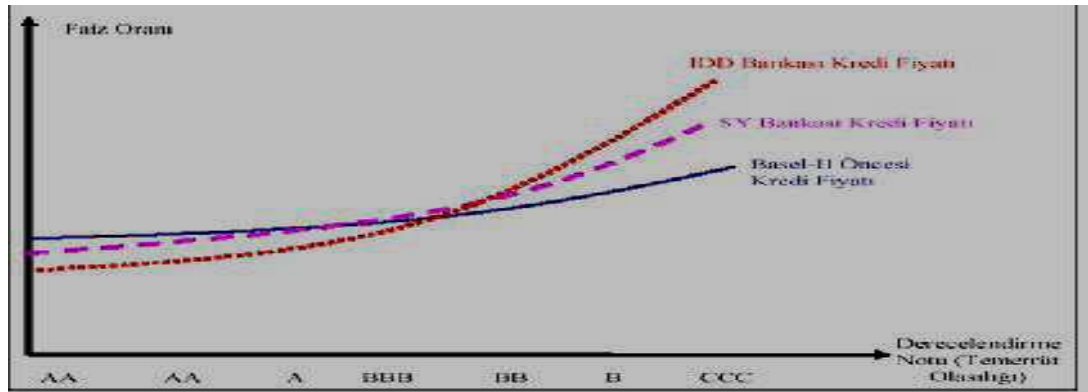
Tablo 2.17. Basel I ve Basel II Yöntemine Göre Gerekli Sermaye Miktarı

	Basel II IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL)	877	3.200

Standart yaklaşım yönteminde derecelendirme firmanın, içsel derecelendirme yaklaşım yönteminde ise bankaların kendilerinin yapacakları değerlendirmelerde başka bir ifade ile, verecekleri kredi notunun tespitinde firmalara ilişkin hem nicel (bilanço, gelir tablosu ve finansal rasyolar) hem de niteliksel bilgiler (firma yönetimin tecrübesi, kalitesi, firma gelişim süreci, sektör içindeki konumu, iş kolundaki faaliyetler vs..) değerlendirecektir.

Grafik 2.2'de Basel II sonrası ortaya çıkan fiyatlama farklılıkları görülebilmektedir. Buradan da görüleceği gibi, kredi notu düştükçe kredi maliyetleri artmakta, özellikle içsel derecelendirme yaklaşımında bu farkın daha da yüksek olduğu gözlenmektedir. Grafikte Basel I uygulamasındaki geleneksel kredi fiyatlamasına göre, Basel II'de her iki yaklaşımda da aradaki kredi maliyeti farkının bir şekilde yüksek olduğu da dikkat çekmektedir.

Şekil 2.5. Basel I ve Basel II de Kredi Fiyatlama Rating Notun Etkisi

Kaynak: Ayhan YÜKSEL(2005); Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri, BDDK Araştırması, Raporlar 4, s.28

Burada çıkan sonuç, kredibilitesi düşük olan firma için bankanın daha fazla sermaye ayırma zorunluluğu, bankanın sermaye yapısı güçlü ve kredi notu yüksek firmalarla çalışmasını tercih etmelerine neden olacaktır (Aras, 2005 s.25). Bu durum Basel II'ye geçiş süreci çerçevesinde KOBİ'lerin hazırlıkları yapmalarını gerekli kılmaktadır. Basel II süreci KOBİ'ler için zorlayıcı olmakla birlikte, aynı zamanda, bu firmaları güçlendirecek özendirici düzenlemeler de beraberinde getirmektedir. Ancak burada gerçek anlamda işletme olmayanların bu sistemin içinde olmayacağı sistemden elimine edileceği de gözden kaçırılmamalıdır.

2.9. Basel II Standartların KOBİ'lerin Muhasebe Ve Finansal Raporlama Sistemi Üzerindeki Etkisi

Basel II standartların işletmelerin finansal raporlama ve muhasebe sistemi üzerinde önemli derecede etki yapacağı kesindir. Fakat bu etkinin ne şekilde ve hangi alanda yoğunluk kazanacağını açıklamaya çalışalım:

2.9.1. Finansal Raporlama Açısından Değerlendirme

Basel II ilkelerinin, işletmelerin finansal raporlama sürecini önemli ölçüde etkileyeceği beklenmektedir. Bu noktada finansal raporlama sürecinin şeffaflığı, bağımsız denetim, iç kontrol sistemi, iç denetim ve risk yönetimi KOBİ'ler için daha da önemli hale gelecektir.

- **Finansal Raporlama Sürecinde Şeffaflık:** Yatırımcılar ve kredi verenler karar alma sürecinde işletmenin mali tablolarını kullanırlar. Mali tablolarda açıklanan bilgilerin işletmenin gerçek durumunu yansıtması gerekir. Başka bir ifadeyle, mali tablolar ve finansal raporlama süreci şeffaf olmalıdır. Ancak, Türkiye'de genel muhasebe standartları setinin olmaması, farklı kurumlar için değişik mali tablolar hazırlanması, muhasebe kayıtlarının yasal zorunluluk ve vergi kaygısı ile tutulması finansal raporlama sürecinin şeffaflığını olumsuz yönde etkilemektedir (Çakır, 2006,s.32).

Basel II ilkeleri ile mali tabloların ve finansal raporlama sürecinin derecelendirme şirketleri tarafından incelenmesi istenmektedir. Basel II ilkelerine göre bankalar ve KOBİ'ler arasında finansal raporlama sürecinde kurulacak işbirliği şeffaflığın sağlanması için temel şarttır. Bu bağlamda KOBİ'lerin finansal ve finansal olmayan tüm bilgileri bankalara ve ilgili derecelendirme şirketlerine zamanında, yeterli, şeffaf

ve güvenilir bir şekilde sunmaları gerekir. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu (TTK) taslağında yer alan düzenlemelerde her şirketin bir web sitesinin olması zorunluluğu şeffaflığa katkı sağlayabilir. Ayrıca anonim şirketlerde denetleme kurulunun meslek mensubu üyelerinden (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir) oluşma zorunluluğu, mali tabloların şeffaflığını arttırabilir.

- **Bağımsız Denetim:** Türkiye’de bağımsız denetime ilişkin düzenlemeler SPK tarafından yapılmaktadır. Bağımsız denetim kamuya açıklanan mali tabloların güvenilirliğini artırır. Mali tablolarda şeffaflık ve güvenilirlik için KOBİ’lerin de bağımsız denetime tabi olmaları yerinde olacaktır. Dolayısıyla, bağımsız denetim kapsamının genişletilmesi bu konuda fayda sağlayacaktır. Çünkü bağımsız denetim mali tabloların güvenilirliğini ve derecelendirme notunu olumlu yönde etkileyebilir.

- **İç Kontrol Sistemi ve İç Denetim:** Son dönemde işletmeler için iç kontrol sistemi ve iç denetim zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü iç kontrol sistemi ve iç denetimin amacı; faaliyetlerin verimliliğini sağlamak, işletme varlıklarını korumak, yönetim politikalarına bağlılığı özendirmek ve tüm işletme faaliyetlerinin yasa, yönetmelik ve düzenlemeler ile işletme amaçlarına uygun yürütülmesini sağlamaktır¹¹. Bugün sadece banka ve aracı kurumlar için zorunlu olan iç denetim, Basel II ilkeleri ile birlikte aranan bir özellik haline gelecektir. Bu nedenle işletmeler iç kontrol sistemi ve iç denetim birimi oluşturmaya yönelik çalışma yapmalıdırlar.

- **Risk Yönetimi:** Ekonomide yaşanan hızlı gelişmeler nedeniyle işletmelerin rekabet üstünlüklerini koruyabilmeleri için etkili stratejiler oluşturmaları gerekir. Bu stratejilerin başında risk yönetimi ve risk odaklı denetim gelmektedir (Kishali ve Pehlivan, 2006,s.76). Son yıllarda yaşanan muhasebe ve finansal raporlama skandalları şirket risk yönetim bölümünün önemini arttırmıştır (Beasley, 2002, s.522). Ancak, her işletmenin maruz kalacağı riskler; işletmelerin sahip olduğu farklı özellikler nedeni ile çeşitlilik gösterebilir. Bu nedenle işletmelerin kendilerine özgü bir risk modeli oluşturmaları gerekir. Bu risk modeli statik bir risk modeli olabileceği gibi, son zamanlarda ortaya çıkan dinamik risk modeli de olabilir. Yapılan araştırmalara göre uygun bir risk yönetim sistemine sahip işletmelerin olası risklerden diğer işletmelere göre karlı çıktıkları ve olumsuz koşulları işletme lehine çevirmeyi başardıkları görülmektedir (O’donnell, 2005,s.177-195). Basel II ilkelerine göre de, uygun bir risk yönetim sistemine sahip KOBİ’lerin derecelendirme notu

¹¹ <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/suleyman/007/> (Erişim;12,04,2009)

daha yüksek olacaktır.

2.9.2. Muhasebe Yapısı Açısından Değerlendirme

Basel II ilkelerinin işletmelerin muhasebe yapılarına etkileri muhasebe uygulamalarında vergi yasalarının etkilerinin ortadan kaldırılması, kurumsal yönetim uygulamalarının hayata geçirilmesi konusunda ortaya çıkabilir. Ayrıca, Basel II ilkelerinin işletme politikalarında önemli değişimlere yol açacağı beklenebilir.

Muhasebe Standartları: Türkiye’de finansal raporlama sürecinde kullanılacak ortak ve geçerli bir standart bulunmamakta, uygulama ağırlıklı olarak vergi mevzuatı çerçevesinde şekillenmektedir. Bu nedenle, mali tablolar vergi üzerine odaklanmakta, gerçeği yansıtmaktan uzaklaşmaktadır. Basel II ilkelerinin öngördüğü mali tabloların şeffaflığı ve güvenilirliği için muhasebe standartlarının hayata geçirilmesi önem taşır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) ilgili standartları yayınlamaktadır. TTK taslağında Türkiye Muhasebe Standartları’na atıf yapılması nedeniyle, bu standartların önümüzdeki yıllarda muhasebe uygulamalarında kullanılması beklenmektedir. Böylece, yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıyla (UFRS) paralellik gösteren Türkiye Muhasebe Standartları’nın tüm işletmeler için kullanılması zorunlu hale gelecektir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı çerçevesinde ve ayrıca TTK tasarısının yasalaşması durumunda KOBİ’lerin muhasebe ve finansal raporlama sistemleri önemli değişikliklere uğrayacaktır. Muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin işleyişinde, Uluslar arası Muhasebe Standartları-UMS (yeni adıyla Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları-UFRS) kullanılacak ve sistemin ürünü olan mali tablolar da bu standartlar doğrultusunda hazırlanacaktır. Bugüne kadar 41 adet UMS ve 7 adet UFRS yayınlanmış olup halen 31 adet UMS ve 6 adet UFRS olmak üzere 37 standart yürürlükte* . UMS/UFRS’ler 1 Ocak 2005 tarihinde 91 ülke ile birlikte Türkiye’de de belirli işletmeler (hisse senetleri borsada işlem gören şirketler, yatırım ortaklıkları, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile bu işletmelerin bağlı ortaklığı ve iştiraki konumunda olan ve konsolidasyon kapsamı dışında tutulmuş olanlar) için yürürlüğe girmiş ve halen uygulanmaktadır. Bu standartların KOBİ’ler tarafından da uygulanacak olması, onlara, büyük ve halka açık işletmeler gibi uluslar arası muhasebe sisteminde yer alma imkanı sağlayacaktır. UMS/UFRS’lerin

* http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=69 (erişim 20.09.08)

KOBİ'ler tarafından uygulanmasının kolaylaştırılabilmesi için önemli ve gerekli olan hazırlık çalışmalarının (nitelikli insan kaynağı ve bilgi teknolojisi yatırımı, eğitim gibi) zaman kaybetmeden yapılması gereklidir¹².

Kurumsal Yönetim (Corporate Governance): Kurumsal yönetimin temel ilkeleri arasında yer alan kavramlar Basel II ilkeleri çerçevesinde öngörülen yaklaşımlarla örtüşmektedir. Kurumsal yönetim ilkeleri olan *eşitlik*; tüm faaliyetlerde pay ve menfaat sahiplerine eşit davranılması, *şeffaflık*; ticari sır dışında Şirket ile ilgili finansal ve niteliksel bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz ve tutarlı şekilde ilgili mercilere ve kamuoyuna duyurulması, *hesap verilebilirlik*; yönetimin pay sahiplerine/hissedarlara hesap verme zorunluluğu, *sorumluluk*; şirket yönetiminin tüm faaliyetinin mevzuata, ana sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesidir¹³.

Basel II ilkelelerine uyum konusunda KOBİ'lerin yapmaları gereken çalışmaların başında kurumsal yönetim yer almalıdır (Yüksel, s.37). Ekonomik verimliliği arttırmanın anahtar unsurlardan birisi olan kurumsal yönetim, şirketin iyi yönetilmesini, yönetim kurulu, hissedarlar ve doğrudan çıkar sahibi diğer kesimler arasındaki ilişkiyi açıklar. Kurumsal yönetim aynı zamanda şirketin hedeflerini, bu hedeflere ulaşmanın ve performans denetiminin araçlarını belirlemektedir (OECD, 1999, s.11). Şirkette etkili bir kurumsal yönetim anlayışının oluşturulması, güçlü bir kontrol ve gözetimi beraberinde getirecektir. Böyle bir sistemde yönetim kurulu ve şirket yönetimi hissedarları koruyucu ve değerini artıcı olarak görev yapar. Türkiye'de kurumsal yönetim ilkeleri SPK tarafından yayınlanmış olup bu ilkelere işletmeler etkin bir kurumsal yönetim anlayışı oluşturabilirler (SPK, 2005, s:47). Kurumsal yönetim ilkelerinin yaşama geçirilmesinde aşağıdaki adımlar izlenebilir(TBB, 2005, s:55):

➤ **Etkin Kurumsal Yönetim Çerçevesinin Oluşturulmalıdır:**

Kurumsal yönetim çerçevesi, şeffaf ve etkin piyasaları teşvik etmeli, kanunlara uygun olmalı ve farklı denetim, düzenleme ve yürütme erkleri arasında sorumluluk dağılımını açıkça yapmalıdır.

➤ **Hissedarların Hakları ve Temel Sahiplik İşlevleri Belirlenmelidir:**

Kurumsal yönetim çerçevesi, hissedarlık haklarını korumalı ve bu hakların

¹² <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf> (erişim;10.04.2009)

¹³ <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/suleyman/007//erişim> 12.04.2009)

kullanılabilmesini kolaylaştırmalıdır.

➤ **Hissedarlar Adil Muamele Görmelidir:** Kurumsal yönetim anlayışı, azınlık ve yabancı hissedarlar da dahil, bütün hissedarlara eşit muamele yapılmasını güvence altına almalıdır. Bütün hissedarlar haklarının ihlali halinde yeterli bir telafi ya da tazminat elde etme olanağına sahip olmalıdır.

➤ **Kurumsal Yönetimde Paydaşların Rolü:** Kurumsal yönetim çerçevesi, paydaşların haklarını yasalarda veya ikili anlaşmalarda belirtildiği şekilde tanımalı, servet ve yeni iş alanları yaratmada işletmeler ile menfaat sahipleri arasında etkin işbirliğini ve mali açıdan güçlü işletmelerin ayakta kalmasını teşvik etmelidir.

➤ **Kamuya Duyuru Yapma ve Şeffaflık:** Kurumsal yönetim çerçevesi, işletmenin mali durumu, performansı, mülkiyeti ve idaresi dahil olmak üzere işletme ile ilgili bütün maddi konularda doğru ve zamanında açıklama yapılmasını sağlamalıdır.

➤ **Yönetim Kurulunun Sorumlulukları:** Kurumsal yönetim çerçevesi, işletmenin stratejik rehberliğini, yönetim kurulu tarafından yönetimin etkin denetimini ve yönetim kurulunun işletmeye ve hissedarlara karşı hesap verme yükümlülüğü taşımasını sağlamalıdır (Uyar ve Aygören, 2006,s.60-66).

➤ **İşletme Politikaları:** İşletme politikalarının belirlenmesinde derecelendirme notları belirleyici bir ölçüt olarak kullanılabilir. Çünkü derecelendirme notu karşı işletmenin risk derecesi hakkında bilgi verecektir. Örneğin bir işletme başka bir işletme ile olan ticari ilişkilerini, ilgili işletmenin derecelendirme notuna göre şekillendirebilir. İşletme aynı durum için farklı derecelendirme notuna sahip işletmelere farklı politikalar uygulayabilir. Özellikle satış, satınalma ve tedarik politikalarında farklı seçenekler değerlendirilebilir. Sarınama aşamasında derecelendirme notu iyi olan bir işletme daha uygun şartlarda (daha uygun fiyat ve vade gibi) alım olanağına sahip olacağından, maliyet avantajı sağlayarak rekabet üstünlüğüne sahip olabilir.

Üretim işletmeleri için önemli hususlardan biri tedarikçi kalitesidir. Dolayısıyla, bu işletmeler tedarikçi seçiminde derecelendirme notuna göre karar verebilirler. Aynı şekilde tedarikçi işletme de satış politikasını belirlerken talepte bulunan işletmenin derecelendirme notunu göz önünde bulunduracaktır. İşletmelerin derecelendirme notu iyi olan şirketleri müşteri olarak seçmeleri, tahsil edememe riskini düşüreceğinden satış yapan işletmenin operasyonel riski azalabilir. Basel II ilkeleri ile ilgili olarak KOBİ'ler işletme politikalarını yeniden oluşturmalı, derecelendirme

notu temeline dayalı müşteri sınıflandırması yapılmalı, her bir işletme için ayrı, satış, satınalma, alacak ve yatırım politikası belirlenmelidir (Uyar ve Aygören, 2006,s.60-66).

3. BASEL II' YE GEÇİŞ SÜRECİNDE KOBİ'LER İÇİN SWOT ANALİZ VE KOBİLERİN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Basel II'nin etkilerinin tahlil edilmesi ve mevcut yapıdaki yetersizliklerin bu etkiler doğrultusunda giderilmesine yönelik eylem planlarının oluşturulması, çalışmanın en önemli amaçları arasındadır. Bu nedenle Basel II'ye geçiş sürecinde KOBİ kesiminin eksiklikleri neler olduğu ve bu eksikliklerin giderilmesini teminen sorumlulukları bulunan kesimlerce neler yapılması gerektiği aşağıda belirtilmiştir¹⁴.

3.1. Basel II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'ler İçin Swot Analiz

Bilindiği üzere swot analizi, incelenen değişkenin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dışsal faktörlerin yarattığı fırsat ve tehditlerin değişken açısından yakınsamalarının ortaya konulmasına çalışıldığı bir durum tespitini ifade etmektedir.

KOBİ'ler için Basel II'ye geçiş süreç olarak değerlendirildiğinde, bu konuda bir stratejik planın yapılması zorunluluktur. Bu stratejik planlamada swot analizi yapılması, durum tespiti açısından önemli bir niteliğe sahiptir. Aşağıda Basel II'ye geçiş sürecinde, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler için swot analizi yapılarak, KOBİ'lerin güçlü ve zayıf yanları ile yakalayabilecekleri fırsatlar ve karşılaşılabilecekleri tehdit unsurları maddeler halinde sıralanmaktadır.

3.1.1. Güçlü Yanları

- Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında KOBİ'lerin büyük öneme sahip olması ve bu nedenle KOBİ'lerin desteklenmesinin ulusal bir politika haline gelmesi,
- KOBİ'lerin ölçek büyüklüklerinden dolayı değişime kolay uyum sağlama kabiliyetleri,
- Türkiye'de KOBİ'lerce kullanılan banka kredilerinin pasif içerisindeki payının diğer borçlanma kalemlerine kıyasla düşük kalması nedeniyle, Basel II'de kaynaklanan ilave kredi maliyetlerinin bu işletmelerin finansman giderleri üzerinde önemli bir artış yaratmayacak olması.

3.1.2. Zayıf Yanları

- KOBİ'lerin mali ve yönetsel yapılarındaki yetersizlikler nedeniyle, Basel II'ye uyumda zorlanacak olmaları,
- Türkiye'de yaygın bir biçimde kullanılan bazı teminat türlerinin,

¹⁴ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf.s.55> (erişim 20.12.2008)

Basel II standart yönteminin uygulanması ile birlikte risk azaltıcı etkisinin olmaması,

- KOBİ'lerin Basel II hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları ve gereklerini yerine getirmede geç kalmış olmaları.

3.1.3. Fırsatlar

- Alternatif finansman kaynaklarının Türkiye'de gelişmeye başlaması (örneğin KOBİ borsasının kurulması, risk sermayesi şirketlerin artması vb.),
- Gelişmiş ülkelere kıyasla, Türkiye'de Basel II uygulamalarına daha geç başlanacak olması nedeniyle, karşılaşılan problemler karşısında önlem alma avantajının ortaya çıkması,
- Basel II normlarına kısa sürede uyum sağlayabilen KOBİ'lerin faaliyet gösterdikleri alanda ciddi bir rekabet avantajına sahip olabilmeleri,
- Basel II hesaplamalarının KOBİ'ler lehine avantaj yaratması,
- Türkiye'de faaliyet gösteren çok uluslu bankaların Basel II konusunda ileri derecede kredi risk ölçüm metotları kullanır hale gelmeleri nedeniyle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ulusal bankalarına kıyasla yabancı bankaların KOBİ'ler lehine daha düşük fiyatlama yapabilmelerini sağlayacak olması,
- Basel II ile (risklerini iyi ölçen, sağlam sermaye yapısına sahip bankalar) bankaların kalifikasyonları artacağından dolayı müşteriye verilen hizmet kalitesinin artması ve bu durumun banka müşterisi konumundaki KOBİ'ler lehine avantaj yaratması,
- Türkiye'de gerek bankacılık sektörünün ortalama sermaye yeterlilik rasyosunun asgari sınır olan %8'in üzerinde olması¹⁵, gerekse son dönemde sektörde KOBİ'lere yönelik çok büyük bir kredi pazarlama rekabetinin başlamış olması firmaların riskliliğinden kaynaklanan sermaye yükümlülüğünün tamamen kredi fiyatına yansıtılmaması gibi bir avantajı ortaya çıkarabilecektir (BDDK, 2005, s.62).

¹⁵ Yasal asgari sınırın oldukça üzerinde olan sermaye yeterliliği oranı 2004 yılı sonunda %28.8, 2005 yılı haziran ayı itibarıyla ise % 25.6 oranında gerçekleşmiştir. Basel I kapsamında hesap edilen bu oranların BDDK tarafından yapılan Sayısal Etki Çalışması Raporu'na göre Basel II Standart Yaklaşımın uygulanması ile birlikte ise mevcut SYSR'de % 0.4 artışa yol açacağı belirlenmiştir.

3.1.4. Tehditler

- Türkiye’de kayıt dışılığın küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde yaygın olması,
- Dış derecelendirme faaliyetlerinin KOBİ’ler için bir maliyet unsuru olması,
- Türkiye’de KOBİ’lere yönelik yeterli ve güvenilir istatistiki bilgilerin bulunmaması nedeniyle, KOBİ’leri için alınacak kararların sapmalı sonuçlar doğurabilecek olması,
- KOBİ’lere hizmet ve destek veren kurumlar arasındaki eşgüdüm eksikliğinin ve belirlenen stratejilerinin uygulanmasında proaktif davranılmamasının uyum süreci daha yavaş ve sor hale getirmesi,
- Basel II sürecinde bilişim teknolojisi, veri tabanı, donanım ve bilgisayar yazılımlarına yönelik yatırımlar ile insan kaynağının eğitimine yönelik olarak yapılacak yatırımların KOBİ’ler için önemli bir maliyet unsuru olması.

3.2. Basel II’ye Geçiş Sürecinde Kamu Otoriteleri Tarafından

Yapılması Gerekenler

Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II kriterlerine uyum sağlayabilmeleri amacıyla, ulusal denetim otoritesi ve siyasi otoritelerin almaları gereken aksiyonlar ve düzenleme yapılması gereken aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir¹⁶.

- KOBİ’lerin gelişimi ve yeni konjoktüre (Basel II) uyumlarının sağlanabilmesi amacıyla ekonomik istikrarın sağlanması, enflasyonun aşağı çekilmesi, reel faizlerin makul düzeylere inması, makro ekonomik göstergelerdeki iyileşmenin devam ettirilmesi sağlayacak ekonomik programlar hayata geçirilmelidir.
- KOBİ’ler için Türkiye gerçeklerine uygun, ölçeksel, bölgesel ve sektörel bazda farklılaştırılmış yeni finansman yöntemleri ve araçları geliştirmelidir.
- KOBİ’lerin bankalardan ve yatırımcılardan kaynak temin etmeleri sürecinde, bu şirketleri analiz edecek rating şirketlerinin kurulması sağlanmalıdır.

¹⁶ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf.s.55> (erişim 20.12.2008)

- KOBİ'lerin kendi aralarında ve diğer yatırımcılar ile (yerli-yabancı) olan ilişkilerinin geliştirilmesini (ortaklık veya stratejik yaklaşımlar vs.) sağlayıcı mekanizmalar hayata geçirilmeli ve bu ilişkileri destekleyici düzenlemeler yapılmalıdır.
- KOBİ'lerin varlıklarını korumaları amacıyla yapacakları yatırımlar desteklenmeli, yönetim kaliteleri artırılmalıdır. (Ar-Ge, modern teknoloji, finansal danışmanlık, kaliteli eleman vs.)
- KOBİ'lerin güçlü derecelendirme notunu alabilmeleri için ve konjoktürel kırılganlıkta ayakta kalabilmeleri için sermaye yapılarının güçlendirilmesi zorunlu hale getirilmelidir.¹⁷
- KOBİ'lerin, Basel II'nin etkileri, finansal planlama, finansal yönetim, yatırımlar ve borç yönetimi konusundaki eksiklikleri eğitim yoluyla giderilmelidir.
- Adil ve etkin bir vergi sistemi kurulmalı, kayıt dışılık önlenerek Basel II kapsamında firma şeffaflığı sağlanmalıdır.
- Finansal raporlama sistemlerinin uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi konusunda yapılması öngörülen yasal düzenlemelere hız verilmelidir.
- Bağımsız ve objektif derecelendirme kuruluşların alt yapısı oluşturulmalıdır.
- Doğru ve güvenilir bilgi akışını sağlamak amacıyla kamu otomasyon sistemleri ile bankaların veri tabanı entegre hale getirilmelidir.
- Basel II'ye geçiş sürecinde KOBİ'ler açısında oluşacak ek maliyetleri finanse etmek için çeşitli fon birimleri kurulmalıdır.
- KOBİ'lerin bilgi ve teknoloji çağında rekabet gücü yüksek, ileri teknolojileri kullanan ve kalite bilinci ile mal ve hizmet üreten kuruluşlar haline getirilmeleri gerekmektedir. KOBİ'ler için öngörülen bu yapısal değişimin bir plan ve strateji doğrultusunda adım adım gerçekleştirilmesi için bir yol haritasının varlığı gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye tarafından imzalanan 2003

¹⁷ Bu kapsamda, 19.01.2002 tarihli ve 24645 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2001/3500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, anonim şirketler için 5 Milyar Türk Lirası olarak öngörülen asgari esas sermaye miktarı 50 Milyar Türk Lirasına yükseltilmesi zorunlu kılınmıştır fakat bu düzenlemeye rağmen İTO tarafından 7 Aralık 2005 tarihinde yapılan bir çalışmada 5.329 anonim şirketin sermayesi hala yasal sınıra yükseltmemiş olduğu tespit edilmiştir.

Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi'nin KOBİ'lere yönelik bölümünde "Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program"la uyumlu bir ulusal KOBİ stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanması kararlaştırılmıştır (DPT, 57 sayılı karar).

- Bankaların, özellikle ileri risk ölçüm yöntemlerinin kullanılması durumlarında, bankaların farklı derecelendirme yöntemlerinin yanı sıra farklı risk ölçüm yöntemleri kullanılmaları halinde, bu hususun kredi fiyatını etkileyecek olması nedeniyle, bankaların risk ölçüm yöntemleri ve kredi fiyatlama politikaları hakkında KOBİ'leri bilgilendirmeleri ve bu konuda kamu ve düzenleyici otoriteye yardımcı olmaları gerekmektedir (Bankacılar Dergisi, 2006,s:58).

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısına Geçiş Sürecinde KOBİ'lere Yönelik Olarak Getirilen Öneriler

Bu bölümde, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik olarak getirilen önerilere yer verilmeye çalışılmıştır. Bu öneriler, on ana başlık çerçevesinde toplanarak özetlenmiştir. Bunlar; bilgilendirme, danışmanlık, kurumlar arası koordinasyon, nitelikli insan kaynağı yatırımı, teknolojik yatırım, iç denetim ve risk yönetimi, KOBİ veri envanteri, alternatif finansman kaynakları ve kayıt dışı ekonomidir¹⁸.

Bilgilendirme

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik getirilen önerilerin en başında bilgilendirme gelmektedir. Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yer tutan KOBİ'lerin; Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın açacağı yeni dönemde, öngörülen değişimlerden nasıl etkilenebilecekleri konusunda kapsamlı bir şekilde bilgi sahibi olmaları gerekir. Ancak bu bilgilendirmenin, kimler tarafından, ne zaman, nasıl ve kimlere yönelik olarak verileceği cevap bulması gereken önemli sorulardır.

¹⁸ <http://www.alomaliye.com/baseliikobi.htm>,(erişim 14.04.2009)

Bilgilendirme Kimler tarafından yapılmalı?: Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve KOBİ'lere yönelik muhtemel etkileri konusunda etkin ve verimli bir bilgilendirme yapılabilmesi için, öncelikle, bir kurum başkanlığında geniş katılımlı bir ekibin belirlenmesi gerekir. Bilgilendirmenin ülke çapında ve belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülür ise böyle bir ekibin oluşturulması kaçınılmazdır. Böyle bir ekip, banka temsilcileri, düzenleyici ve denetleyici kurum temsilcileri, oda temsilcileri, birlik temsilcileri ve akademisyenlerden oluşabilir. Bilgilendirmede bir standardın oluşturulması ve faaliyetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin kontrol edilip değerlendirilmesi açısından, ilgili kesimlerce bilinen bir ekibin varlığı çok önemlidir. Hali hazırda bilgilendirme faaliyetinde bulunan birçok kesim vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: TOBB, BDDK, Türkiye Bankalar Birliği (TBB), KOSGEB, Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM), bankalar ve odalardır.

TOBB, BDDK ve TBB'nin ortak katkı ve katılımlarıyla TOBB'a bağlı odalar ve üyelerini bilgilendirme toplantıları yapılmaktadır. İlk etapta 19 ili kapsayan ve ilerleyen dönemlerde kapsamının genişletilmesi planlanan, bu toplantılarla tüm reel sektör temsilcilerinin bilgilendirilmesi amaç edinilmektedir. Ayrıca bu toplantılarda ilgili kesimlere ulaştırılmak üzere "Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri" konulu bir kitapçık da hazırlanmıştır. Bilgilendirmenin önemi ve gerekliliğini ciddiye alan ve Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na KOBİ'lerden daha hazırlıklı olan bazı büyük bankalar da çeşitli illerde bilgilendirme toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantılar sayesinde binlerce KOBİ Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na KOBİ'lerden daha hazırlıklı olan bazı büyük bankalar da çeşitli illerde bilgilendirme toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantılar sayesinde binlerce KOBİ Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve kendilerine yönelik muhtemel etkileri konusunda bilgi sahibi olmuş ve olmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği Komisyonu ve TOBB tarafından finanse edilen ABİGEM de, Gaziantep, İzmir ve Kocaeli bölgelerinde kurulmuş merkezleri vasıtasıyla bilgilendirme toplantıları düzenlemektedir¹⁹.

Bilgilendirme ne zaman yapılmalı?: BDDK'nın Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile ilgili olarak hazırladığı yol haritası dikkate alınarak bilgilendirme

¹⁹ http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE43-62AFE/7992/basel2_eliferdem.pdf (erişim:11.04.2009)

faaliyetleri açısından bir zaman planlamasının geç kalınmadan yapılması gerekir. Türkiye'nin kalkınma sürecinin kilit yapı taşları olan KOBİ'lerin, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile ortaya çıkacak değişimin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu bilincine, zaman kaybetmeden varmaları gerekir. Aksi halde gelecekte gitgide büyüyen sorunlarla baş etmek zorunda kalacaklardır.

Bilgilendirme nasıl yapılmalı?: Bilgilendirme faaliyetlerinde hedef kitlenin doğru tespit edilmesi faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği açısından son derece önemlidir. KOBİ'lerin daha önceden de yaşamış oldukları tecrübelerden yola çıkarak bilgilendirme faaliyetlerinin daha çok orta ölçekli işletmeleri hedef alması gerektiği üzerinde durarak, esnaf ve sanatkarların bu hedef kitle içinde olmasının biraz lüks olacağı düşünülmektedir. Esnaf ve sanatkarların kredi anlayışındaki farklılık konuyu algılamakta güçlük çekmelerine neden olmaktadır.

Türkiye'de esnaf ve sanatkarlar bankalardan çok fazla kredi talebinde bulunmamaktadırlar. Kredi talebinde bulunsalar bile çoğu zaman red cevabı almaktadırlar. Esnaf ve sanatkarlar daha çok "Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri"nden, kendi özkaynaklarından veya tanıdıkları diğer esnaf ve sanatkarlardan faydalanmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı esnaf ve sanatkarların bilgilendirilmesi açısından, ilgili toplantılara oda, birlik ve federasyon başkanlarının katılımı sağlanabilir.

Bilgilendirme faaliyetlerinde hedef kitleye doğrudan doğruya ulaşılması zor ve çok verimli olmayabilir. Bu nedenle bilgilendirmeye sektör kuruluşlarının alt birimlerinden (oda temsilcileri gibi) başlanıp, daha sonra detaylı çalışmalarla bu birimlerin kendi portföylerinde bulunan KOBİ'ler bazında devam edilebilir. Ancak her şeyden de önemlisi KOBİ'lerin kendileri ile ilgili gelişmeleri takip etme, bilgilenme ve bilinçlenmeye istekli olmaları gerekir.

Danışmanlık

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik olarak getirilen önerilerin en önemlilerinden biri danışmanlık hizmetidir. Danışmanlık hizmeti kapsamında en önemli ana konu başlıkları aşağıda belirtildiği gibidir.

➤ **Danışmanlık hizmetinin gerekliliği:** Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'ler açısından danışmanlık hizmeti acil ve önemli bir ihtiyaçtır. Ekonomi forumun konusu da olması açısından, başta Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın gerekleri olmak üzere, Türkiye'deki KOBİ'lerin çok büyük bir bölümünün içinde buldukları ölçek (%99'una yakını mikro ölçekli),

yöneticilerinin eğitim durumu, dünyanın hızla tek Pazar (sadece sermaye değil, emek üretim gibi alanlarda da) haline dönüşüyor olmasından dolayı gelecekteki büyüme potansiyellerinin yüksek olması, AB'ne giriş süreci gibi nedenlerden dolayı danışmanlık hizmetinin alınması oldukça önemlidir.

Türkiye'deki KOBİ'lerin çok büyük bir çoğunluğunun mikro ölçekli olması kurumsallaşma sürecinin o kadar da kolay olmayacağını göstermektedir. KOBİ'ler, yapısal özelliklerinden dolayı genellikle hızlı büyürler. Ancak, büyüme sürecinde atlamaları gereken bir eşik vardır ve o eşikte hep zorlanırlar. İşte bu noktada KOBİ'lerin kurumsallaşma ihtiyacı doğar. Kurumsallaşma sürecinde ise danışmanlık hizmete olmazsa olmaz bir hizmettir. Kurumsallaşma tek veya birkaç kişilik yönetimlerden sistem yönetimine geçmek şeklinde çok basit bir şekilde tanımlanabilir. Kurumsallaşma parça parça oluşturulamayacağı için sürece bütünsel bir açıdan gerekir. Aksi takdirde kurumsal anlamda bir yapı yerine birbirleriyle bağlantısız, uyumsuz ve verimsiz bir yapıyla karşılaşılabilir. Türkiye ekonomisinin dinamosu kabul edilen KOBİ'lerin de kurumsallaşma sürecine girerken, muhakkak suretle, bütünsel bir yaklaşımla ve danışmanlık hizmeti olarak girmeleri gerekir.

Türkiye'nin önemli kuruluşlarından biri olan Milli Prodüktivite Merkezi'nin 2005 yılı araştırma projeleri kapsamında "KOBİ'lerde Eğitim ve Danışmanlık İhtiyacının Belirlenmesi" konulu bir projesi vardır. Henüz sonuçları açıklanmamış olan bu projenin, sonuçları açıklandığında, KOBİ'lerin danışmanlık hizmeti ihtiyaçlarına farklı açılardan bakma imkanı sağlayabileceği ve bu konuda yapılması gerekenlerin tespitine önemli bir ışık tutabileceği söylenebilir²⁰.

➤ **Danışmanlık hizmetinin alınacağı kişi veya kurumların nitelikleri:**

KOBİ'lere danışmanlık hizmetinde bulunacak kişi veya kurumların hangi niteliklere sahip oldukları, bu niteliklerinin yeterli olup olmadığı ve sorun olarak görülen noktalarda getirilebilecek çözüm önerileri konusu ekonomi forumunda oldukça fazla tartışılmıştır.

1980'li yıllarda Türkiye'nin dışa açıldığı bir süreçte; yabancı sermayenin de yönünü Türkiye'ye doğrultmaya başlamasıyla, danışmanlık sistemine ihtiyaç duyulmuş ve sektör yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Son dönemde danışmanlık hizmetleri oldukça geniş bir yelpazede (bir organizasyonu ilgilendiren bütün disiplin ve iş konularında) gerçekleştirilebilmektedir. Ancak bu hizmeti verenlerin sahip

²⁰ <http://www.tmud.org.tr/download/BaselIIIKriterleri.ppt>, (erişim:10.04.2009)

oldukları niteliklerin yeterliliği tartışılabilir. Türkiye’de uluslar arası platformda danışman firma sayısı çok az sayıda olup, büyük çoğunluğu kurumsallaşmamış 1600’e yakın danışmalık firması faaliyet göstermektedir. Danışman firma sayısının çokluğundan da anlaşılacağı üzere; Türkiye’de elinde metodolojisi ve teknolojisi olan birçok işletme, çoğu danışmanlık hizmetini verebileceği iddiasıyla piyasada yer edinmeye çalışmaktadır. Bu durum da sektör açısından son derece yanlış ve sakıncalıdır. Metodoloji ve teknoloji sahibi olmak bu iş için yeterli değildir. Danışman olabilmek için gerekli olan birçok vasıf var iken, bunlar arasından tecrübe sahibi olmak göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Kişilerin belirli bir alanda tecrübe sahibi olmadan, 20’li 30’lu yaşlarda kendilerini danışman olarak görüp tanıtılmaları, tartışılması ve sorgulanması gereken önemli bir meseledir. Danışmanlık hizmeti verecek kişi veya kurumun bilgi, deneyim, metodoloji ve teknoloji sahibi olması gerekir. Ayrıca, know-how transfer edebilecek bir yetkinliğe (tecrübe sahibi olmak bu noktada çok önemlidir) sahip olması yanında benchmarking uygulamaları ile ilgili olarak da bir referans kaynağı olmalıdır.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’na geçiş sürecinde, KOBİ’lere bu alanda hizmet vermek isteyen, ancak gerekli vasıfları taşımayan ve sayıları hızla çoğalan kişi ve kurumlar söz konusudur. Bununla ilgili olarak KOBİ’lerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekir. Türkiye’deki KOBİ’lerin danışmanlık hizmeti alma konusunda fazlaca istekli olmadıkları da göz önünde bulundurulur ise, yaşadıkları veya yaşayabilecekleri kötü tecrübeler de onları bu sektörden iyice uzaklaştıracaktır. Yaşanabilecek tüm olumsuzlukların önüne geçme ve sorunların çözülebilmesi açısından, sektör kuruluşlarının vereceği destekle ve kefaletle, gerekli niteliklere sahip olan kişi ve kurumlardan oluşan bir danışmanlık havuzu oluşturulması ve danışmanlıkta akreditasyon sisteminin devreye sokulması söz konusu olabilir.

Danışmanlık havuzunun oluşturulmasında çok dikkatli çalışmalar yapılması gerekir. Aksi takdirde birtakım fırsatçıların elinde kaybolabilecek kaynaklar söz konusu olurken, emek ve zaman da boşa harcanmış olur. Bu durumun da ilk etapta KOBİ’lere, daha sonra bankacılık sistemine ve nihayetinde ülke ekonomisine büyük zararı dokunur. Danışmanlık havuzu oluşturulması konusunda KOSGEB’in kendi bünyesinde başlatmış olduğu bir çalışma vardır. KOSGEB, havuzdan hizmet almalarını sağlamaktadır. KOSGEB veri tabanına kayıtlı olan her KOBİ, havuzdan istediği danışmanı seçebilme özgürlüğüne sahiptir.

Danışmanlıkta akreditasyon sisteminin uygulamaya geçirilmesinde ise Türkiye'deki uluslar arası danışmanlık firmalarından hizmet alınabilir. Danışmanlık havuzuna dahil edilmiş olan danışmanların akredite edilmeleri bu firmalar yardımıyla sağlanabilir. Ancak bu noktada, Uluslar arası Yönetim Danışmanlığı Kuruluşları Konseyi-ICMCI (tüm dünyada yönetim danışmanlığı mesleki standartlarının tespitinden sorumlu en yetkili ve saygın bir kuruluştur) üyesi olan Yönetim Danışmanları Derneği'nin de değerli katkıları söz konusu olabilir. 1991 yılında kurulmuş olan dernek, yönetim danışmanlığının, uluslar arası iş dünyasında kabul gören standartlar ve etik davranış kuralları ile yürütülen bir meslek olarak tanımlanmasını, tanınması, belgelendirilmesi ve iyileştirilmesi konusunda saygın, belirleyici ve güven sağlayıcı olmak amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca KOBİ Danışmanları Derneği (KOBİDA) de bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunabilecek bir kurum olabilir²¹.

➤ **Danışmanlık hizmetinin maliyeti:** KOBİ'lerin alacağı danışmanlık hizmetinin maliyetinin hangi kesim tarafından karşılanacağı da tartışılması ve çözüm bulunması gereken bir konudur. KOBİ'lerin bir kısmı Danışmanlık hizmetlerinin ücretsiz, sübvansiyonlu veya teşvikli olarak verilebilmesi gerektiği yönünde görüş belirtir iken KOBİ'lerin bir kısmı ise ücretsiz danışmanlık verilemeyeceğini, verilse bile, hiçbir kurumun para ödemediği bir hizmet neticesinde doğan tavsiyeleri uygulamayacağı yönünde görüş belirtmiştir.

KOBİ'lere ücretsiz danışmanlık hizmeti verilecekse, bu durumun kötüye kullanılmaması için birtakım kriterlerin (işletmelerin mali durumlarının yanında kişisel mali durumlarının da incelenmesi gibi) olması ve gerçekten ihtiyacı olanların iyi tespit edilmesi gerekir. Çünkü çoğu KOBİ sahibi mali durumları çok iyi olmasına rağmen (görünen odur ki birçoğu oldukça lüks araçlara ve konutlara sahiptir) iş, işletmeleri için danışmanlık hizmeti almaya gelince bunun ücretsiz olmasını talep etmektedirler. Fonların doğru yerlerde kullanılabilmesi için kriterlerin dikkatlice belirlenip değerlendirilmesi gerekir.

AB'ne giriş sürecinde işletmelerin AB fonlarından projelerle destek sağlayabilmeleri için, iyi bir proje hazırlayıp AB'nin ilgili kurumlarına sunmaları gerekir. Eğer ki sundukları projeler desteklenir ise proje bütçelerinden ayrılacak

²¹ http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=2807&Itemid=846 (erişim 02.04.2009)

belirli bir %ile danışmalık ücreti karşılanabilir. Ancak projelerin kabul edilebilmeleri için yetkin kişilerin danışmanlığından faydalanılması gerekir. Sonuç olumlu olur ise hem KOBİ'lerin hem de danışmanlık firmalarının yüzü gülmüş olur.

Danışmalık sisteminin kurumsallaşması: Danışmalık sektörünün disipline edilmesi açısından sektörün kurumsallaşması çok önemlidir. Türkiye'de irili ufaklı çok sayıda danışmanlık firmasının var olduğu da hesaba katılır ise birçok meslekte (muhabeciler, mimarlar, mühendisler ve avukatlar gibi) olduğu gibi danışmanlık mesleğinde de bir üst birlik çatısı altında danışmanlık firmaları örgütlenebilir. Böylece danışmalık hizmetinin etik boyutu, maliyet boyutu ve KOBİ'lere ulaşma boyutu netleşebilir. KOBİ'lere ulaşma boyutunda ortaya çıkabilecek sorunların önceden tespiti açısından bir organize sanayi bölgesinin pilot bölge olarak seçilmesi ve uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi mümkün olabilir. Ancak yapılması gerekenlerin en kısa zamanda, sistematik bir şekilde ve kurullar arası koordinasyon sağlanarak gerçekleştirilmesi gerekir. Türkiye'de, zaman zaman, birtakım kuruluşların aynı konularda çalışma yapıyor olmalarına rağmen birbirlerinden haberdar olmadıkları ve sinerji yaratmadıkları görülmektedir. Danışmanlık sisteminin kurumsallaşması yönünde yapılacak çalışmalarla ilgili olarak bu durumun önüne geçilir ise çalışmalar daha verimli olarak yürütülebilecektir.

Kurumlararası Koordinasyon

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na uyum amacıyla içinde bulunduğumuz şu dönemde birçok kesim tarafından hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalar Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na verilen büyük önemin göstergesidir. Ancak aynı konuyla ilgili olarak çalışan bu kesimler arasında tam bir koordinasyonun varlığından söz edilemez. Yapılan bu çalışmaların etkinliğinin ve verimliliğinin arttırılabilmesi için kurumlararası koordinasyona gidilmesi kesin suretle ihtiyaç vardır.

Kamu ve düzenleyici otoriteler tarafından yapılan çalışmalarda belirli bir oranda gerçekleştirilen koordinasyondan söz edilebilir. Özellikle, TBB bünyesinde BDDK ve banka yetkililerinin katılımıyla oluşturulmuş olan "Basel II Yönlendirme Komitesi" ile BDDK bünyesinde; Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), SPK ve TBB yetkililerinin katılımıyla oluşturulmuş olan "Basel II Koordinasyon Komitesi" bunun en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Basel II Koordinasyon Komitesi'nin oluşturulmasındaki amaç, Basel II Sermaye Yeterliliği

Uzlaşısı konusunda eşgüdümün sağlanması ve istişare nitelikte kararların alınmasıdır. Ancak verilen bu örnekler, kamu ve düzenleyici otoriteler ile bankalar arasında gerçekleştirilmiş olan koordinasyonun iyi bir göstergesidir. Bu koordinasyonun sektör kuruluşları ve reel sektörü de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve iyileştirilmesi gerekir. Özellikle Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na reel sektörün uyum sağlaması yönünde yapılacak çalışmalar için bir kurum (TOBB, KOSGEB gibi) başkanlığında böyle bir koordinasyona gidilmesi gerekir. Aynı konuda çalışmakta olup birbirlerinden haberdar olmayan çok sayıda kurumun belirli bir birimin başkanlığında ve gözetiminde bu faaliyetleri sürdürmesi onlara amaca daha çok yaklaştıracaktır.

Öncelikle, kamu ve düzenleyici otoritelerin sistemin genel çerçevesini belirleyip, yapılması gereken yasal düzenlemeler var ise bunları bir an önce yapmaları ve sonrasında da sektör kuruluşları ile bir araya gelinerek konuya onlar açısından bakılıp talep ve beklentilerinin neler olduğunun ortaya konması gerekir. Daha sonra da reel sektörün çok önemli bir kesimini oluşturan ve düzenlemelerden en çok etkileneceği beklenen kesim olan KOBİ'lerin talep ve beklentilerinin ortaya konması gerekir. Tüm bu çalışmalardan ortaya çıkan neticeler sonrasında da bir takım stratejilerin belirlenmesi ve uygulamaya konması da gerekir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na KOBİ'lerin uyumu çerçevesinde yapılan çalışmaların sadece Ankara ve İstanbul merkezli olarak yönlendirilmesi ve yürütülmesi mümkün değildir. Bir takım çalışmaların KOBİ'lere ulaşması açısından taşra teşkilatlarının oluşturularak, kurumlararası işbirliği platformunun genişletilmesi gerekir.

Nitelikli İnsan Kaynağı Yatırımı

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lerin karşılaşılabileceği birtakım zorlukların aşılabilmesinde nitelikli (belirli eğitim alt yapısı ve tecrübeye sahip) insan kaynağına yatırım yapılması oldukça önemli bir gerekliliktir²².

KOBİ'lerin kurumsallaşma ve bunun paralelinde risk yönetim kültürünün bünyelerine yerleştirilmesine yönelik faaliyetleri uzmanlaşmayı gerekli kılmaktadır. Uzmanlaşma da nitelikli insan kaynağına yatırımı gerekli kılmaktadır. Son dönemde

²² <http://www.isletme.hacettepe.edu.tr/yedektum/rating/old/pdf/halkbank.pdf> (erişim 09.04.2009)

özellikle muhasebe ve finans alanlarıyla ilgili olarak yaşanan sorunlar (kredilendirme sürecinde finansal kuruluşlara; doğru, açık ve anlaşılır olan bilginin, zamanında, sağlıklı ve yeterli bir şekilde verilememesi, KOBİ yöneticilerinin teknik kökenli olmasından dolayı muhasebe ve finansman konusunda bilgilerinin yetersiz olması gibi) göz önünde bulundurulur ise, bu alanlarla ilgili istihdam açısından bu yatırımın gerekliliği daha çok ön plana çıkmaktadır. Çok önemli bir üretim faktörü olan nitelikli insan kaynağına yatırım, eğer imkan var ise, ilgili kişilerin seçilip KOBİ'lerde istihdam edilmesi yoluyla veya mevcut çalışanlar arasında istenilen niteliklere kazanmaya uygun olanların yetiştirilmesi yoluyla olabilir. KOBİ'lerin kendi ölçeklerine ve yapılarına uygun olan durumu tercih etmeleri gerekir.

KOBİ'ler, nitelikli insan kaynağı yatırımının, sadece Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na uyum sağlama konusunda değil genel anlamda başarı ve gelişimin önemli anahtarlarından biri olduğu konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu da düzenlenecek olan bilgilendirme toplantıları çerçevesinde KOBİ'lere açıklanmalı ve ciddi uyarılar ve teşviklerde de bulunulmalıdır.

Teknolojik Yatırım

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik olarak getirilen önerilerden biri olan teknolojik yatırım, gerekliliği ve maliyet boyutuyla önemli bir unsur olarak göze çarpmaktadır.

➤ **Teknolojik yatırım gerekliliği:** Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş ve uyum sürecinde KOBİ'ler tarafından birtakım yatırımların yapılması gerekmektedir. Özellikle teknolojik alt yapı yatırımlarının yapılması veya bu şekilde başlanmış yatırımlar var ise bunların en kısa sürede tamamlanması gerekmektedir. Bununla da kalınmayıp gelişmiş ülke standartların yakalama yönünde gayretler sarf edilmeli ve teknolojideki gelişmeler yakından izlenmelidir. KOBİ'lerin bu yönde sağlam motivasyona sahip olmaları oldukça önemlidir. Özellikle; kurumsallaşma, derecelendirme, güvenilir muhasebe ve finansal raporlama sistemi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimine yönelik faaliyetler muhakkak surette teknolojik alt yapının varlığını gerekli kılmaktadır.

➤ **Teknolojik yatırımın maliyeti:** Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş ve uyum sürecinde KOBİ'ler tarafından yapılması gerekli olan teknolojik alt yapı yatırımlarının belirli bir maliyeti vardır ve bu maliyet KOBİ'lerin karşısına aşılması zor ve önemli bir sorun olarak çıkmaktadır. Bu noktada

KOBİ'lerin önünü açıcı bazı uygulamalara, düzenlemelere ve desteğe ihtiyaçları vardır. Bu yatırımlar için gerekli olan desteğin ve kaynakların bulunabilmesi noktasında bir takım öneriler getirilmiştir. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir.

– **Bankaların desteği:** Bankalar belirli koşullar altında kendi müşterilerine bir takım paket programları (çek programı, nakit yönetim programı gib) ve ekipmanları ücretsiz olarak veya çok cüzi bir ücretle tahsis edebilir. Böylece hem müşterilerine destek olmuş olurlar hem de rekabetçi bir piyasada rakiplerine göre bir adım daha önde olurlar. Türkiye'de bu yönde uygulamalarda bulunan bankalar vardır. Bu bankalardan çeşitli temsilciler; il il dolaşıp KOBİ'lere ulaşarak onların ihtiyaçlarının neler olduğunu yerinde tespit edip, ne tür yazılımlara gereksinim bulunduğu görmektedirler ve bu ihtiyaçların karşılanması yönünde girişimlerde bulunmaktadırlar.

– **Ortak yatırım yapılması:** KOBİ'ler için oldukça pahalı sayılabilecek bu yatırımların oluşturulabilecek bir ortak platformla ortak yatırımlar halinde yapılmasının sağlanması mümkün olabilir. Bunun için yatırımı yapacak olan KOBİ'ler ile ürün veya hizmeti sunacak olan yazılım firmalarının (bunların da birer KOBİ olduğu düşünülür ise) ortak bir platformda buluşturulması gerekir. Ortak platformun oluşturulmasında sektör kuruluşları ve yazılım derneklerinin katkısı olabilir. Ortak platform oluşturulduktan sonra belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturulabilecek bir programa; birçok KOBİ, büyüklüğü ölçüsünde sağlayabileceği farklı oranda maddi katkılarla sahip olabilirler. Bugüne kadar iki taraf arasındaki anlaşmazlıkların çoğunun fiyattan kaynaklandığı göz önünde bulundurulur ise, bu şekilde yapılabilecek bir ortak yatırımdan hem yazılım firmaları hem de KOBİ'ler karlı çıkmış olurlar.

Denetim ve Risk Yönetimi

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik olarak getirilen önerilerden bir diğeri ise, iç denetim ve risk yönetim sistemlerinin gerekliliğidir. İç denetim risk yönetim sistemlerinin gerekliliği ve önemi; özellikle KOBİ'lerde kurumsal yönetim yapısının oluşturulması ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması açısından önemlidir. Hem kurumsal yönetim yapısının oluşturulması hem de kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması açısından birçok

kritik başarı faktörü vardır. Bunlardan iç denetim ve risk yönetimi sadece önemli olan iki tanesidir²³. Özetlemeye çalışırsak,

➤ **İç denetim:** Kurumsal yönetim yapısının oluşturulması ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması açısından iç denetimin rolü ve sorumluluğu çok büyüktür. Bir işletmedeki iç denetim faaliyetinin varlığı o işletmenin iç kontrol sisteminin mevcudiyetinden geçmektedir. İç kontrol sistemi, iş süreçlerinin etkinliği ve verimliliği, mali raporlama sisteminin güvenilirliği, yasa ve düzenlemelere uygunluk konusunda makul düzeyde güvence sağlaması amacıyla işletme yöneticileri tarafından tasarlanır. Daha genel ve basit bir ifadeyle iç kontrol sistemi, bir işletmenin tüm süreçlerinde kontrol noktalarının bulunup bulunmamasıyla ilgilidir. İç denetim ise kontrol sisteminin yerindeliğini, etkinliğini ve varlığını değerlendiren bir faaliyet olup süreçlerle ilgili olarak aşağıdaki sorulara cevap bulmaya çalışır.

- ✓ Gerekli kontrol noktaları var mı?
- ✓ (Eğer var ise) Etkin olarak çalışıyor mu?
- ✓ İyileştirmeye ihtiyaç var mı?

İç denetim faaliyeti kurum içi danışmanlık ve güvence faaliyeti olarak da kabul edilebilir. Çünkü gerekli uygunlukların yerine getirilip getirilmediği değerlendirilirken üst yönetim ve ortaklara güvence verilip ve süreçlerin iyileştirilmesi noktasında da danışmanlık yapılır. Sadece işlerin doğru yapılması değil, doğru işin yapılması hususunda oluşturulan görüş ve öneriler vasıtasıyla işletmelere katma değer de sağlanmaktadır. Yani bir nevi stratejik akıl ortaklığı söz konusudur. Eğer bir işletmenin ölçeği bünyede ayrı bir iç denetim departmanının bulunmasına elverişli ise, bu durum sürekli olarak işletmenin kendi iç danışmanlık imkanını yaratabildiğini de gösterir. Geçmişten bugüne iç denetim faaliyetinin klasik yaklaşımdan modern yaklaşıma geçişi de bu şekilde olmuştur. Geçmişte hata ve birey odaklı, hatayı arayan bireyi cezalandıran bir denetim yaklaşımı hakim iken son dönemde süreç odaklı yönetime katılımı sağlayan ve yol gösteren bir yaklaşım hakimdir. Denetim yaklaşımında ortaya çıkan bu değişikliklerle de iç denetim faaliyeti danışmanlık ve güvence hizmeti veren bir faaliyet haline gelmiştir.

²³ http://paribus.tr.googlepages.com/g_taspinar.doc (erişim ;11.04.2009)

Geçmişte Türkiye’de iç denetimde reaktif bir denetim geleneği söz konusu iken son dönemde proaktif bir denetim geleneği söz konusudur. Hatta şimdilerde iç denetim risk odaklı olarak yapılmaktadır. Ayrıca iç denetim faaliyetlerine yön veren “Uluslar arası İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları” da mevcuttur. Türkiye’de iç denetim uzmanlığı ile ilgili olarak bir unvan sertifikasyonu sistemi de vardır. Uluslar arası anlamda da geçerli olan unvan (CIA-Sertifikalı İç Denetçi, CISA-Sertifikalı Bilgi Sistemleri denetçisi, CCSA-Uluslar arası Kontrol Öz değerlendirme Uzmanı, CFSA-Uluslar arası Mali Hizmetler Denetçisi, CGAP-Uluslar arası Kamu Denetçisi) sertifikalarının kazanılmasına yönelik sınavlar 2000 yılından bu yana Türkiye İç Denetim Enstitüsü tarafından yapılmaktadır.

KOBİ’ler 21.yy.da işletmelerin kurumsallaşması açısından bir gereklilik olan iç denetim faaliyetlerine son döneme kadar hep uzak kalmışlardır. Girişimci yapıya sahip olan KOBİ’ler, patron işletmenin her şeyidir ve kontrolü de denetimi de kendisi yapar anlayışı ile hareket etmişlerdir. Ancak artık işletmelerdeki tüm süreçlerin denetlendiği bu süreçlerle ilgili kontrol sisteminin olduğu yeni bir dönem yaşanmaktadır. İşletmeler hangi ölçekte olursa olsun (ister KOBİ, ister büyük işletme) bu yeni koşullar hepsi için geçerlidir. Aslında son yıllarda dünyada yaşanan şirket skandallarının temelinde de kontrol boşlukları yatmaktadır. KOBİ’ler için son derece önemli olan iç denetim faaliyetinin, başarıyla uygulanabilmesi için iki alternatif mevcuttur. Bunlar;

- İç denetim konusunda uzman kişilerin istihdam edilmesi ya da
- Dış kaynak kullanımıdır.

KOBİ’lerin kendi ölçeklerine uygun olan alternatifini seçmeleri gerekir. Ancak uygulamalar göstermektedir ki, işletme içinde uzman kişilerin istihdam edilmesinde çok verimli sonuçlar alınmamaktadır. Uzman kişiler, istihdamlarından belirli bir süre geçtikten sonra bağımsızlık ve objektivitelerini yitirmeye başlamakta, hiyerarşi problemleri ortaya çıkabilmekte veya kurumsal miyopluk durumuna düşebilmektedirler. Bu nedenlerle dış kaynak kullanımı daha akıllıca bir seçenek olabilir. Ancak her şeyden önce gerek kurumsal yönetim mimarisinin oluşturulması, gerek iç kontrol sisteminin kurulması ve gerekse iç denetim faaliyetlerinin ona göre yapılandırılması için mimarları ve mühendisleri olarak nitelendirilebilecek danışmanlardan yararlanılması gerekir. Hatta onların görüş ve önerileri çerçevesinde, nitelikli insan kaynağı yatırımı veya dış kaynak kullanımı alternatiflerinden biri seçilmelidir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı konusunda düzenlenen bilgilendirme ve eğitim toplantıları sırasında; iç denetimin KOBİ'ler açısından ne denli önemli olduğu konusuna da ayrıca yer verilip, özellikle de derecelendirme notu üzerindeki etkileri açıklanmalıdır. İç denetim konusunda farkındalık yaratma ve bilgilendirme konusunda Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün yardım ve destek talep edilebilir.

➤ **Risk Yönetimi:** Küreselleşme, artan rekabet ve hızlı teknolojik gelişmeler gibi nedenlerle risk kavramı çeşitlenmiş, karmaşıklaşmış ve zor bir hal almıştır. Politik ve ekonomik belirsizlikler küreselleşen ekonomilerde birçok riski (faiz oranı, döviz kuru, fiyatlama gibi) bünyesinde barındırmakta ve bu durum sağlıklı karar alınmasını zorlaştırmaktadır. Risk-kazanç dengesinin düzgün bir şekilde kurulamadığı bu ortamların da kurumlar üzerinde yok edici etkisi (son zamanlarda yaşanan birçok olumsuz örneklerde görüldüğü gibi olabilmektedir. İşletmelerde kurumsal sağlığın ve kurumsal varlığın sürdürülebilirliğinin teminatı olan kurumsal yönetim de kritik başarı faktörlerinden önemli bir tanesi de risk yönetimidir. Kurumsal yönetim uygulamalarının etkinliğinde risk yönetimi uygulamalarının varlığı doğal ve zaruri bir sonuçtur. Risk yönetimi, işletmelerin karşı karşıya oldukları risklerin (iş riski, finansal risk gibi tanımlanmasını, belirlenmesini, ölçülmesini ve bunların sonrasında yönetim tarafından gerekli aksiyonların alınmasını sağlayan sistematik bir süreçtir.

Kurumsal yönetim açısından bu denli önemli olan risk yönetimi, derecelendirme faaliyetleri sırasında da ilgili kurumlar tarafından göz önünde bulundurulacaktır. Tüm bunların bilincinde olması gereken KOBİ'ler faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu etkin bir risk kontrol ve yönetim sistemine sahip olmaları gerekir. Türkiye'de düzenleyici otoritelerin özenle üzerinde durduğu risk odaklı bir finans sektörü yapılanması söz konusu iken KOBİ'leri bu oluşumdan soyutlayamayız. KOBİ'lerin bugüne kadar sağlamış oldukları girişimci başarılar "artı" olarak hanelerine yazılmalı ve o başarıların sürekliliğinin sağlanması için risk yönetim anlayışı ve kültürüne sahip olmaları gerekir. Risk yönetim kültürü ve anlayışının oluşması ve yaygınlaşması kolay değildir ve çok uzun zaman ve çaba gerektirmektedir. İyi bir risk yönetimi bu konuda uzmanlaşmayı ve bunun içinde nitelikli insan kaynağına (özellikle muhasebe ve finans alanlarında) yatırım yapılmasını gerekli kılmaktadır.

KOBİ Veri Envanteri

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere yönelik olarak getirilen önerilerden önemli bir tanesi, KOBİ'lere yönelik olarak bir veri envanterinin en kısa zamanda oluşturulması gerektiğidir. KOBİ'lerin Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın öngördüğü yapılmaya uygun hale getirilebilmesi ve mevcut durumla olması gereken durum arasındaki farkların görülebilmesi açısından bir veri envanterinin muhakkak surette oluşturulması gerekir. Veri envanterinin oluşturulmasıyla ortaya çıkacak olan tablo (birebir ölçekte olamasa bile), daha sonra yapılacak olan çeşitli çalışmalara yol gösterebilecektir. Ayrıca KOBİ'ler açısından gerekli olan bir iyileştirme haritasının hazırlanmasına da yardımcı olacaktır.

Veri envanteri çalışması TOBB, KOSGEB veya TOSYÖV gibi sektör kuruluşları öncülüğünde ve desteğinde, üniversitelerle işbirliği platformu oluşturularak yapılabilir. Araştırmalara pilot bölgeler olarak seçilecek organize sanayi bölgelerinden başlanabilir ve daha sonra araştırma kapsamı genişletilebilir. Her yönüyle değerli kabul edilebilecek böyle bir araştırmayı finanse edecek fonların bulunmasında da fazlaca bir güçlükle karşılaşılması düşünülmemektedir.

KOSGEB'in bu konuyla ilgili olarak 2004 yılında başlatmış olduğu ve hali hazırda devam eden bir çalışması söz konusudur. Anket yöntemi ile KOBİ'lerden veri sağlanmaya çalışılan bu araştırma sayesinde 58.000 civarında KOBİ'ye ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle bir KOBİ veri tabanı oluşturulmuş olup, sonuçları il bazında KOSGEB web sitesinde açıklanmaktadır. Bu araştırma, KOBİ veri envanteri oluşturulması açısından başlangıçta elde bulunan veriler olarak son derece önemlidir. Araştırma kapsamında uygulanan anketin bir takım eksiklikleri olup, tamamlanması gerekmektedir. Anket uygulamasından sağlıklı sonuçlar alınabilmesi için bu eksikliklerin gözden geçirilerek giderilmesi gerekir.

KOBİ veri envanterinin oluşturulması amacıyla başka bir alternatif olarak; TOBB ve KOSGEB'in ortaklaşa yapacakları bir çalışma ile bu anketi yeniden planlayıp (Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na yönelik veri sağlayacak konuların da dahil edilmesiyle) daha sağlıklı bir şekilde uygulamaları sunulabilir. Yapılacak böyle bir araştırmada tüm KOBİ'lere ulaşılmaya çalışılması ve anketin dönem dönem güncellenmesi gerekir. Elde edilen verilerin aynı baza dayandırılarak değerlendirilmesi açısından güncelleme son derece önemlidir.

KOBİ veri envanterinin sağlıklı bir şekilde oluşturulmasında Türkiye'nin önemli bir sorunu ve gerçeği olan kayıtdışılığın da dikkate alınması gerekir. Türkiye'deki KOBİ'lerin % 65'inin kayıtdışı olduğunun söylendiği bir ekonomik ortamda, toplanan veriler KOBİ'lerin sadece küçük bir kısmını ya da kayıt altındaki kısmını temsil edecektir. Gerçek bütünlüğü yakalayabilmek için kayıt dışı olanların, belirlenebilecek uygun bir yolla, araştırma kapsamına dahil edilmesi gereklidir.

Alternatif Finansman Kaynakları

Türkiye'de KOBİ'lerin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları pek çok sorunlar (pazarlama, üretim ve teknoloji, yönetim ve finansman gibi) vardır. Ancak bu sorunlar arasında “finansman sorunu” birinci sırayı almaktadır. Finansman sorunu pek çok nedenden kaynaklanmakla birlikte, KOBİ'lerin kuruluş aşamasında başlamakta ve faaliyetleri süresince çeşitli şekillerde devam etmektedir. Bu durum ekonominin dinamik ve sürükleyici gücü olan KOBİ'leri olumsuz şekilde etkilemektedir. KOBİ'lerin varlıklarını sürdürmeleri ve büyümeleri yolundaki en önemli engel kısıtlı finans imkânlarıdır.

KOBİ'lerin finansman kaynakları kapsamında banka kredilerinden faydalanma oranları, gerek geçmişte Türkiye ekonomisinde yaşanan sorunlar gerekse KOBİ'lerin kendilerine özgü bazı koşullarından dolayı oldukça düşük düzeyde kalmıştır. Bu oran 2003 yılı itibariyle % 6 - 8 civarında olmakla birlikte son birkaç içinde bir miktar artış göstermiştir. Son yıllarda bankaların müşteri portföylerinde KOBİ'ler daha önemli bir yer tutmaya başlamış ve onlara yönelik özel ürünler geliştirilmiştir. Ancak buna rağmen; KOBİ'lerin ülke ekonomisindeki yeri ve önemi dikkate alındığında, oran hala çok düşük düzeydedir. KOBİ'lerin toplam krediler içindeki payının hali hazırda çok düşük düzeyde olması ve orta vadede Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın zorlayıcı faktörleri göz önünde tutulduğunda KOBİ'ler için alternatif finansman kaynaklarının (iş melekleri, dış yatırımcılarla tam ve kısmi ortaklık oluşturma, KOBİ Borsası gibi) yaratılması ve mevcut olanların (Girişim Sermayesi, Finansal kiralama, Factoring, Kamu destekleri gibi) da etkinliğinin gözden geçirilmesi şimdiye kadar olduğundan çok daha önemli hale gelmiştir.

Alternatif finansman kaynakları kapsamında değerlendirilebilecek olan iş melekleri (business angels), Avrupa ve Amerika'da gittikçe popüler hale gelmekte olan bir sistemdir. İş melekleri, yüksek risk ve yüksek büyüme potansiyeli içeren

firmalara kuruluşlarının çok erken bir döneminde yatırım yapan bireysel sermaye yatırımcıdır. İş melekleri, servet sahibi olmalarının yanı sıra genellikle başarılı girişimcilerdir ve yatırım yaptıkları firmalarda iş konusunda sürekli danışmanlık yaparak ve yol göstererek değer yaratmaya çalışırlar. İş adamları ile iş meleklerinin eşleştirilmesinde özel veya kısmi-kamusal kuruluşlardan oluşan iş melekleri ağı mevcut ve Avrupa ülkelerinde (bir kısmı ücretsiz hizmet vermektedir) oldukça yaygındır. AB'ne uyum sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lerin finansman kaynaklarına erişim sorunlarının çözümünde katkısı olacağı düşünülen iş melekleri mekanizmasına ilişkin düzenlemelerin Türkiye koşullarına uyarlanarak yapılmasında fayda vardır. Böylece KOBİ'lerde girişimcilik ve yenilikçilik de teşvik edilmiş olur.

KOBİ'ler için alternatif finansman kaynakları kapsamında çok yakın gelecekte yer alacak olan ve kamuoyunda "KOBİ Borsası" olarak nitelendirilen "Gelişen İşletmeler Piyasası A.Ş. (GİP)"nin devam eden teknik alt yapı çalışmalarının bir an önce tamamlanarak şirketin işler hale getirilmesi gerekir. Gelişen İşletmeler Piyasası A.Ş., Aralık 2005 sonunda SPK'nın onayı ile kurulmuştur. Organizasyon yapısı ve faaliyetleri anlamında NASDAQ modeli örnek alınarak kurulan ve 2006 yılı içinde işlerlik kazandırılması planlanan GİP, KOBİ'lerin sermaye piyasalarından fon temin etmelerine imkân sağlayacaktır. KOBİ Borsası İMKB'ye göre daha hafif kotasyon şartları ile elektronik işlem platformu üzerinde faaliyet gösterecektir. KOBİ Borsası; gelişme ve büyüme potansiyeline sahip, özellikle Anadolu da bulunan ve İMKB ölçeğine göre küçük kalan KOBİ'lerin özkaynak açısından sermaye piyasası enstrümanlarından yararlanma imkanını doğuracaktır. KOBİ'ler için borsada işlem görmek, diğer finansman kaynakları ile kıyaslandığında en ucuz kaynak (faiz ve anapara geri ödeme maliyeti olmayan) sağlama anlamına gelecektir.

Gelecekte KOBİ'lerin sermaye piyasasında yerlerini alma isteklerinin; onların kurumsallaşmaya yönelik adım atmaları, ekonomiye yeni kaynaklar yaratılması ve kayıtdışı ekonomi ile mücadele (sermaye piyasalarının şeffaf mali yapıyı zorunlu kılması nedeniyle) konularında önemli katkısı olacağı söylenebilir. Bu da dolaylı olarak Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı normlarına uyumu kolaylaştıracaktır.

KOBİ'ler için mevcut finansman kaynakları arasında bulunan Girişim sermayesi sisteminin etkin ve amacı uygun bir şekilde işlerliğinin kazandırılması yararlı olacaktır. ABD, Avrupa (özellikle İngiltere en gelişmiş ve köklü uygulamalar sahip ülkedir), Japonya ve Uzakdoğu'da çok iyi işleyen bir sistem olan girişim sermayesi, Türkiye'de tam anlamıyla işlerlik kazanmamış ve yaygınlaştırılmamıştır.

Türkiye’de 1993 yılından bu yana ancak 10 kadar girişim sermayesi şirketi kurulmuştur ve bunlardan sadece iki tanesi borsada işlem görmektedir. Türkiye’de girişim sermayesi sisteminin istediği ekonomik koşullar (enflasyonist belirsizliğin ve sermaye sıkıntısının olmaması, kar marjlarının düşük olması gibi) şimdiye kadar pek oluşmamış ve arz/talep de pek karşı karşıya gelememiştir. Girişim sermayesi şirketlerinin projeler için belirledikleri limitleri yüksek tutmaları, küçük projelerle ilgilenmemeleri, portföylerinin oldukça düşük bir kısmını girişim sermayesi yatırımlarına ayırmaları, düşünülmesi ve tartışılması gereken bir değer konudur. Ancak buradan, uygun projelerin üretilmediği yönünde de bir sonuç çıkarmak da mümkündür. Girişim sermayesi, dinamik, yaratıcı, finansman gücü yeterli olmayan her aşamadaki girişimcilerin desteklenmesi açısından iyi bir modeldir. Bu modelin etkin bir şekilde işlerlik kazanması durumunda Türkiye ekonomisine önemli yararlar sağlayacağı söylenebilir.

Kayıtdışı Ekonomi

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’na geçiş sürecinde KOBİ’lere yönelik olarak önemle üzerinde durulan önerilerden biri; KOBİ’lerin kayıtdışı ekonomik faaliyetlerinin kayıt altına alınması ve şeffaflığın sağlanması gerektiğidir. Kayıt dışı ekonomik faaliyetler ve şeffaflıktan uzaklık, KOBİ’lerin verimli ve sağlıklı bir kredilendirme süreci geçirmelerini zorlaştırmaktadır. KOBİ’lerin şeffaflıktan uzak olmaları ve güvenilir kayıtlara sahip bulunmamaları, kredilendirilme sürecinde ortaya çıkan engellerin en önemlilerindedir. KOBİ’lerin sağlıklı bir derecelendirme ve doğru fiyatlandırılmış bir kredilendirme sürecine tabi olmaları, faaliyetlerinin kayıt içine alınmasına ve bu kayıtların da gerektiği şekilde (doğru, eksiksiz ve zamanında) ilgili kuruluşlarla (derecelendirme kuruluşları ve bankalar) paylaşılmasına bağlıdır. Kayıt dışı işlemler, derecelendirme faaliyetleri sırasında yaşanabilecek zorlukların da başında gelmektedir²⁴.

Kayıtdışı ekonomik faaliyetlerin oldukça yüksek oranda olduğu ekonomik sistemimizde, KOBİ’lerin faaliyetlerini kayıt altına almaları onların bir evrim geçirmesi olarak yorumlanabilir. Çünkü Türkiye’de KOBİ’leri kayıt dışı ekonominin içine iten ve onlar tarafından haklı gerekçeler olarak da görülen pek çok neden (vergi oranlarının çok yüksek olması, vergi yükü dağılımındaki adaletsizlik, 1970’li

²⁴ http://www.paradoks.org/makale/yil3_say1/hbyilmaz31.pdf(erişim: 11.04.2009)

yıllardan bu yana yaşanan yüksek oranlı enflasyon gibi) vardır ve bu nedenlerin çoğu da geçerliliğini hala devam ettirmektedir. KOBİ'ler, klasik ekonomide geçerli kabul edilebilecek bir kural (kayıt dışı olmanın getirdiği avantaj ile kayıt altına girmenin maliyetinin kıyaslanması ve neticeye göre hareket edilmesi) çerçevesinde sürekli olarak bir çıkar hesabı yapmaktadır. Bu çıkar hesabı neticesi (kamu otoriteleri tarafından çeşitli tahmin yöntemleri kullanılarak bulunan çok yüksek kayıt dışılık oranları da göstermektedir ki) çoğunlukla kayıtdışı olmaktan yana çıkmaktadır. KOBİ'lerin bu çıkar hesabından bir anda vazgeçmeleri beklenemez. Bu, çok iyimser bir beklenti olur ve bu beklentinin gerçekleşmesi de çok kolay değildir. Kayıt dışılıktan kayıt altına girilmesi, kademeli olarak gerçekleştirilebilecek bir süreçtir ve bu kademeli geçişi sağlayabilecek bir modelin hayata geçirilmesi gerekir. Ayrıca şeffaflıkta KOBİ'leri zorunlu tutmakla sağlanabilecek bir olgu değildir. Şeffaflık, zorunlu olmakta öte bir kültürdür ve bu kültürün yerleşmesi ve gelişmesi reel sektör ve mali sektör temsilcilerinin buna inanmaları ve benimsemeleri ile olabilecektir.

KOBİ'lerin kayıt altına alınması sorunun çözümünde, KOBİ'lerin istekli olup adımlar atmaları kadar kamu ve düzenleyici otoritelerin katkıları da çok önemlidir. Kayıtdışı faaliyetlerin önlenmesi hususunda kamu ve düzenleyici otoritelere önemli görevler (vergi mevzuatı reformu ile adil ve etkin bir vergi sisteminin oluşturulması, vergi oranlarının düşürülmesi, teşvik alanlarının artırılması gibi) düşmektedir. Ayrıca sektör kuruluşları, KOBİ'ler ve devlet arasındaki bir nevi arabuluculuk görevi üstlenip, yapıcı ve çözüm üretici olabilirler. Hali hazırda TBMM'inde 20 milletvekilinden oluşan bir KOBİ Çalışma Grubu olan TOSYÖV, kayıtdışı ekonominin önlenmesi yolunda önemli sayılabilecek bir adım olan vergi mevzuatı reform çalışmalarının yapılabilmesi için TBMM'inde daha etkin olabilir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın gerekleri çerçevesinde kayıtdışı faaliyetler kayıt alınmaz ise ya da ilk etapta asgariye indirilemez ise bankaların üstlendikleri risklerin çoğunun kayıtdışında kalması ve ölçülememesi durumu ortaya çıkar. Bankalar da ölçemedikleri riskleri almak istemeyecekler ya da yüksek fiyatlar ile alacaklardır. Bu da fonlanma konusunda KOBİ'leri ve dolayısıyla ekonomiyi olumsuz yönde etkileyecektir. Ayrıca KOBİ'lerin yurtdışındaki KOBİ'lerle ortak projeler gerçekleştirip yatırımlar yapabilmesi anlamında da ekonominin kayıt altına alınması oldukça önemlidir.

KOBİ Stratejisi ve Yol Haritası

Türkiye'nin kalkınması ve dünya piyasaları ile bütünleşmesi sürecinde KOBİ'lerin yeri ve önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. Türkiye'nin gerek sosyal gerekse ekonomik dokusunda önemli bir yer işgal eden KOBİ'lerin; bilgi ve teknoloji çağında, ileri teknolojileri kullanan, kalite bilinciyle mal ve hizmet üreten ve rekabet gücü yüksek kuruluşlar haline gelmeleri gerekmektedir. KOBİ'ler için öngörülen bu yapısal değişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için "KOBİ Stratejisi ve Yol Haritası"nın belirlenmesi ve işlerliğinin kazandırılması gerekmektedir. Türkiye'de şimdiye kadar birçok kesim tarafından KOBİ'lere yönelik olarak strateji belirleme çalışmaları yapılmıştır. Ancak yakın zaman içinde, AB Katılım ortaklığı Belgesi'nde de taahhüt edildiği şekilde Yüksek Planlama Kurulu kararı ile devlet Planlama Teşkilatı tarafından uygulanmak üzere Ocak 2004 tarihinde "KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı" yayınlanmış ve "8.Beş Yıllık Kalkınma Planı" kapsamına alınarak deklare edilmiştir. KOBİ'ler için ulusal bir yol haritası belirleyen bu planın uygulanması, izlenmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla geniş katılımlı bir "KOBİ Danışma Kurulu" oluşturulması kararı alınmış olmasına rağmen henüz bu kurul oluşturulamamıştır. Bu planın işlerlik kazanmasında çok önemli yeri olan bu kurulun daha da geç kalınmaksızın oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye'nin kalkınma sürecinin kilit yapı taşları olan KOBİ'lerde yapısal dönüşüm, gerek AB normlarına uyum sağlanması gerekse 2008 yılında Türkiye'de uygulanmaya başlayacak olan Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın gereklerinin yerine getirilmesi açısından kaçınılmaz bir zorunluluktur. KOBİ'ler ile kamu ve düzenleyici otoritelerin bu zorunluluğun bilincinde olmaları ve ona göre hareket etmeleri gerekmektedir.

4. BASEL II'NİN FİRMALARA VE MUHASEBEYE ETKİSİ

4.1. Basel II nin Firmalara Etkisi

Basel II kapsamında yapılan ve yapılacak düzenlemeler kredi talep edenler açısından da yeniden yapılanmayı gerektirecektir. Özellikle finansal bilgi sistemlerinin bu yeniden yapılanma içinde yeri çok daha önemli olacaktır. Firma notu iyi olanın daha düşük maliyetle borçlanması olanağı iyi derece alma çabalarını teşvik edecek dolayısıyla kurumsallaşma açısından da toplam kaliteyi yükseltecektir.

Bankalar derecelendirme hesaplamalarında firmaları 2 temel yönden inceleyeceklerdir: Bunlardan birincisi finansal özellikler ikincisi ise niteliksel özelliklerdir.

a. Finansal Özellikler

- ✓ Denetlenmiş Mali Tablolar
- ✓ Finansal rasyolar (Büyükük, karlılık, borç ödeme gücü, finansal yapı oranları, faaliyet rasyosu, devir hızları reel büyüme oranları gibi) anlaşılır.

Bu özelliklerden mali tabloların denetimi konusu, bağımsız denetimin kapsamına girmektedir ki, bu da yalnızca sermaye piyasası mevzuatına tabi halka açık şirketler ve diğer kurumların dışında küçük işletmelerin de genel kabul görmüş denetim ilke ve standartları çerçevesinde bağımsız denetim şirketlerince denetlenmesi anlamına gelir. Bilindiği üzere bağımsız denetim kapsamında hazırlanacak mali tabloların da uluslar arası muhasebe standartlarına *(veya bunlarla tam uyumlu bir şekilde hazırlanmış Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Standartlarına)* uygun olarak düzenlenmesi gerekir.

b. Niteliksel Özellikler

Niteliksel Özellikler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum
- Yönetimin deneyimi ve becerisi
- Firmanın yapısı ortakların durumu
- Firmanın dönemler itibarıyla gelişimi
- İş kolundaki durumu, rekabet gücü

4.2. Basel II nin Reel Sektöre Getirdiği Değişiklikler

Özellikle reel sektör tarafından bakıldığında Basel II ile gelen en önemli değişiklikleri şu şekilde ifade edebiliriz:

- ✓ Yurtdışı borçlanmada ülke ratinglerinin dikkate alınacak olması (Halen uygulamada olan standartlara göre Türkiye'nin hazine kâğıtlarına uygulanan % 0 risk ağırlığı yerine, ülke ratinginden dolayı % 100 risk ağırlığı uygulanacak)
- ✓ Basel II de Türkiye OECD'ye üye ülke olmasından dolayı doğan avantajını yitirmesi ve yurtdışı borçlanma maliyeti artması (kulüp kuralı).

Bu düzenleme sadece Türkiye için değil, düşük ratinge sahip tüm ülkeler için dış ticaretin finansmanında ve yurt dışı borçlanmada maliyetlerin artması anlamına gelmektedir. Sadece bu özellik bile Türkiye'nin Basel II'nin standartlarını dolaylı olarak da olsa kabul etmek zorunda kalacağını göstermektedir.

4.3. Finansman Maliyetleri Açısından Değerlendirme

Basel II ilkelerinin KOBİ'lerin finansman maliyetine önemli etkileri olacaktır. Genel olarak, KOBİ'ler sermaye piyasalarından çok fazla pay alamamakta, temel finansman kaynağı banka ve finansal kuruluşlardan sağlanan krediler olmaktadır. Bu bağlamda, Basel II ilkelerinin işletmelerin finansman maliyetlerine etkileri özetlenmeye çalışılmıştır.

- **Kredi Maliyetleri ve İşletme Karlılığı:** Basel II uygulaması ile KOBİ'lerin kullanacakları kredinin maliyeti, derecelendirme notuna bağlı olarak değişecektir. Derecelendirme notu düştükçe kredi riski ve maliyeti artacak, ilgili KOBİ için kredi almak zorlaşacaktır. Derecelendirme şirketleri KOBİ'lerin özellikle özsermaye yapılarını değerlendirerek, yetersiz özsermayeye sahip işletmelerin kredi notunu düşürebilecektir. Dolayısıyla bu işletmelerin kredi maliyetleri daha yüksek olacaktır. Buna karşın, derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'ler daha düşük faiz ile finansman sağlayabileceklerdir. Bu durumda finansman giderleri azalacak, işletmenin dönem net karı olumlu etkilenecektir. Derecelendirme notu düşük olan işletmeler ise yüksek faiz ile borçlana cağından dönem karı azalacaktır.

- **Kredi Kullanım fiyatları:** Son dönemde, bankalar işletmelerin yönetim kalitesine bakmaksızın kullanacakları krediler karşılığında çeşitli varlıkları ipotek olarak kabul etmektedir. Kredinin tahsil edilememesi durumunda banka ipoteğini nakde çevirerek riski ortadan kaldırmaktadır. Ancak, yönetim kalitesi düşük olan işletmelerin süreklilikleri tehlikede olduğundan, bu tür işletmeler makro düzeyde ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilirler. Basel II ilkeleri ile birlikte, kredi

alımında işletmelerin iyi yönetimi, şeffaf finansal raporlama süreci, güçlü finansal yapısı gibi etkenler ön plana çıkacağından, son dönemde kabul edilen ipotekler önemini yitirecektir. Bu bağlamda yönetim kalitesi yüksek, finansman yapısı güçlü olan ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde sunabilen işletmeler daha iyi şartlarda kredi kullanabileceklerdir.

- **İstihbarat Maliyetleri:** KOBİ'ler ticari ilişkide bulunacakları işletmeleri seçerken (özellikle ilk temas aşamasında) çeşitli mali istihbarat çalışması yaparlar. Yakın zamanda bu hizmetleri KOBİ'lere ücret karşılığı sunan şirketler bulunmaktadır. Mali istihbarat yapmayı planlayan işletme, karşı işletmenin derecelendirme notuna bakarak bir karar verebilir. Basel II ilkelerinin getireceği derecelendirme notu ilgili işletmenin yapısı hakkında bir gösterge olabilir. Böylece, karşı işletmenin derecelendirme notunun olması mali istihbarat çalışması yapılması gereğini ortadan kaldırabilir. Bu anlamda Basel II ilkeleri ile birlikte kredi istihbarat maliyetleri işletmeler açısından azalabilir.

- **Yabancı Sermaye Ve Ekonomik Gelişme:** Türkiye'de büyük ölçekli işletmeler gerek sermaye piyasalarından gerekse yabancı sermaye şirketlerinden yararlanabilmektedirler. KOBİ'ler genelde aile işletmesi niteliğinde olup kurumsallaşma düzeyleri zayıf işletmelerdir. Bu durum KOBİ'lerin sermaye piyasalarından kaynak sağlamasında ve yabancı sermayeden yararlanmasında önemli bir engel oluşturmaktadır. Basel II ilkelerinin aile şirketlerini kurumsallaşmaya zorlaması, KOBİ'lerin yabancı ortak bulmalarını kolaylaştırarak yabancı sermaye hareketlerinden pay almalarını sağlayabilir. Bunun sonucunda, Türkiye'ye yabancı sermaye girişi hızlanarak ekonomik gelişme olumlu yönde etkilenebilir.

- **Farklı Değerlendirme Seçenekleri:** Bankalar, KOBİ'leri değerlendirirken "içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım" veya "standart yaklaşım" gibi farklı modeller kullanacaklardır. Her bir modelde işletme için kabul edilecek risk değeri farklı olmaktadır. KOBİ'ler, bu modellerden hangisi kendileri açısından avantajlı ise o yöntemi kullanan bankalarla çalışmalıdırlar. Örneğin KOBİ'ler açısından perakende portföyde yer almak maliyet avantajı sağlayacaktır. Çünkü kredinin 1 milyon Avro'dan az olmak üzere farklı bankalardan kullanılması durumunda KOBİ'lerin karşılaşacakları risk ağırlığı ve kredi maliyetleri daha düşük olacaktır. Bunun için kullanılacak kredinin hepsinin aynı bankadan alınması yerine, 1 milyon Avro'yu geçmemek üzere farklı bankalar yayılması maliyet avantajı sağlayabilir. Ancak, kredinin farklı bankalara yayılması nedeniyle ortaya çıkacak

işlem maliyetleri perakende portföyden sağlanacak faydadan büyük olmamalıdır.

Standart Yaklaşım İçin Endikatif Çalışma

Örnek 1:

XYZ bankasındaki toplam riski 4.000.000 TL olan bir firmanın cirosu 30.000.000 TL'dir. MOODY'S tarafından BB ratingi verilmiş olan firmanın 100.000 TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Kredinin teminatına gerçek müşteri çeki alındığı varsayılmaktadır.

Cirosu 50 milyon Avro'nun altında ve toplam riski 1 milyon Avro'nun üstünde olan firma, Basel II KOBİ tanımına göre, "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilebilecektir. Kredinin teminatı, Basel II Standart Yaklaşım'a göre risk azaltıcı bir etki göstermemektedir. Firmanın ratingi BB, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise %100'dür.

	Basel II - Standart Yöntem	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	$100.000 \times 1 \times 0,08 = 8.000$	8000

Örnek 2:

XYZ bankasındaki toplam riski 600.000 TL olan bir firmanın cirosu 25.000.000 TL'dir. Moody's tarafından BB ratingi verilmiş olan firmanın 150.000 TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ticari amaçla kullandığı gayrimenkulu ipotek edilmiştir.

Cirosu 50 milyon avronun altında ve toplam riski 1 milyon avronun altında olan firma, Basel II KOBİ tanımına göre, "Perakende KOBİ" portföyünde değerlendirilebilecektir. Firmanın ratingi BB, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise %100'dür. Anılan firmanın "Perakende KOBİ" niteliğini haiz olması nedeniyle %75 risk ağırlığına tabi tutulması mümkün olabilecektir. Ancak kredinin tamamı için ticari amaçlı gayrimenkul ipoteğinin teminat olarak dikkate alınmış olması nedeniyle risk ağırlığı %50 olarak dikkate alınacaktır.

	Basel II -Standart Yöntem	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	$150.000 \times 0,50 \times 0,08 = 6.000$	6.000*

(*) Basel I mevcut uygulamada, teminatına ipotek alınan krediler, %50 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bu nedenle, Basel I ve Basel II hesaplamalarında bir farklılık gözlenmemektedir.

Örnek 3:

XYZ bankasındaki toplam riski 150.000 TL olan bir firmanın cirosu 15.000.000 TL'dir. Moody' s tarafından C ratingi verilmiş olan firmanın 35.000 TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Kredinin teminatına şahıs kefaleti alındığı varsayılmaktadır.

Cirosu 50 milyon Avro'nun ve toplam riski 1 milyon Avro'nun altında olan firma, Basel II KOBİ tanımına göre, "Perakende KOBİ" portföyünde değerlendirilebilecektir. Firmanın ratingi C, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise %150'dir. Ancak bilindiği üzere perakende KOBİ nitelikli firmalar, standart yaklaşımla yapılan hesaplamalarda ratingine bakılmaksızın standart %75 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ayrıca kredinin teminatı, Basel II Standart Yaklaşım'a göre risk azaltıcı bir etki göstermemektedir.

	Basel II -standart Yöntem	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	$35.000 \times 0,75 \times 0,08 = 2100$	2800

Örnek: 4

XYZ bankasındaki toplam riski 2.000.000 TL olan bir firmanın cirosu 75.000.000 TL'dir. MOODY'S tarafından C ratingi verilmiş olan firmanın 25.000 TL tutarında kredi talebi bulunmaktadır. Kredinin teminatına şahıs kefaleti alındığı varsayılmaktadır.

Cirosu 50 milyon Avro'nun altında ve toplam riski 1 milyon Avro'nun üstünde olan firma, Basel II KOBİ tanımına göre, "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilebilecektir. Firmanın ratingi C, bu ratinge denk gelen risk ağırlığı ise %150'dir. Ayrıca kredinin teminatı, Basel II Standart Yaklaşım'a göre risk azaltıcı bir etki göstermemektedir.

	Basel II -Standart Yöntem	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	$25.000 \times 1,5 \times 0,08 = 3000$	2000

Üçüncü ve dördüncü örnekler mukayese edildiğinde, perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmaların standart yaklaşımla yapılan hesaplamalar sonucunda avantajlı konuma geldiği görülmektedir. Aynı şartlar altında kredi kullanan iki firmadan kurumsal KOBİ portföyde izlenen firma, düşük rating nedeniyle daha fazla, perakende KOBİ firması ise daha az sermaye tutulmasına

neden olmaktadır.

Türkiye’de perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmaların bilançolarının genellikle çok güçlü olmadığı, dolayısıyla derecelendirildiğinde düşük derecelendirme notlarını haiz olduğu düşünüldüğünde perakende KOBİ portföyünde değerlendirilen firmalar standart yaklaşıma göre avantajlı bir konuma gelmektedir.

İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (IRB)

İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (IRB) için Endikatif Çalışma

Tablo 4.1. Rating Sınıflarına Göre Temerrüde Düşme Olasılıkları

RATING	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C	~D—İ
PD	0,0003	0,01	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,09	0,13	

Tablo 8. Rating Sınıflarına Göre Temerrüt Anında Risk Bakiyelerini Hesaplatan Oranlar

RATING	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C	D
EAD	0,01	0,03	0,05	0,07	0,09	0,11	0,13	0,15	0,17	0,30

Örnek 1:

XYZ bankasındaki toplam riski 500.000 TL olan bir firmanın cirosu 12.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AA, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 80.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ikamet ettiği gayrimenkul ipotek edilmiştir. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:37).

AA ratingli firma için PD = 0,01 Bu kredi için LGD = 0,1022

AA ratingli firma için EAD = 80.000 x (1+0,03) = 82.400 TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma, "Perakende KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	822	3.200

Birinci örnekte yer alan firmanın diğer tüm bilgilerinin aynı olduğu varsayılarak, tüm rating sınıfları bazında ayrılması gereken sermaye tutarı, aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır.

Rating	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
--------	-----	----	---	-----	----	---	-----	----	---

Ayrılması gereken sermaye- IRB	48	822	1.918	2.949	3.765	4.530	5.712	7.377	9.691
---------------------------------------	----	------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Örnek 2:

XYZ bankasındaki toplam riski 3.000.000 TL olan bir firmanın cirosu 25.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AA, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 80.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ikamet ettiği gayrimenkul ipotek edilmiştir. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:37).

AA ratingli firma için $PD = 0,01$ Bu kredi için $LGD = 0,10$

AA ratingli firma için $EAD = 80.000 \times (1+0,03) = 82.400$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun altında, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun üzerindedir. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma "Kurumsal KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	887	3.200

Örnek 3:

XYZ bankasındaki toplam riski 3.000.000 TL olan bir firmanın cirosu 85.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AA, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 80.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, borçlunun ikamet ettiği gayrimenkul ipotek edilmiştir. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir(Bankacılık Dergisi, 2006, s:38).

AA ratingli firma için $PD = 0,01$ Bu kredi için $LGD = 0,10$

AA ratingli firma için $EAD = 80.000 \times (1+0,03) = 82.400$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun üzerindedir. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma, "Kurumsal Firma" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	1.132	3.200

Yapılan endikatif çalışmanın ilk üç örneği karşılaştırıldığında, firmaların ratingi,

kredi risk tutarları ve alınan teminatlar açısından herhangi bir fark gözlenmemektedir. Ancak ilk örnekte yer alan firma, cirosu ve toplam risk tutarı açısından "Perakende KOBİ" sınıfında nitelendirilmekte iken, ikinci örnekte yer alan firma "Kurumsal KOBİ" olarak, üçüncü örnekte yer alan firma ise "Kurumsal" olarak nitelendirilmektedir. Firmaların ölçek ve toplam risk büyüklükleri, bankaların sermaye yeterliliklerinde farklılık yaratmakta, bu fark alacak türlerine göre farklı IRB formülasyonlarının uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Basel Komite, KOBİ nitelikli firmalar için kurumsal firmalara oranla avantajlı bir durum ortaya koymaktadır. Anılan üç örnek incelendiğinde, eşit koşullarda en avantajlı firma perakende KOBİ olup, ardından Kurumsal KOBİ ve nihai olarak kurumsal firma gelmektedir. Basel I ile kıyaslandığında, her üç firmanın ratinginin yüksek olması (AA) ve teminatına alınan konut amaçlı gayrimenkul ipoteğinin risk azaltıcı etkisinin bulunması sonucunda, IRB gereklerine göre ayrılması gereken sermaye tutarı büyük oranda azalma göstermektedir.

Örnek 4:

XYZ bankasındaki toplam riski 100.000 TL olan bir firmanın cirosu 1.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu C, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 1.000 TL'dir. Bu kredinin tamamı için, teminatına gerçek müşteri çek ve senedi alınmıştır. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:39).

C ratingli firma için $PD = 0,13$ Bu kredi için $LGD = 0,27$

C ratingli firma için $EAD = 1.000 \times (1+0,17) = 1.170$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma "Perakende KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	46	80

Dördüncü örnekte yer alan firmanın diğer tüm bilgilerinin aynı olduğu varsayılarak, tüm rating sınıfları bazında ayrılması gereken sermaye tutarı, aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır.

Rating	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
Ayrılması gereken sermaye- IRB	1	9	14	19	22	25	29	36	46

Örnek 5:

XYZ bankasındaki toplam riski 100.000 TL olan bir firmanın cirosu 1.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu C, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 1.000 TL'dir. Bu kredi için alınmış herhangi bir teminat bulunmamaktadır. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:39).

C ratingli firma için $PD = 0,13$ Bu kredi için $LGD = 0,55$

C ratingli firma için $EAD = 1.000 \times (1+0,17) = 1.170$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun altında, bir bankacılık grubundan kullandığı kredilerin toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma "Perakende KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	95	80

Dördüncü ve beşinci örnek çalışmalar birbirleri ile karşılaştırıldığında, dördüncü örnekte teminatına gerçek müşteri çek senedi alınırken diğer kredi için herhangi bir teminat alınmadığı görülmektedir. Aynı niteliklere sahip iki firmadan, teminatı bulunmayan KOBİ firması için banka, IRB yöntemi ile yaptığı hesaplamalar sonucunda daha fazla sermaye ayırmak zorunda kalacaktır. Bunun sonucunda, dördüncü örnekte yer alan firma daha düşük faiz oranından kredilendirilebilirken, beşinci örnekte yer alan firma ancak daha yüksek faiz oranından kredi kullanma hakkına sahip olabilecektir. Diğer bir deyişle, beşinci örnekte yer alan firma teminatsız kredi talebinde bulunduğundan, banka için daha maliyetli bir konuma gelecektir²⁵.

Dördüncü örnekte yer alan firmanın teminatlı bir kredi alması (GMÇS) sonucunda, IRB formülasyonlarından çıkan sermaye gereksinimi, Basel I sermaye gereksiniminden daha az olmaktadır. Ancak beşinci örnekten de görüldüğü üzere, teminatı bulunmayan ve ayrıca ratingi C olan firma, IRB hesaplamalarında bankalar için daha fazla sermaye gereksinimi doğurmakta olup, nispeten yüksek kredi maliyetlerine maruz kalmaktadır.

Örnek 6:

XYZ bankasındaki toplam riski 500.000 TL olan bir firmanın cirosu 5.000.000

²⁵ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf> (erişim: 14.04.2009)

TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu CC, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 2.500 TL'dir. Bu kredi için alınmış herhangi bir teminat bulunmamaktadır. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir.

CC ratingli firma için $PD = 0,09$ Bu kredi için $LGD = 0,50$

CC ratingli firma için $EAD = 2.500 \times (1+0,15) = 2.875$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma "Perakende KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II - IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	187	200

Altıncı örnekte yer alan firmanın diğer tüm bilgilerinin aynı olduğu varsayılarak, tüm rating sınıfları bazında ayrılması gereken sermaye tutarı tabloda hesaplanmıştır.

Rating	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
Ayrılması gereken sermaye- IRB	4	52	82	108	122	134	157	187	238

Örnek 7:

XYZ bankasındaki toplam riski 500.000 TL olan bir firmanın cirosu 5.000.000 TL'dir. Firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu AAA, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 2.500 TL'dir. Bu kredi için alınmış herhangi bir teminat bulunmamaktadır. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:40).

AAA ratingli firma için $PD = 0,0003$

Bu kredi için $LGD = 0,21$

AAA ratingli firma için $EAD = 2.500 \times (1+0,01) = 2.525$ TL olduğu varsayılmaktadır.

Firmanın cirosu 50 milyon Avro'nun, toplam riski ise 1 milyon Avro'nun altındadır. Basel II Uzlaşısı gerekliliklerine göre bu firma "Perakende KOBİ" olarak nitelendirilmektedir.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	4	200

Altıncı ve yedinci örnek karşılaştırıldığında, aradaki tek farkın firmaların ratingleri olduğu görülmektedir. Altıncı örnekte firma CC ratingini, yedinci örnekte ise AAA ratingini haizdir. IRB yöntemi kullanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda

ratingi AAA olan firmanın temerrüde düşme olasılığının çok zayıf olması, her ne kadar teminatsız kredi kullanma hakkına sahip olsa da yüksek ratinge sahip olmasının LGD parametresine olumlu yansımaları, yine EAD parametresinin de yüksek rating düzeyinden olumlu yönde etkilenmesi neticesinde, 2.500 TL'lik bir kredi için ayrılması gereken sermaye 187 TL'den 4 TL'ye düşmektedir. Anılan durumda, banka yüksek ratingli KOBİ firmasına çok daha düşük faizle kredi kullanma imkanına sahip olabilecektir.

Örnek 8:

Ciro ve toplam risk açısından "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilen bir firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu B, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 15.000 TL'dir. Bu kredinin teminatına ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği alınmıştır. Kredinin vadesi 1 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:41).

B ratingli firma için $PD = 0,06$

Bu kredi için $LGD = 0,19$

B ratingli firma için $EAD = 15.000 \times (1+0,11) = 16.650$ TL olduğu varsayılmaktadır.

	Basel II -IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	623	600

Ciro ve toplam risk açısından "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilen bir firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu B, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 15.000 TL'dir. Bu kredinin teminatına ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği alınmıştır. Kredinin vadesi 2,5 yıl olarak belirlenmiştir.

B ratingli firma için $PD = 0,06$ Bu kredi için $LGD = 0,19$

B ratingli firma için $EAD = 15.000 \times (1+0,11) = 16.650$ TL olduğu varsayılmaktadır.

	Basel II - IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	701	600

Örnek 9

Sekizinci örnekte yer alan firmanın diğer tüm bilgilerinin aynı olduğu varsayılarak, tüm rating sınıfları bazında ayrılması gereken sermaye tutarı, aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır.

Rating	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	CC	C
Ayrılması gereken	15	178	303	433	530	623	777	1.002	1.344

sermaye- IRB									
--------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Ciro ve toplam risk açısından "Kurumsal KOBİ" portföyünde değerlendirilen bir firmaya banka tarafından verilen derecelendirme notu B, firmanın kullandığı kredi tutarı ise 15.000 TL'dir. Bu kredinin teminatına ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği alınmıştır. Kredinin vadesi 2,5 yıl olarak belirlenmiştir (Bankacılık Dergisi, 2006, s:40).

B ratingli firma için $PD = 0,06$ Bu kredi için $LGD = 0,19$

B ratingli firma için $EAD = 15.000 \times (1+0,11) = 16.650$ TL olduğu varsayılmaktadır.

	Basel II - IRB Yöntemi	Basel I
Ayrılması gereken sermaye tutarı (TL cinsinden)	701	600

Sekizinci ve dokuzuncu örnekte, kredi vadesinin IRB hesaplamalarını nasıl etkilediğinin gösterilmesi amaçlanmıştır. Sekizinci örnek çalışmada, vadesi 1 yıl olan kredi için ayrılan sermaye tutarı 623 TL iken, dokuzuncu örnekte vadesi 2.5 yıl olan kredi için 701 TL sermaye ayrılması gerekmektedir. IRB hesaplamalarında vade unsuru önem arz etmekte, vadenin uzaması, banka için ekstra maliyet unsuru haline gelmektedir. Bu durumun kredi faizlerine yansıtılacağı izahtan varestedir.

Yukarıdaki bilgiler eşliğinde Türkiye'de faaliyet gösteren XYZ firmasının 2 yıllık verileri Basel kriterlerine göre değerlendirilip derecelenmiştir. Derecelenen aynı firma benzer biçimde geçmiş 2 yıl verileri ile Türkiye'de faaliyet gösteren kamu bankasının kredi notu işlemlerine tabi tutulmuştur

Burada aynı firmanın geçmiş yıllar verileri ile yerel kredi derecelendirme örnekleme ile Basel kriterlerine göre analizi arasındaki oluşabilecek farklılıkları derecelendirme boyutunda açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Öncelikli olarak örnek alınan XYZ firmasının , 2007 ve 2008 yılı mali verileri ile buna takiben aynı dönemlerde Basel kriterlerine göre derecelendirme tablosu verilmiştir.

Aynı değerler örnekleme olarak seçilen kamu bankasının kredi notları ile karşılaştırılmıştır. Bankaların içsel derecelendirmeleri yapısal farklılıklar göstermiş olsa da burada amaç aynı bankanın aynı dönemlerde şu an uyguladığı sistem ile

Basel kriterlerine göre uygulayacak olduğu yaklaşım sonuçlarını karşılaştırmaktır²⁶.

KREDİ DEĞERLENDİRME RAPORU YÖNETİCİ ÖZETİ

FİRMA BİLGİLERİ

Esas Şube Kodu / Adı	900 ABC ŞUBESİ	Değerlendirme No / Tarihi	1 01.01.1900
Kuruluş Tarihi	22.05.1998	Bankamızla Çalışmaya Başladığı Tarih	08.11.2004
Müşteri No / Adı	1 XYZ ÖRME SAN VE TİC LTD ŞTİ		
Sektör Kodu / Adı	3 İMALAT SANAYİ	Grup Kodu / Adı	0 0
Faaliyet Alan Kodu / Adı	1812 GİYİM EŞYASI - ÖRME KUMAŞ, DIŞ GİYİM İMALATI		

FİRMA DEĞERLENDİRME FORMU ÖZETİ

	Puan	Nihai Puan
KALİTATİF KRİTERLER PUANI	1,96	1,96
FİRMA VE ORTAKLARIN MORALİTESİ	2,00	2,00
ORTAKLIK YAPISI	1,80	1,80
YÖNETİM	1,99	1,99
KAYNAKLAR	1,99	1,99
İŞ YERİ / TESİS / YÖNETİM MERKEZİ	1,99	1,99
FİNANSAL KAYNAKLAR	1,99	1,99
FAALİYET DÖNGÜSÜ	1,99	1,99
ÜRETİM ŞARTLARI	1,99	1,99
ÜRETİM PERFORMANSI	2,00	2,00
SATIŞ / PAZARLAMA	1,99	1,99
DIŞ TİCARET İŞLEMLERİ		
PLANLANAN FAALİYETLER		
YATIRIM DEĞERLENDİRMESİ		
EKONOMİK DEĞERLENDİRME		
Sektörel Faktörler		
KANTİTATİF KRİTERLER PUANI	2,41	2,41
LİKİDİTE	2,75	2,75
AKTİF YAPISI	2,65	2,65
KAYNAK YAPISI VE BORÇLULUK	1,95	1,95
KARLILIK VE VERİMLİLİK	3,20	3,20
PERFORMANS RASYOLARI	3,00	3,00
YATIRIM DEĞERLENDİRME RASYOLARI		
MEMZUÇ GELİŞİMİ	1,00	1,00
YATIRIM DEĞERLENDİRİLMESİ		
Risk Notu	2,21	2,21
Hassas Kriter Etkisi	0,00	
Kredi Notu	0,00	0,00
Grup Notu	0,00	0,00

²⁶ <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf> (erişim: 14.04.2009)

FİRMA ORTAKLIK YAPISI (TL)

Adı Soyadı / Unvanı	Hissesi (TL)	Payı (%)	Firmadaki Görevi
MR. FARUK	270.000	54,00	Yönetim Kurulu Başkanı
MR. SELÇUK	5.000	1,00	Ortak
MR. ALPER	150.000	30,00	Başkan Yardımcısı
MR. MESUT	50.000	10,00	Yönetim Kurulu Üyesi
MR. NIYAZI	25.000	5,00	Ortak
Toplam	500.000	100,00	

FİRMA MEMZUÇ BİLGİLERİ (TL)

Yıl Sonları	Toplam Limit	Toplam Nakit Risk	Toplam G. N Risk	Toplam Risk	Çalışılan Banka Sayısı
31.12.2008	1.778.175	219.681	48.700	268.381	3
31.12.2007	1.715.054	361.834	77.401	439.235	6

FİRMA DÜZELTİLMİŞ BİLANÇO VE GELİR TABLOLARI (TL)**BİLANÇO****AKTİF**

Tarihler	31.12.2008	31.12.2007
Dönen Varlıklar	7.005.465	4.280.854
Ticari Alac.	4.913.413	3.127.032
Stoklar	1.989.520	1.036.468
Diğer	102.532	117.354
Duran Varlıklar	0	709.299
Arsa Bina	195.962	1.551
Mak. Tesisat	940.024	698.500
Diğer DV	-1.135.986	9.248
Aktif Toplamı	8.381.446	4.990.153

PASİF

	31.12.2008	31.12.2007
K.V Yab. Kay	6.152.887	4.347.332
Mali Borçlar	1.327.748	1.026.470
Ticari Borçlar	3.369.681	1.972.200
Diğer K.V.	1.455.458	1.348.662
U.V. Yab. Kay.	934.675	255.043
Mali Borçlar	0	0
Diğer U.V	934.675	255.043
Özkaynaklar	1.293.884	387.778
Pasif Toplamı	8.381.446	4.990.153

GELİR TABLOSU

Tarihler	31.12.2008	31.12.2007
Net Satışlar	4.113.265	3.616.080
Satışların Maliyeti	-3.102.346	-2.646.590
Brüt Kar	1.010.919	969.490
Faaliyet Giderleri	-794.137	-602.423
Finansman Giderleri	-77.287	-323.397
Diğer Gelir ve Giderler	147.743	42.477
Net Kar / Zarar	7.398	6.787

27

27 * X bankası kredi değerlendirme raporu analiz sonuçları tablosu

UYGULANAN ETKİLEŞİMLER VE YÖNETİCİ PUANI TABLOSU

Uygulanan Etkileşimler Tablosu

Etkileşim Türü	Etkilene Krite	Eski Puan	Yeni Puan	Açıklama
Etkileşim	Firmanın Ticari Faaliyet Süresi	2,00	1,00	Ortakların İş Deneyimi ≤ 2 .
Etkileşim	Kısa Vadeli Borçlar / Net Satışlar	4,00	5,00	Net Satışlar ve KVB Değişimi = 4.
Etkileşim	Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	1,00	2,00	Net Kar / Aktif Toplamı ≥ 4 .
Etkileşim	Net Satışlar Artışı	1,00	2,00	Net Satışlar ve KVB Değişimi = 4.
Etkileşim	Aktif Toplamı ve Toplam Borç Değişimi	1,00	2,00	Kısa Vadeli Borçlar / Aktif Toplamı = 4.

28

KREDİ DEĞERLENDİRME RAPORU ÖZETİ

Esas Şb. Kodu / Adı	900 ABC ŞUBESİ	Değerlendirme No / Tarihi	1	01.01.1900
FDF Türü	Standart	Finansman Kodu		Değerlendirme Durumu
Yeni Giriş				

Firma Bilgileri

Müşteri No / Adı	1	XYZ ÖRME SAN VE TIC LTD ŞTİ
Sektör Kodu / Adı	3	İMALAT SANAYİ
Faal.Alan Kodu / Adı	1812	GIYIM EŞYASI - ÖRME KUMAŞ, DIŞ GIYIM İMALATI
Grup Kodu / Adı		
Pazarlama Aktivite Kodu		

Firma Değerlendirme Formu Özeti

	Puan	Nihai Puan	Risk Grubu
Kalitatif Kriterler Puanı	1,96	1,96	
Kantitatif Kriterler Puanı	2,41	2,41	
Risk Notu	2,21	2,21	BB
<i>Hassas Kriter Etkisi</i>			
Kredi Notu			
Karşılama Oranı (%)			
Sektör Notu	2,38		
<i>Sektör Notu Etkisi (%)</i>			
Grup Notu			
<i>Grup Notu Etkisi (%)</i>			
Nihai Karşılama Oranı (%)			

Yabancı Kaynak / Kullanım Değerlendirmesi Özeti

Yöntemler	Yabancı Kaynak İhtiyacı (\$)	YK GK	Nihai Karşılama Oranı	Baz Genel Kredi Limiti (\$)

KREDİ DEĞERLENDİRME RAPORU DÖKÜMANTASYONU

- * Döküman 1-2 : Firma Değerlendirme Formu (Kalitatif / Kantitatif Kriterler)
- * Döküman 3 : Yabancı Kaynak / Kullanım Değerlendirme Tablosu
- * Döküman 4 : Planlanan ve Devam Eden (Fiili veya İtfa Programı Olarak) Yatırımlar
- * Döküman 5-8 : Mali Analiz Yorumu İle Hesap Aktarma ve Arındırmaları, Diğer Mali Tablolar
- * Döküman 9 : Ticari Alacak - Borç Dökümü
- * Döküman 10-11 : Firma İzleme Tablosu, Uygulanan Etkileşimler ve Yönetici Puanı Tablosu

29

²⁹ * X bankası kredi değerlendirme raporu analiz sonuçları tablosu

XYZ RATING DERECELENDİRME TABLOSU (BASEL II)

2008

	Değer	Derece	Sonuç	Ağırlıklı
		Değeri		Derece
SEKTÖR				
1 Sektör Büyüme Oranı	Normal	5	0,75	
2 Sektörün Uzun Dönemde Büyüme Beklentisi	Düşük	4	0,8	
3 Sektörün Döviz Kurlarından Etkilenme Riski	Normal	6	1,2	
4 Sektörün Yurtdışı Güvenilirliği	Yüksek	8	1,2	
5 Sektörün Merkez Bankası Kayıtlarındaki Batık Kredi Oranı	%5 - %15 Arası	6	0,9	
6 Sektörün Yurtdışında İş Yapabilme Kapasitesi	İyi	8	1,2	
			6,05	0,61
SEKTÖR DERECESESİ				
FİNANSAL YAPI				
Likidite				
1 Cari Oran	113,9	6	1,14	
2 Likitide Oranı	80,5	3,3	0,69	
			1,83	
Finansal Yapı				
1 Toplam Borçlar/Toplam Varlıklar	75,8	1,3	0,06	
2 Kısa Vadeli Borçlar/Özsermaye	475,5	0	0	
3 Kısa Vadeli Borçlar/Özsermaye+Ortaklara Borçlar	303,7	4	0,16	
4 Kısa Vadeli Banka Kredileri/Net Satışlar+Hakediş Ödemelerindeki Artış	32,3	0	0	
5 Finansman Gider Oranı	104,6	0	0	
6 Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	106,3	8	0,48	
			0,7	0,28
Karlılık/Satışlar				
1 Finansman Gider Oranı	0,3	0	0	
2 Brüt Kar/Net Satışlar	5,6	2,5	0,1	
3 Net Satışlar/Hakediş Ödemelerindeki Büyüme	5,3	1	0,12	
4 Ana Faaliyet Kar Marjı	1,9	0	0	
			0,22	
			2,76	1,38
FİNANSAL YAPI DERECESESİ				
SUBJEKTİF				
Ortaklar/Yönetim				
1 Ortakların Sektördeki Deneyimi	10 Yıl ve Üzeri	10	1	
2 Ortakların ve İştiraklerin Finansal Gücü	İyi	8	0,8	
3 Firmanın Sektördeki Faaliyet Gösterdiği Yıl Sayısı	10 Yıl ve Üzeri	10	0,5	
			2,3	0,57
Faaliyet Performansı				
1 Yönetim Yapısı-Tüzel Yapısı	Kurumsal yapı-Son söz ortakların	7	0,42	
2 Makinalarının Gücü ve Kalitesi	Dönemler İtibariyle Yenileme yapılıyor.	7	0,42	
3 İşverenin Alacaklarının Sağlamlığı ve Ödeme Gücü	Alacaklar yaygın C/H ağırlıklı	7	0,56	
4 Satışların ve Satın Alımların Trendi	Satış-Alış Homojen	10	0,5	
			1,9	0,86
Kredibilitesi				
1 Ödemelerin Düzenliliği (Karşılıksız Çek veya Senet Kaydı)	Makul gerekçeli, eski tarihli ve azami 3 adet	8	1,2	
2 Finansal Kurumlar ile Teminat İlişkisi	Kurum ve/veya Şahsi kefalet+Risk kadar veya marjlı müşteri çeki	4	0,4	
3 Firmanın Merkez Bankası Kayıtlarındaki Konsolide Risk Durumu	Limitleri Yüksek veya yeterli kısmen boş	8	0,8	
4 Kredi Başvurusunda Bulunulan Banka ile Çalışma Yılı	10 Yıl ve üzeri	10	0,5	
5 Kredi Başvurusunda Bulunulan Bankaya Yapılan Ödemelerin Düzenliliği	Ödemeler düzenli	10	0,5	
6 Kredi Başvurusunda Bulunulan Bankadaki Verimliliği	İyi	6,7	0,34	
			3,74	1,12
			7,94	3,17
SUBJEKTİF DERECESESİ				
FİRMA KREDİ DERECESESİ	BB	KREDİ NOTU	5,16	

XYZ RATING DERECELENDİRME TABLOSU (BASEL II)

2007

	Değer	Derece	Sonuç	Ağırlıklı Derece
		Değeri		
SEKTÖR				
1 Sektör Büyüme Oranı	Normal	5	0,75	
2 Sektörün Uzun Dönemde Büyüme Beklentisi	Düşük	4	0,8	
3 Sektörün Döviz Kurlarından Etkilenme Riski	Normal	6	1,2	
4 Sektörün Yurtdışı Güvenilirliği	Yüksek	8	1,2	
5 Sektörün Merkez Bankası Kayıtlarındaki Batık Kredi Oranı	%5 - %15 Arası	6	0,9	
6 Sektörün Yurtdışında İş Yapabilme Kapasitesi	İyi	8	1,2	
SEKTÖR DERECESİ			6,05	0,61
FİNANSAL YAPI				
Likidite				
1 Cari Oran	98,5	4	0,76	
2 Likitide Oranı	72,4	3,3	0,69	
			1,45	
Finansal Yapı				
1 Toplam Borçlar/Toplam Varlıklar	88,6	0	0	
2 Kısa Vadeli Borçlar/Özsermaye	1121,1	0	0	
3 Kısa Vadeli Borçlar/Özsermaye+Ortaklara Borçlar	765,9	0	0	
4 Kısa Vadeli Banka Kredileri/Net Satışlar+Hakediş Ödemelerindeki Artış	-0,9	10	0,5	
5 Finansman Gider Oranı	102,8	0	0	
6 Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	182,9	2,5	0,15	
			0,65	0,26
Karlılık/Satışlar				
1 Finansman Gider Oranı	0,3	0	0	
2 Brüt Kar/Net Satışlar	-97,7	0	0	
3 Net Satışlar/Hakediş Ödemelerindeki Büyüme	10,2	2,5	0,3	
4 Ana Faaliyet Kar Marjı	8,9	6	0,24	
			0,54	
FİNANSAL YAPI DERECESİ			2,64	1,32
SUBJEKTİF				
Ortaklar/Yönetim				
1 Ortakların Sektördeki Deneyimi	10 Yıl ve Üzeri	10	1	
2 Ortakların ve İştiraklerin Finansal Gücü	İyi	8	0,8	
3 Firmanın Sektördeki Faaliyet Gösterdiği Yıl Sayısı	10 Yıl ve Üzeri	10	0,5	
			2,3	0,57
Faaliyet Performansı				
1 Yönetim Yapısı-Tüzel Yapısı	Kurumsal yapı-Son söz ortakların	7	0,42	
2 Makinalarının Gücü ve Kalitesi	Dönemler itibarıyla Yenileme yapılıyor.	7	0,42	
3 İşverenin Alacaklarının Sağlamlığı ve Ödeme Gücü	Alacaklar yaygın C/H ağırlıklı	7	0,56	
4 Satışların ve Satın Alımların Trendi	Satış-Alış Homojen	10	0,5	
			1,9	0,86
Kredibilitesi				
1 Ödemelerin Düzenliliği (Karşılıksız Çek veya Senet Kaydı)	Makul gerekçeli, eski tarihli ve azami 3 adet	8	1,2	
2 Finansal Kurumlar ile Teminat İlişkisi	Kurum ve/veya Şahsi kefalet+Risk kadar veya marjlı müşteri çeki	4	0,4	
3 Firmanın Merkez Bankası Kayıtlarındaki Konsolide Risk Durumu	Limitleri Yüksek veya yeterli kısmen boş	8	0,8	
4 Kredi Başvurusunda Bulunulan Banka ile Çalışma Yılı	10 Yıl ve üzeri	10	0,5	
5 Kredi Başvurusunda Bulunulan Bankaya Yapılan Ödemelerin Düzenliliği	Ödemeler düzenli	10	0,5	
6 Kredi Başvurusunda Bulunulan Bankadaki Verimliliği	İyi	6,7	0,34	
			3,74	1,12
SUBJEKTİF DERECESİ			7,94	3,17
FİRMA KREDİ DERECESİ	BB		KREDİ NOTU	5,1

SONUÇ

2009 yılında yürürlüğe girmesi planlanan ve uluslar arası bankacılık sisteminin sağlıklı işleyişine yönelik düzenlemeler bütünü olan Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı başta Türk bankacılık sistemi olmak üzere, kamu otoritesi ve reel sektörü önemli düzeyde etkileyecektir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın reel sektörün çok önemli bir kısmını temsil eden KOBİ'lere etkilerini konu alan bu çalışmayı aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

Finans ve Bankacılık sektörü ile KOBİ'ler arasındaki ilişkilere radikal değişiklikler getirecek olan Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na ilgili kesimlerce zamanında hazır olunabilmesi için nerede eksikliklerin ve zayıf yönlerin bulunduğu doğru analiz edilmeli ve uyum planları hazırlanmalıdır. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı, orta ve uzun vadede Türkiye açısından daha sağlam ve daha etkin bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olarak görülmelidir. Asla bir engel olarak görülmemelidir. Ayrıca ilgili tüm kurumlarımız Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın kendilerini geliştirme ve düzenleme olanağı yarattığı bilinciyle hareket edip ona göre çalışmalarına yön vermeleri gerekir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile gelecek olan değişime ayak uydurmanın KOBİ'ler için yaşamsal derecede önem taşıdığı görülmektedir. Değişime uyum sağlayamayan ve değişim yönetemeyen KOBİ'lerin kredi maliyetlerinin artacağı ve ileriye yönelik planlar yapmalarının zorlaşacağı söylenebilir. KOBİ'lerin mevcut durumu sürekli olarak sorgulaması, geleceğe yönelik tahminler ve öngörülerde bulunması ve değişen iş dünyası trendlerini yakalamaya yönelik adım atması gerekmektedir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı süreci sadece belirli kurumları ilgilendiren bir süreç değil, dolaylı ya da dolaysız olarak birçok kesimi ilgilendiren bir süreçtir. İlgili tüm kesimlerin taşın altına parmağını koyması gerekmektedir. İlgili kesimlerden birinin üzerine düşeni tam olarak yapmaması, isteksiz veya çekimser davranması tüm kesimlerin performansını etkileyecektir. "Bir zincir en zayıf halkası kadar güçlüdür" anlayışına göre hareket etmemiz dururunda, bu zincirin tüm halkalarının aynı güçte olması gerektiği sonucuna varırız.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na uyum sürecinde reel sektör, bankalar ve düzenleyici ve denetleyici otoriteler arasında sağlıklı bir veri akışının olması son derece önemlidir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı öğrenme ve değişim sürecidir. İlgili tüm kurum ve kuruluşların kurumsallaşması açısından ciddi bir öğrenme ve değişim sürecidir. Öğrenme ve değişim sürecinin, bir geçiş ve uyum maliyeti söz konusudur. Geçiş ve uyum maliyetinin minimize edilmesi ilgili kurum ve kuruluşların süreci yönetmedeki başarılarına bağlıdır. Bu başarı da her kesimin üzerine düşen görevleri zamanında ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmesiyle sağlanabilir.

Tüm iş dünyası ve KOBİ'ler için yeni bir dönem açacak ve birçok yükümlülük getirecek olan Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın ilgili kesimlerce doğru anlaşılması ve yorumlanmasında büyük yarar bulunmaktadır. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın sadece finansal bir düzenleme olmayıp, istikrarlı bir büyüme, kurumsallaşma ve kalıcı olma yolunda çok önemli bir fırsat penceresi olduğu, iyi anlatılmalı ve anlaşılmalıdır. Geri dönüşü olmayan bu yolda finans ve bankacılık sektörü açısından da artık birçok şey eskisi gibi olmayacaktır.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı, rekabet avantajı yaratacak bir süreçtir. İlgili kesimleri Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nı kendilerine rehber olarak alıp, yeterli uyumu göstermeleri durumunda, bunun dışında kalanlara karşı bir rekabet avantajı sağlayacakları kesindir. Rekabette bir adım öne çıkma fırsatı yakalanmış olacaklardır. Bu nedenden dolayı Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'ndan korkulmamalı, geç kalınmaktan korkulmalıdır.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı, ülkemizde yeni sürece henüz hazır olamayan KOBİ'leri başlangıçta olumsuz etkileyecektir. Ancak sürece uyum sağlandıkça da etkiler olumluya dönecektir. Kayıtdışılığın oldukça fazla olduğu ülkemizde uyum sürecinin zaman alacağı da akıllardan çıkarılmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Active Araştırma, “Risk Kontrolü Ve Yönetimi Alanında Uluslararası Standartlar”, Active Bankacılık Finans Dergisi, Sayı:15, Ekim-Kasım 2000, S.18.
- AKMAN, Ahmet, “KOBİ’ler Ve Ekonomideki Yeri”, [Http://Www.Memleket.Com.Tr/News_Detail.Php?İd=12797&Uniq_İd=1219039598008-08-12](http://Www.Memleket.Com.Tr/News_Detail.Php?İd=12797&Uniq_İd=1219039598008-08-12), (21/10/2008)
- AKYÜZ, Yılmaz “Basel-II ve KOBİ’lerde İç Denetim”, I.Uluslararası Sempozyum:Basel II ve KOBİ’ler, Bildiriler Kitabı, 02-04 Mayıs 2008.
- ARAS, Güler, Basel II Uygulamasının KOBİ’lere Etkileri Ve Geçiş Süreci, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- AYHAN Yüksel, “Basel-II nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri, BDDK Araştırma Raporları:2005/4, Ağustos, İstanbul.
- Aytulun, Arif, Basel II, http://tmud.org.tr/download/basel_IIkriterleri.ppt (erişim 25.12.2008).
- BABUŞÇU, Őenol, Bankalarda Risk Yönetimi " Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde ", Ankara, 2007.
- BAĞRIAÇIK, Atilla, Dışa Açılma Sürecinde Küçük Ve Orta Boy Firmalar (Dünyada Ve Türkiye’de), Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1989.
- BASEL II Kobilere Etkileri Bankacılar Dergisi, Sayı 58, İstanbul, 2006.
- Basel II’ nin Kapsamı, Reel Sektöre Etkileri, Garanti Bankası Dünya okurlarına Armağan Kitapçığı, 2006.
- BDDK, “10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)”, Ocak 2005.
- BDDK, Aralık 2004, QIS-TR Değerlendirme Raporu Ve BDDK, Haziran 2005, Bankacılık Sektörü Risk Değerlendirme Raporu,İstanbul.
- BDDK: Basel II Ekonomik Yansımaları Ve Geçiş Süreci, [Http://Www.Bddk.Org.Tr/Turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.Pdf](http://Www.Bddk.Org.Tr/Turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.Pdf) S.2 (18.07.2008)
- BEASLEY,M.,S.,Clune,R.,Hermanson, D.,R.”Enterprise Risk Management:An Emprical Analysis of Factors Associated with the Extent of İmplementation”, Journal of Accounting and Public Policy,Vol:24.2005.
- BIS, “The Quantitative Impact Study For Operational Risk: Overview Of Individual Loss Data And Lessons Learned”, Risk management Group, Ocak,2002.
- BIS, The New Basel Capital Accord, 2001, Secretariat of The Basel Committee on Banking Supervision, Mart 2007.
- BOLGÜN, Evren, Akçay, Barış, Risk Yönetimi, İstanbul,2003.

- BOYACIOĞLU, Melek Acar, “Operasyonel Risk Ve Yönetimi” , TBB Bankacılar Dergisi, Bankacılar Dergisi, Aralık, Sayı 43, 2002
- BULMUŞ İ., Oktay E.,Törüner M., Küçük Sanayi İşletmelerimizin Konumu Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar İle Çözüm Yolları, Milli Produktivite Merkezi Yayınları, Ankara 1990.
- ÇAKIR, Mestun, Basel standartları ve Kobi'lere etkileri, 2007.
- CÜNEYT, Sezgin, Basel II'nin Kapsamı Ve Reel Sektöre Etkileri, Mayıs 2006.
- DEĞİRMENCİ, Nihal, “Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”, (TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi),2003.
- Devlet Planlama Teşkilatı, Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi, KOBİ Stratejisi Eylem Planı, 10.11.2003 Tarih Ve 2003 /57 Sayılı Karar, Ankara, 2003.
- Ekonomi ve İş Dünyası Aktüel Dergisi , “KOBİ'ler Alarmeda”,
[Http://www.ekonometri.com.tr/kategori.php?link=devam&grup=11&kat_id=0&sayfa_id=124](http://www.ekonometri.com.tr/kategori.php?link=devam&grup=11&kat_id=0&sayfa_id=124)
- FONTNOUVELLE, Patrick De Ve Diğerleri, “The Potential Impact Of Explicit Basel II Operational Risk Capital Charges On The Competitive Environment Of Processing Banks In The United States”, Federal Reserve Bank Of Boston, 2005, S. 3. (205334, S.40)
- GÜRDAMAR, Oğuz, “Basel II uygulamaları çerçevesinde kobilere alternatif finansman modeli önerisi "birleşme ve satın almalar",2007.
- [Http://www.muhasabetr.com/muhasebe/035/AYTULUN](http://www.muhasabetr.com/muhasebe/035/AYTULUN), Arif, “Basel II Sunumu” Ankara, 2006.
- [Http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf](http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf), Basel II Kobiler Üzerindeki Etkileri, Ekonomi Formu, Sayfa 50
- [Http://www.bddk.gov.tr/turkce/Basel/Basel/Pillar3.Pdf](http://www.bddk.gov.tr/turkce/Basel/Basel/Pillar3.Pdf) , 10.02.2007, 2004,(207330 –S.103)
- [Http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125.830.052.005_Sunum.Pdf](http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125.830.052.005_Sunum.Pdf), 2008-08-09
- [Http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html](http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html) (Ekodiyalog Makale Arşivi)
- [Http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=69](http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=69) (Erişim 20.09.08)
- KAAN Aksel, “Yeni Basel Anlaşması- Basel II”, Active Dergisi, Mart-Nisan 2002,
- KEVİN, Ryan, “İstenmeyen Sermaye Düzeyi İle Risk Yönetiminin Uyumu”, Activeline Bankacılık Finans Gazetesi, Sayı:31, Ekim, 2006.

- KİSHALİ, Y., Pehlivan, D., “Risk Odaklı İç Denetim ve IMKB Uygulaması”, Muhasebe ve Finans Dergisi, Nisan, Say:30,2006.
- KOĞAR,Ç.,Özmen,E.”Sectoral balance Sheet Fragilities and the Turkish Financial Crisis of 2001”,ASSA-MEEA,Boston,2006.
- <http://kalkinma.org/?goster.asp?sayfa=makale&id=89> KOSGEB Ekonomik Ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü.
- http://cmyo.pau.edu.tr/iceriksayfalari/Basel_bildiri.pdf
- <http://www.bankaciyiz.biz/modules.php?name=News&file=article&sid=1434&mode=thread&order=0&thold=0>, SEZGİN, A.G.E. S. 12 (Tez No 211007 S. 98)
- http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf, BASEL Bankacılık Denetim Komitesi.
- <http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/suleyman/007/> Dr. Süleyman Uyar/Akdeniz Üniversitesi
- http://www.alomaliye.com/basel_ii_kobi.htm
- http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/7992/basel2_eliferdem.pdf
- http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf
- http://paribus.tr.googlepages.com/g_taspinar.doc
- <http://www.isletme.hacettepe.edu.tr/yedektum/rating/old/pdf/halkbank.pdf>
- http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=2807&Itemid=846
- MAZIBAS, Murat ve Balcı, Aslı, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, “Sermaye Ölçümünün Ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Üçüncü Yapısal Blok-Denetim Otoritesinin İncelenmesi”,
- O’Donnel,E.,”Enterprise Risk Management:A systems-Thinking Framework For The Event Identification Phase”, International Journal of Accounting Information Systems, Vol:6, 2005.
- OKTAY, Ertan, “Türkiye De KOBİ’lerin Finansman Sorunu Ve Çözüm Önerileri”, 21. Yüzyılda Kobiler Sempozyumu, 3-4 Ocak 2002, Doğu Akdeniz Üniversitesi.2002.
- ÖZDEMİR, F. Utku, “Possible Impacts Of The Application Of Basel-II Accord On The Turkish Banking System”, Edhec Business Scholl, Ekim 2004.

ÖZGEN, Hüseyin, SELEN, Doğan, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Önerileri” KOSGEB yayınları, Ankara, 1997.

ÖZGÜN, Zekai, “Bankacılıkta Risk Kavramı Ve Denetim”, MÜ Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.

PEZİER, Jacques, “Operasyonel Risk: Basel II Ve Sonrası”, Activeline Bankacılık Ve Finans Gazetesi, Ekim 2002.

SAYGILI, Ş., Yayla, M., Çokaklı, S., “Finansal Holding Şirketleri Ve Türk Mali Sistemi”, BDDK Çalışma Raporları, 2004.

TBB Araştırma Grubu, “Basel Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, Ekim, İstanbul, 2002.

TBB Araştırma Grubu, “Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler Ve Değerlendirilmesi”, Kasım 2002.

TBB, Risk Yönetimi Ve Basel II ‘Nin KOBİ’lere Etkileri, İstanbul, 2005.

UYAR, Süleyman Ve Aygören, Hakan, Basel II İlkelerinin KOBİ’lere Olası Etkileri: Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama Ve Muhasebe Açısından Değerlendirme, Mali Çözüm, Sayı 77, Ağustos-Ekim 2006.

UZ, Reha, Risk Yönetimi Ve Basel II’nin Finans Ve Reel Sektöre Etkileri, www.tbb.org.tr/Turkce/Konferans/20nisan/Risk.Ppt (19.09.08) Reha Uz 20 Nisan 2005 İstanbul Risk Yönetimi Ve Basel II Finans Ve Reel Sektöre Etkileri

www.kgf.com.tr Erişim Tarihi 10.09.08

www.tbb.org.tr/Turkce/Arastirmalar/BIS.Doc

www.tbb.org.tr/Turkce/Konferans/20nisan/Risk.Ppt Bağlantı 19.09.08 Reha Uz 20 Nisan 2005 İstanbul Risk Yönetimi Ve Basel II Finans Ve Reel Sektöre Etkileri.

www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1249Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf

<http://www.kosgeb.gov.tr/Finansman/duyuru.aspx?dID=4>

YALÇIN, F. Asuman, “Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin İhracatında Örgütsel Yapının Rolü (Güney Kore Modeli Ve Türkiye Üzerinde Bir Uygulama)”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1986, S.109

YAYLA, Münür, KAYA, TÜRKER Yasemin, BDDK ARD Çalışma Raporu, 2005/3, Mayıs 2005.

ÖZGEÇMİŞ

Murat ALP 1978’de İstanbul’da doğdu. Yahya Kemal Beyatlı Lisesini (İstanbul) bitirdikten sonra 1996-1998 yılında Marmara Üniversitesi SBMYO Emtia Borsası eğitimi aldı. 2001 Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümüne dikey geçiş yaparak 2004 yılında mezun oldu.1998 yılında Pamukbank T.A.Ş. Bireysel Pazarlama Yetkilisi olarak çalışan ALP, 2001 yılından itibaren Türkiye Halk Bankası A.Ş. de KOBİ Müşteri İlişkileri Yöneticisi olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.